

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 39
8/2023
22. apríl 2023

Cena 1,- €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Slovensko a Poľsko bolo nárazníkovou zónou po tom, ako Rusi začali u nášho východného suseda špeciálnu vojnovú operáciu. Svrne sme otvorili nielen hranice, ale aj náručie pre ukrajinských utečencov. Vďaka nám sa podarilo z napadnutej Ukrajiny utiecť pred hrozbami agresie miliónom – väčšinou žien a detí. Slovensko a Poľsko patria medzi prvé krajiny sveta, ktoré sa rozhodli pomáhať Ukrajine aj ťažkými vojenskými zbraňami, ako bol slovenský obranný raketový systém S-300, poľské tanky Leopard či stíhačky MIG-29 z oboch štátov. Na Slovensku rozhodnutie o poskytnutí stíhačiek väčšina národa odmieta, avšak poverená dočasná vláda sa rozhodla prispôbiť si slovenskú ústavu a poslať lietadlá bez súhlasu parlamentu. Tak či tak, Slováci a Poliaci patria k tým národom, ktoré sa vskutku najvýznamnejšie zapojili do humanitárnej i vojenskej pomoci Ukrajine.

Ako sa nám poďakovala Ukrajina? Svojím obilím. Nie však ako odmena za pomoc, ale ako výhodný biznis. Keďže nedokázali vyviezť bezcolné obilie do Afriky, zaplavili ním naše krajiny. Jeho nízka cena pritom likviduje domácich výrobcov obilnín. Žiaľ, niektorí priekupníci využili lacnú cenu obilia, a tak sa dostalo do mlynov, z mlynov do múky a následne do pečiva. A to s pesticídmi, ktoré prekročili európske normy o tisíc percent (!!!). Farmári bijú na poplach. Hrozí kolaps slovenských pestovateľov. Poľsko, Bulharsko, Maďarsko či Rumunsko už konajú, aby ochránili svojich prvovýrobcov. Slovensko strčilo hlavu do piesku a tvári sa, že sa nič nestalo.

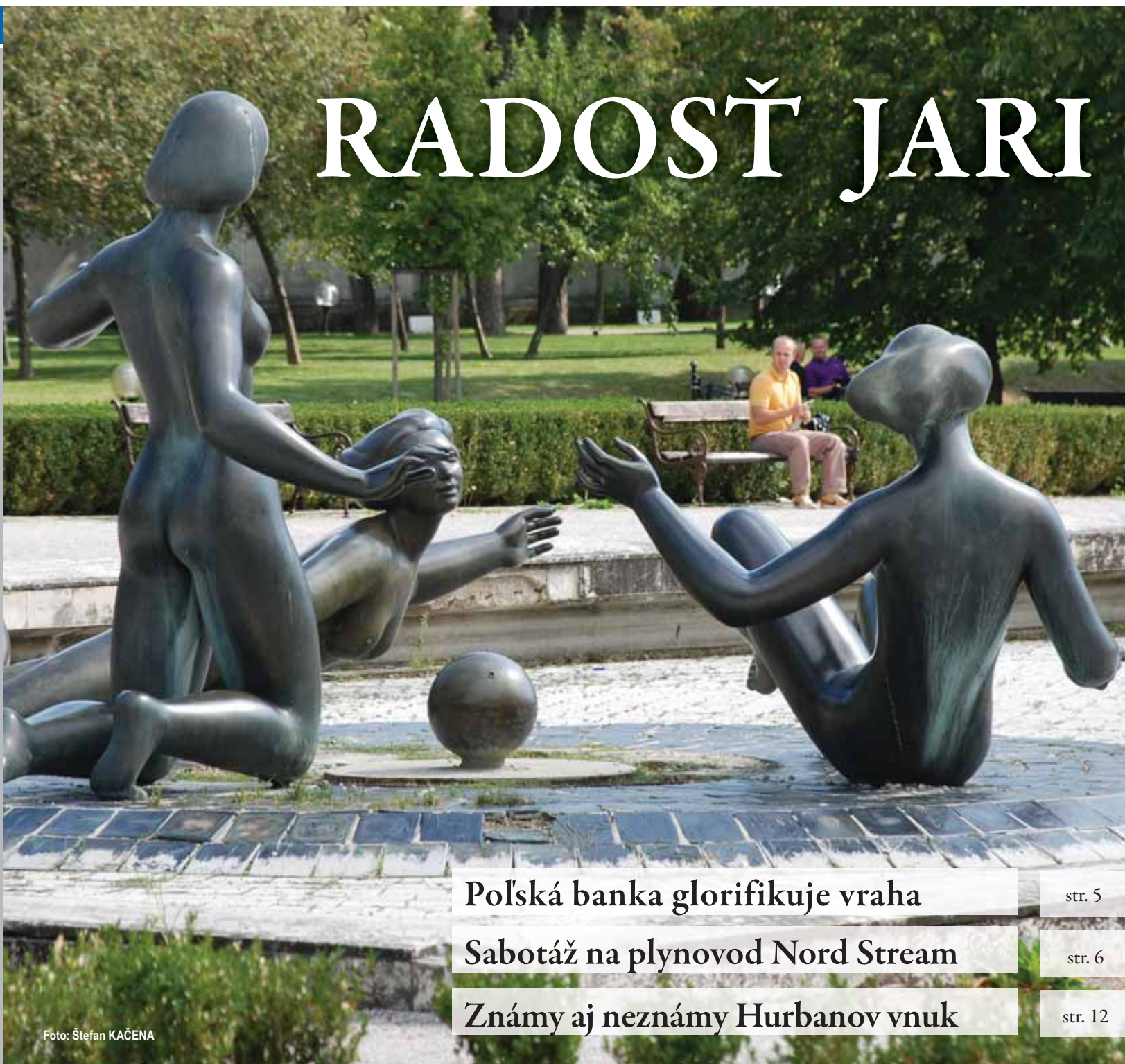
Aj Poľsko zareagovalo nekompromisne a obratom zakázalo dovoz akéhokolvek obilia z Ukrajiny. Slovenská dočasná vláda stiahla chvost a do času našej uzávierky nariadila len dôslednejšie hraničné kontroly. Minister pôdohospodárstva Vlčan zakázal výrobu múky z ukrajinského obilia. Ak sa darilo špekulantom dovážať obilie doteraz, určite niečo vymyslia, aby obchod pokračoval. Postoj ukrajinského prezidenta k tejto téme je neznámy. Ukrajinská strana podľa dostupných informácií nezakázala vývoz obilia cez „spojenecké“ krajiny.

Hegerova vláda postupne pripravuje Slovensko o národnú identitu. A nie je to len prípad ukrajinského obilia. Potichu rozhodla o vymazaní slovenského štátneho znaku z nových občianskych preukazov a evidenčných čísiel vozidiel.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023008

RADOŠŤ JARI

Poľská banka glorifikuje vraha

str. 5

Sabotáž na plynovod Nord Stream

str. 6

Známy aj neznámy Hurbanov vnuk

str. 12

Foto: Štefan KAČENA

3 OTÁZKY PRE: politológa Jozefa LENČA z Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave

Čas na dobré riešenia prezidentka prepásla

• **Je v tomto období ešte politicky racionálne vôbec pracovať s teóriou novej úradníckej vlády?**

V aktuálnej situácii, v medziach toho, v akej situácii sa nachádza národná rada a prezidentka republiky, čo sa týka prezidentských volieb 2024, je vymenovanie tzv. úradníckej vlády zbytočné. Je zrejmé, že politické strany sú už v procese príprav na voľby. Je nepravdepodobné, že by strany chceli podporiť tzv. úradnícku vládu, resp. že by jej vymenovanie posunulo termín volieb na skorší dátum, než je aktuálne stanovený. Ak by sa prezidentka predsa len rozhodla vymenovať tzv. úradnícku vládu, dosiahla by jedine to, že by sa celé politické spektrum ocitlo pred voľbami 2023 v opozícii k jej vláde, čo by

mohlo pomôcť niektorým politickým stranám, no rozhodne nie prezidentke.

• **Prezidentka má logicky dve možnosti, ale javí sa, že ani jedna pre ňu asi nie je „lepšia“. Nechať vládu v demisii dovládnuť, prípadne ju vymeniť úradníkmi. Je aj nejaká iná možnosť z pohľadu vás ako odborníka?**

Prezidentka mala od leta 2022 viacero možností, ako sa dostať do situácie, keď jej zostala len zlá a horšia možnosť. A tak jej zostala len možnosť udržať nepopulárnu vládu Eduarda Hegera dovládnuť alebo vytvoriť vládu, ktorá rozhodne nepomôže jej popularite. Tým, že túto tému drží pri živote, preberá v očiach verejnosti zodpoved-

nosť za všetky negatívne dosahy vládnutia súčasne poverenej vlády.

• **Ako by ste v slovenčine vyjadrili vyjadrenia politikov, že síce by boli ochotní hlasovať za „rozumné návrhy“ vlády úradníkov, ale podporu v parlamente by jej nevyhlásili?**

Vstupovať v čase kríz do volieb z pozície opozičnej strany je omnoho výhodnejšie, než byť v pozícii tých, ktorí svojimi hlasmi umožnili tejto vláde vládnuť. Rozhodnutie hlasovať za „rozumné návrhy“ a súčasne nevyhlásiť dôveru prípadnej novej vláde by som označil za populisticky pragmatické.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK

V SNN 9/2023
SI PREČITATE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 9 vyjde s dátumom 6. máj 2023

- Nezabúdame na dvesté výročie od narodenia výtvarného umelca Petra Michala BOHŮNA
- Severovýchodné Slovensko bolo neraz dejiskom urputných bojov prvej svetovej vojny

V parlamente sa dôležitého určite stihne menej, ako by sa malo a mohlo

Ešte tri schôdze parlamentu do volieb

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Predseda NR SR Boris Kollár má čas vyhlásiť septembrové predčasné parlamentné voľby v intervale od 23. mája do 12. júna. Podľa zákona musia strany, ktoré sa chcú v parlamentných voľbách uchádzať o hlasy voličov, podať kandidátnu listinu najneskôr deväťdesiat dní pred ich konaním. Podať kandidátky by tak mali do 2. júla.

Vyhlasením volieb sa začína aj predvolebná kampaň. Strany na ňu môžu minúť najviac tri milióny eur vrátane dane z pridanej hodnoty. Aj preto je pre politické strany „výhodné“ viesť kampaň ešte pred vyhlásením volieb. Čo na verbovanie voličov minú do 12. júna, to v podstate zákon nezaujíma. Pozná sice nejakú lehotu stoosemdesiat dní pred vyhlásením dňa volieb, ale to by bolo dokazovanie na pomerne dlhé lakte.

■ TRI ZVYŠNÉ SCHÔDZE

V parlamente sa na program dostanú ešte tri schôdze, samozrejme, predtým by mali pracovať parlamentné výbory. V tejto súvislosti stojí za zmienku mimoriadne rokovanie Výboru Národnej rady SR pre zdravotníctvo. Ten mal zasadiť v čase našej uzávierky (13. 4.) o 14. hodine. Predseda výboru Marek Krajčí ho zvolal na žiadosť opozičnej SaS. Témou má byť rozdelenie finančných prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti pre nemocnice i stav naplňania hlavných míľnikov projektu nemocnice Rázsochy. Existujú vážne podozrenia, že sa jednotlivé etapy Plánu obnovy a odolnosti v prípade nemocnice Rázsochy nestihnú.

■ OBOHRANÁ TRIŠESŤTROJKA

Paragraf 363 Trestného poriadku by sa mohol upraviť. Návrhy na zmenu ustanovenia predložili do Národnej rady SR poslanci OĽaNO, ale aj nezaraďená poslankyňa Miriam Šuteková. „Cieľom návrhu zákona je (podľa predkladateľov) pomôcť obnove dôvery v právny štát úpravou ustanovenia paragrafu 363 Trestného poriadku tak, aby jeho znenie zodpovedalo pôvodnému zmyslu tohto mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý má v rukách generálny prokurátor SR na

odstránenie nezákonnosti v prípravnom konaní.“

■ TRESTY MAJÚ ŠANCU

Novela Trestného zákona z dielne ministerstva spravodlivosti má v parlamente šancu prejsť do druhého čítania. Myslí si to predseda Hlasu–SD Peter Pellegrini, keďže so skupinou poslancov plánuje podporiť návrh v prvom čítaní. Poslanci Smeru–SD budú o postoji k novele ešte diskutovať. Boris Susko (Smer–SD) by ju podporil. Spolu s Pellegrinim sa zhodujú na tom, že bude potrebné sledovať zmeny, ktoré do návrhu prídu v druhom, teda zrejme májovom čítaní.

■ BUDE PARLAMENT INÝ?

SNN sa pýtali politológa Jozefa Lenča. „Mal by sa venovať zodpovednej politike, čo je však v aktuálnom predvolebnom čase a v aktuálnom personálnom zložení nereálne. Ak sa pýtate na zmenu, tak zmeniť by sa musel skoro celý parlament, čo sa však dá až po voľ-

bách. No i výsledok volieb bude len taký (a od nich sa odvíjajúci parlament), aký vzíde z vôle voličov. V roku 2020 sme sa mohli presvedčiť o tom, že vôľa po zmene môže priniesť k moci obyčajných ľudí, ktorých vláda môže byť aj zmenou k horšiemu.“

■ HNEVY POKRAČUJÚ

Kto koho nedávno najviac našťaval? Asi najviac v uplynulých dvoch týždňoch minister Káčer poslancu Gyimesiho. „Káčer ‚posiela‘ pozývaci list cudzím vojskám,“ napísal na sociálnej sieti v symbolike našej neslávnej histórie poslanec NR SR György Gyimesi. „Káčera vychválil minister zahraničných vecí USA Blinken, a ten radosťou celý bez seba rovno navrhol, aby dočasne a rotujúce jednotky NATO pôsobiace na území SR zmenili svoju prítomnosť na trvalú. Doslova povedal, že ‚chceme, aby lídri rozhodli o tom, že toto bude trvalá prítomnosť a aby boli prapory rozšírené do veľkosti brigády v každej krajine. Z toho vyplývajú aj záväzky pre nás

zvýšiť schopnosť hostiť takúto jednotku,“ napísal poslanec parlamentu Gyimesi.

■ POZÝVACÍ LIST

„Ako vnímate ‚pozývaci list‘ pána ministra Káčera jednotkám NATO, neobišiel podľa našej legislatívy v tomto zmysle parlament?“ spýtali sme sa politológa Jozefa Lenča. „Neviem o žiadnom ‚pozývacom liste‘ ministra Káčera. Dosť dobre si neviem predstaviť situáciu, za ktorej by niečo ako ‚pozývaci list‘ písal, keďže akákoľvek ‚pozvánka‘ pre jednotky NATO by sa de iure týkala aj slovenskej armády, ktorá tvorí jednotky NATO. My sme NATO. Naše jednotky sú jednotky NATO. V každom prípade statusy poslancu Gyimesiho, z ktorých pravdepodobne vychádzate, sú len zúfalým pokusom poslancu vládnej koalície, ktorý chce za každú cenu zaujať médiá. Aj tým, že vo svojom správaní plagiuje Igora Matoviča a útočí na ministrov vlády, ktorú ešte stále podporuje. Hoc aj prostredníctvom hoaxov.“

■ VÁHAVÉ SPÁJANIE

Predseda mimoparlamentnej strany Demokrati Eduard Heger nevidí pri demokratických stranách vôľu spájať sa pred parlamentnými voľbami. Stavili podľa neho na vlastný úspech. Považuje za dôležité, aby ani na spektre demokratických strán nedošlo k prepádavaniu hlasov voličov. „Dnes vidieť, že viaceré strany akoby kalkulujú, snažia sa z toho vytlčiť maximum. Ešte do konca mája je čas a priestor na to. Ja na to nevidím žiaden dôvod, pretože ak nám záleží na Slovensku, nebudem sa snažiť z toho vytlčiť maximum pre seba, ale pozerám sa na to, čo môžem ponúknuť občanom SR,“ povedal E. Heger. Aktuálne však nevidí ochotu na spájanie sa.

■ NÁRODNIARI SA ROZHODLI

Mimoparlamentná SNS pôjde do volieb spoločne so stranou Život – Národná strana. Informovali o tom ich predsedovia Andrej Danko (SNS) a Tomáš Taraba (Život–NS). Nezlučujú sa, nevytvárajú koalíciu, ale spoločnú kandidátnu listinu. Jej lídrom bude Andrej Danko. Avizoval rokovania aj s ďalšími stranami, jeho cieľom je vytvoriť po voľbách stabilnú vládu. Taká vláda po voľbách môže byť podľa Andreja Danka nádejou pre Slovensko na spoločenské zmeny.

VŠIMLI SME SI

V minulom roku v druhom najväčšom slovenskom meste príslušné orgány zaevidovali a riešili vyše stovadsať sprejerských výčinov. Riešili, ako riešili, veď „odplaty“ za takéto „umelecké“ produkty sa dočkal iba jeden z nich. Prítom ich vidno všade, nielen na stavbách a rôznych objektoch, ale aj na vozňoch a vagónoch železníc. Grafitáci aerosólovými farbami počmárali a znehodnotili viaceré pamiatky aj fasády nových stavieb.

Sprejeri, ktorí sú ozajstní frajeri...

Za štyri dni vznikla na fasáde ZŠ na Jilemnického ulici vo Zvolene takáto „mural maľba“ s dominantami mesta

miest celého sveta a dostal sa i na Slovensko. Od novembra minulého roka zdobí takáto maľba aj fasádu tretej Základnej školy na Jilemnického ulici vo Zvolene. S nápadom prišiel bývalý žiak a neskôr učiteľ Marek Krajč. Zaujmal riaditeľku školy Luboslavu Bielikovú i Martina Molčana, riaditeľa banskobystrickej Dora Gallery, ktorý prizval na spoluprácu martinského výtvarníka Martina Hriba zo Street Art Academy. Hoci anglické názvy inštitúcií i štýlu neznejú slovenskému uchu príťažlivo, faktom je, že za štyri dni vzniklo dielo so silne vlasteneckým citením. Na maľbe rozpoznávame dominanty Zvolene, čím sa tento mural stáva nielen estetickým, ale i poučným.

(se - cky)

Týmto „umelcom“ naozaj stačí kúsok plochy, aby na nej nechali svoje výtvy, ktoré nieže zväčša nemajú nijakú hodnotu, ale prenikajú hlboko do omietok, ale aj do kamených povrchov neraz z ušľachtilých a drahých obkladov a nemožno ich odstrániť. Ak im na sprejovanie vyčlenia plochu, tá ich až tak neláka, lebo sprejeri vyznávajú adrenalínové pukušenia a doslova zakázané ovocie prvolezeckých výstupov... Nie „sprejeri – frajeri“, ale skutoční majstri výtvarného umenia dokážu oživiť fádne stavby budov. Nový štýl, tzv. mural alebo street art – populárne umenie, prenikol do

Telu a duši dá veľa aj nenáročná prechádzka v prebúdajúcej sa prírode

Pred prvými jarnými kilometrami

Máme tu jar. Po nevyraznej zime sa na ňu určite tešíte. Turisti ju kedysi vítali stovkou kilometrov. Z môjho pohľadu turistika nie je naháňanie kilometrov, aj keď pohyb je určite zdravý. Jej prínos nie je ani v prekonávaní výšok (aby sme zhora videli, ako je dolu pekne), ale i o poznávaní, o duševnom uvoľnení a o potešení z krásy a zo stretnutia s priateľmi rovnakej krvnej skupiny.

Telesná zdatnosť je dôležitá, ale nie každý sa vyberie hneď na 20 – 30 kilometrov dlhú trasu, nebude sa šplhať na tatranské štíty alebo si nezbalí „plnú poľnú“ a vyrazí na magistrálu z Duklianskeho priesmyku na Devín. Veľa nášmu telu i duši dá i nenáročná prechádzka. Ani výšky nie sú rozhodujúce. Krásne miesta nájdeme na brehoch Dunaja i v Tatrách. Len sa treba dívať okolo seba. Poznávanie by malo byť samozrejmosťou. Všimajme si krajinu, ktorou kráčame, prírodu, jej živú i neživú zložku, oživme si túru historickým faktom a pamiatkou s ňou súvisiacou a prehodme slovo-dve s ľuďmi, ktorých stretneme – s inými turistami i s „domorodcami“. Aby to spoznávanie bolo čo najdokonalejšie, pripravme sa na vychádzku informáciami z turistických sprievodcov alebo – čo je dnes najjednoduchšie – vygúglime si, čo nás čaká a na čo sa môžeme tešiť. Potešenie z krásy by malo byť rovnako samozrejmosťou, aj keď sú chvíle, keď ideme akoby „s klapkami na očiach“, lebo nás niečo ťaží na duši. Platí to známe o motýľovi, že krásy sa možno dotknúť iba srdcom. Vtedy pridú vhod priatelia, ktorí nevieravo upozornia na niečo, čo ich zaujalo, a usilujú sa nás priviesť na iné myšlienky. Dobrí spoločníci sú na turistikej vychádzke plusom.

ČO INÍ NEPIŠU

Zrejme už nikto neobnoví niekdajšiu tradíciu Sto jarných kilometrov. Pohodová turistika nie je naháňanie dištancii a vzdialeností, ba nie je ani prekonávaním seba samého, iba ak našej vlastnej pohodlnosti...

Pravda, poznám takých, ktorí chodia do prírody zásadne sami. Má to svoje výhody i nevýhody. Výhodou je, že ak idem sám a ticho, som intímnejšie spätý s prírodou, ľahšie mi odhalí mnohé tajomstvá. Teraz mnohých odrádza i strach z medveďov. Správy v médiách o tragických stretnutiach obavy znásobujú. Napriek tomu, že som sa sám túlal po takých „medveďích horách“, ako je povedzme Veľký bok v Nízkych Tatrách, Poľana alebo tiché kúty Slovenského rudohoria, ba dovolil som si tam prespať „pod širákom“, mackovia sa mi úspešne vyhýbali, hoci stopy ma upozorňovali, že nie sú odo mňa ďaleko. Ako turistický „greenhorn“ som bol z toho smutný, teraz ako „starý vlk“ som tomu celkom rád. Najmä pre nás skôr narodených je výhodnejšia turistika v partii. Nijaká „masovka“, ale tak v trojici, štvorici. Je to dôležité i z hľadiska bezpečnosti, ale najmä máme možnosť prehodiť slovo-dve, upozorniť sa navzájom na niečo pozoruhodné a na záver zhodnotiť túru pri pive či čaji s rumom. Takýto „doping“ považujem za úplne normálny, samozrejme, v primeranom množstve. Takže, priatelia, turisti, „oficiálni“ i sviatoční, želám vám všetkým veľa zážitkov na jarných turistických chodníkoch. Spoznávajte naše milé Slovensko.

Text a foto: Jozef SLIACKY

Egoizmus víťazí nad racionalitou

Roman MICHELKO

Priamoúmerne s približujúcim sa termínom predčasnej voľby sa stávajú svedkami úpornej snahy politických strán politicky prežiť. Logicky by sme tak mali byť svedkami postupného spájania politicky blízkych strán. Realita je podstatne tristnejšia. Prvý, veľmi pochybný pokus vyskúšalo duo Miroslav Kollár a Mikuláš Dzurinda. Ako dnes vieme, nakoniec z toho bol len debakel. Hneď po prvom prieskume verejnej mienky bolo jasné, že Dzurinda je len mociholik s ťažkými abstinencijskými príznakmi po uznaní a moci, ale, chvalabohu, výrazná väčšina voličov to vidí inak. Tak ho M. Kollár bez milosti hodil cez palubu a začal rokovať s „áčkovými“ politikmi, teda s Eduardom Hegerom, Jaroslavom Nadom a ďalšími ministrami vlády v demisii. V istom zmysle sa ukázalo, že to bola dobrá stratégia.

Mikuláš Dzurinda a jeho mladá squadra v priebehu nastávajúcich

dvoch mesiacov v podstate neukázali absolútne nič. Akurát v dvoch krokoch ukázali, že majú najprv päťtisíc podpisov, nedávno dokonca uviedli, že už ich majú vyše dvanásťtisíc a začínajú teda proces registrácie. Nič viac. To naozaj stačiť nebude. Okrem toho sme sa však ešte dozvedeli, že dokonca aj taká politická molekula ako Dzurinda odmietla spojenie s Veronikou Remišovou. Dzurindovi Modrí tak v podstate disponujú jednou krajne kontroverznou figúrkou svojho „otca zakladateľa“, deťmi skrachovaných bývalých politikov a formálne by to mal viesť Dzurindov bývalý hovorca Luboš Schwarzbacher. Toto naozaj nemá šancu urobiť čo len trochu lepší výsledok. Je, samozrejme, možné, že Dzurindov projekt sa ešte bude hodiť, ale zatiaľ je v hibernačnom stave a v slabých chvíľach súdnosti, ak takým niečím disponuje, si uvedomuje, že speje k riadnemu debaklu.

Ako výťah do parlamentu si teda, ako už bolo spomenuté, Miroslav Kollár vybral projekt Demokrati. Osobnostne ho mal zaštitíť premiér Eduard Heger, ten však nenaplnil ani jedno z očakávaní, práve naopak, čiastočne pre svoju neschopnosť a čiastočne aj zámerne

KOMENTÁR

ide cestou, ktorú mu jeho tvorcovia nenaplnovali. Politické zadanie, ktoré dostal od Igora Matoviča, bolo jasné. Zjednotiť strany, ktorých prepád vo voľbách by bol citeľný – KDĽ a maďarskú Alianciu – a zároveň spolu s progresívcami tento blok kontaminovať euroatlantickými hujermi, ktorí by tak sekundárne oslabovali hlavného konkurenta OĽaNO na koalícnej strane spektra progresívcov.

Z týchto veľkolepých plánov však bolo nakoniec totálne fiasko. Eduard Heger totiž nedisponuje ani náznamom

prírodzenej autority, a tak jeho pytačky v KDĽ skončili smiešnou ponukou druhého miesta na kandidátke, samozrejme, bez jeho progresívnych priateľov, teda Naďa a spol. V tej chvíli mal Heger hodiť ručník do ringu a pokorne sa vrátiť k Matovičovi. To však bolo neprijateľné pre Jaroslava Naďa, ktorý po Matovičovi prevzal tůtorstvo nad Hegerom. Takýto výsledok by totiž Naďovi nezaručoval ďalšie politické prežitie, a bez politiky je Jaroslav Naď v podstate nikto.

Práve skutočnosť, že Eduard Heger nevedel splniť očakávaní, ba dokonca začal pyličať v progresívnom rybníku, mohla byť hlavná motivácia prezidentky na výmenu vlády. Dnes sa ukazuje, že tolerancia hlboko nelegitímneho Hegera môže v konečnom dôsledku znamenať pre súčasnú koalíciu veľký mínus. Totiž po prvých „veľmi optimistických meraniach“ preferencií Demokratov, keď sa hneď dostali na prah zvoliteľnosti, ďalšie interné a až neskôr zverejnené preferencie ukázali, že celá Hegerova squadra dá reálne okolo troch percent. A to je viac ako nemilé. Eduard Heger nielenže neprienesie do koalícieho košíka žiadne žetóny, ale, naopak, stiahne z obehu päť až šesť poslancových mandátov, o ktoré oslabí predovšetkým prezidentkinu stranu Progresívne Slovensko.

Odstaviť takúto politickú škodnú, ktorá navyše vyvíja svoju činnosť bez akejkoľvek legitimity, by bolo zo strany prezidentky politicky krajne racionálne rozhodnutie. Je totiž jasné, že Eduard Heger nedisponuje nijakou osobnou autoritou, celá jeho pseudoautorita pramení jedine z jeho funkcie premiéra. No a keďže mimoparlamentní Demokrati sú dnes v podstate ministersko-premiérska strana, majú tak ničím neodôvodnenú výhodu a úplne zásadne kriví pravidlá politickej súťaže. Prezidentka napokon úradnícku vládu najskôr nechá dovládnuť do predčasných voľieb.

Nateraz sa teda zdá, že ak sa Demokrati a Modrí nespoja, oslabia súčasnú koalíciu o deväť až dvanásť mandátov. A to nie je zlý výsledok. Iste, v stave najhlbšej núdze môže zafungovať pud sebazáchovy a napriek hlbokým osobným antipatiám sa oba projekty spoja. Nie do koalície, to by skončili veľmi zle, ale s výsledkom Modrých na kandidátke Demokratov. Hypertrofované ego Dzurindu by však len veľmi ťažko predýchavalo „zradu“ Miroslava Kollára. Každopádne, vývoj na pravej časti politického spektra dáva celkom slušný výhľad, že Slovensko po voľbách má ešte nádej na lepšiu budúcnosť.

Bezočivé kartelové dohovory

Ivan KRAČOVIČ

Kartel je dohoda, zámerom ktorej je eliminovať konkurenciu s cieľom zarobiť. Ide o trestný čin. Dokonca aj na Slovensku. Lenže... V roku 2004 za vlády Mikuláša Dzurindu a ministra hospodárstva Pavla Ruska spoločnosti Strabag, Doprastav, Skanska, Inžinierske stavby, Belamont a Mota-Engil preukázateľne zmanipulovali diaľničný tender na diaľnicu D1 Mengusovce – Jánovce. Dostali pokuty, ktoré niektorí z nich ani nezaplátili. Napriek tomu tieto firmy naďalej pracovali pre štát. Môžeme sa iba dohadovať, prečo to bolo tak. Bolo to také do neba volajúce, že Európska komisia nám prikázala vrátiť časť eurofondov v hodnote 55,5 milióna eura za to, že naše úrady účinne nepotrestali účastníkov tohto podvodu. Podvod potvrdili súdy, Protimonopolný úrad aj Úrad pre verejné obstarávanie. Za kartel teda zaplatil štát, hoci vedel, kto za

ním stojí. Boli to firmy riadené ľuďmi Miroslava Výboha a Strabag ruského oligarchu Olega Deripasku. Aj naďalej zarábali na štátnych zákazkách.

Prešli roky a súčasná vláda tvrdí, že „nie sme ako oni“. Nekradneme, nekartelujeme, nepodplácame obča-

POZNÁMKA

nov 500-eurovými bankovkami, ktoré väčšina z nich reálne aj tak nikdy neuvidela. Slovenskom momentálne hýbe zastropovanie cien vybraných potravín, na ktorom sa dohodli rezort pôdohospodárstva a obchodníci. Nuž, ale nie tak celkom. Opozícia, ale aj časť koalície otvorene hovoria o podvode a populizme. O čom sa nehovorí, je fakt, že dohoda vykazuje amatérske prvky kartelovej dohody. Na ktorej profituje aj štát. Na daniach. Ako vždy na úkor občanov.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora a Únia potravinárov Slovenska tvrdí, že s nimi dopredu nerokovali. Dozvedeli sa o nej hodinu pred tlačovou besedou vlády k tejto téme. Minister pôdohospodárstva Samuel Vlčan to prezentoval ako ústretový krok voči spotrebiteľom, aby ceny potravín nerástli. Zákon o ochrane hospodárskej súťaže však zakazuje priame alebo nepriame určenie cien tovaru či iných obchodných podmienok a dohodu konkurentov o ich cenovej politike. Po Veľkej noci vždy nastane pokles cien určitých druhov potravín. Takto majú obchodníci na tri mesiace s poženiam vlády garantované, že im zisky nepoklesnú. A nikto z ministerstva sa neobťažoval zostaviť presný zoznam potravín, ktoré majú obchodníci „zastropovať“. Minister sa chváli, že ide o takmer štyristo komodít. Jednotlivé reťazce ich však

majú iba okolo päťdesiat, číslo je len súčtom najväčších reťazcov. A tak nemáme strop napríklad na bravčové mäso, zato je zmrazená cena piva, vína a polotovaru pizze. Aj niektorí politici žiadajú, aby reťazce zverejnili pôvodné ceny zastropovaných potravín, pretože je podozrenie, že ich umelo pred zmrazením zvýšili, a okrem kartelovej dohody je tak zastropovanie obyčajným podvodom. Ministerstvo pritom alibisticky tvrdí, že do cenotvorby obchodných reťazcov nemôže zasahovať.

Nie je to jediné prehliadanie kartelových dohôd pod kuratelou vlády. Na Slovensku máme vyše sto čerpacích značiek. Vládné tu trojica Slovnaft, OMV a Shell, ale napríklad aj poľská PKN Orlen. Prečo sú potom všade rovnaké ceny benzínu? Nuž, aj konkurenčné značky kupujú benzín od Slovnaftu. Prečo je na každom trhovisku cena zeleniny rovnaká, hoci je jasné, že pochádzajú nie z domáceho pestovania, ale z veľkoobchodu? Možno by stačilo málo. Obmedziť výšku marže obchodníkov na povedzme päť percent a sprísniť kontroly.

Prečo stále nekonajú Protimonopolný úrad SR a generálny prokurátor?

SPOZA OPONY

Neviem, či Peter Valo je už maturitná otázka, ale pre mnohých čitateľov je to vyhľadávaný autor. V tunajších pomeroch je najmä satira a zžieravá irónia niečo, po čom ľudia asi aj prahnú. Nedávno v populárnej a sledovanej televíznej súťaži zaznelo, ako dobre padne čítať knihu Petra Valu Zabíjal som štát, a nielen v prvom vydaní, ale aj v druhom vydaní Ako som zabíjal štát po 29 rokoch. Satira a irónia je osviežením v čase, keď sa znovu objavilo v aktuálnom slovníku slovo demokrati. Toto slovo, tento termín sa stal kedysi súčasťou slovenského jazyka vďaka senzačnej osobnosti slovenského života Janka Jesenského – jeho román Demokrati sa považuje za jedno z najsilnejších diel slovenskej literatúry vôbec. Je to až zarážajúco aktuálna satira parlamentnej demokracie!

Je krytá životnou skúsenosťou potomka šľachtického rodu Jesenských, „pansláva“, ktorého za monarchie hneď po narukovaní k trenčianskemu

pluku zavreli a chceli hrdelne trestať. No unikol, na ruskom fronte prebehol, o pôsobení v légiách a bojoch proti bolševikom, o sibírskej anabáze napísal a Matica slovenská vydala pôsobivé svedectvo Cestou k slobode.

Prečo treba stále čítať Petra Vala

Dušan D. KERNÝ

Každý na Slovensku, kto pozná tento osud, toto dielo, vie, že názov Demokrati v spojení s parlamentom musí vyzvať ducha Jesenského satirického románu z knižnice do života.

Satirou vstúpil do literatúry a života, do literárnej tradície satiry, šľavnatosti ľudového jazyka a ironizovania našich dejín i nášho počínania aj Peter Valo so svojím zabíjaním štátu. Aj v dnešných pomeroch si možno uňho prečítať, ako sme boli tisícročie bez vlastných kráľov, cisá-

rov či prezidentov, za ten čas sme sa naučili klamať a klaňať, a pritom myslieť si svoje. Tisíc rokov nadvlády cudzincov sme vlastne prežili len vďaka tejto taktike. Kniha je o ironii života pilotov, ktorí bojovali najprv proti Maďarom,

to vedia len Slováci. Je to vzbura proti oficióznosti, a pritom sa všetko naozaj stalo.

Literárny týždenník z pera Anny Slávikovej píše, ako spisovateľ Valo pozorne počúval preživších veteránov, ktorí mu prezra-

dili také podrobnosti, ku ktorým sa historici nikdy nedostali. Preto si aj vzal za svoje meno jednej z postáv – čatára Fera Kotlára, používa ho vlastne denne. Kniha vyšla bezmála po tridsiatich rokoch. Ešte stále je nosné satirické a ironické prerozprávania našich dejín, doplnené o dvadsaťdeväť posledných rokov. To všetko, čo sa udialo, a najmä to, čo sa nám deje s odstupom rokov, dvaja rozdielni prozaici Jesenský a Valo umožňujú sledovať s odstupom. Udržať si odstup, byť odolný voči čierno-bielemu

videniu boja dobra so zlom. Je to inšpirácia zosmiešniť mnohé, ak nie všetko v tomto konkrétnom demokratickom parlamentarizme. V tom je užitočnosť literatúry – ukazuje nám možnosť nenechať sa ohľupovať tým, čo sa nazýva hlavný prúd médií. Lebo všetko je inak.

Avšak sila skúsenosti prozaika sa netýka len satiry a ironie výsmechu a zosmiešňovania. Niekoľko Valových kníh z lekárskeho prostredia, v poradí už tretie vydanie historiek Čierny humor v bielom plášti, je takisto ojedinelé v dnešnom neutešenom prúde informácií o pomeroch v zdravotníctve na Slovensku – nevýstavbou nemocníc počnúc, likvidáciou pôrodníc a neustálymi protestmi obyvateľov končiac. V troch knihách Valo pripomína desiatky úsmevných príbehov ľudí, ktorí celoživotne bojovali nielen so smrťou. Tieto tri knihy sú svojráznou encyklopédiou desiatok a desiatok lekárov. Je to unikát, ktorý nám sebavedome ukazuje, čo dokáže dômyselný autor dať verejnosti na vedomie o slovenských lekároch.

SEBAOBRAHA

Pozor na papierové peniaze. Zvýšte opatrnosť najmä vtedy, ak s nimi prichádzate do styku v nie celkom bežných situáciách. A to je takmer vždy, ak nimi neplatíte v pokladniach obchodov, prevádzok služieb alebo ak ich nepoužívate v bankách.

Ohrozené bankovky

Na jednej strane by bolo zjednodušením napísať, aby občania ak môžu, platili elektronicky a vyhli sa tak vlastne manipulácii s papierovými peniazmi. Nie v každej obci je totiž bankomat, a ak aj je, možno je to bankomat inej banky ako tej, v ktorej máte účet a platobnú kartu a používanie bankomatu cudzej banky je naozaj drahé na poplatkoch.

Riziko, že sa človeku dostane do ruky falzifikát slovenskej meny alebo mien iných krajín, je reálne. Nie je to síce častý jav, ale môže sa to stať. Bankovky, najmä vyšších nominálnych hodnôt, si pri preberaní preto pozorne všimajme. Na bankovkách sú takzvané markanty – pre laika je najbežnejší vodoznak – proti svetlu zreteľne viditeľný portrét osobnosti vyobrazenej na bankovke. Druhým markantom je strieborný prúžok, ktorý musí byť súvislý a musí vystupovať po piatich milimetroch nad povrch papiera. Tí skúsenejší môžu použiť aj kontrolu sklopným efektom – ten je veľmi praktický (dáme bankovku do výšky očí vo vodorovnej polohe proti zdroju svetla, mal by sa objaviť skrytý obrazec – číslo označujúce nominálnu hodnotu bankovky).

V prípade, že zistíte falzifikát alebo máte podozrenie, že ide o falzifikát, máte povinnosť tú bankovku odovzdať buď na políciu, alebo do peňažného ústavu. Pri odovzdaní bankovky dostanete potvrdenie, že ste podozrivú bankovku odovzdali. V prípade, že sa nepotvrdí falzifikát, dostanete bankovku späť. Ak sa však potvrdí, že je bankovka falšovaná, máte smolu. O peniaze pridáte bez náhrady. Upozorňujeme, že je povinnosťou nás všetkých falzifikát odovzdať a nesnažiť sa ho zbaviť – napríklad použitím na platbu.

Pridáme aj jeden praktický príklad z policajných zvodiek. Vyšetrovateľ odboru kriminálnej polície OR PZ v Rožňave v uplynulých dňoch vznesol obvinenie voči 31-ročnému Zoltánovi z okresu Rožňava za pokračovací zločin falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazi a cenných papierov, 19-ročnému Gabrielovi a 40-ročnému Martinovi za pokračovací prečin uvádzania falšovaných, pozmenených a neoprávnene vyrobených peňazi a cenných papierov. Obvinený Zoltán si prostredníctvom jednej z internetových stránok objednal minimálne tridsať kusov napodobenín stoeurových bankoviek a tie, napriek tomu, že vedel, že nie sú pravé, sa rozhodol uviesť do obehu prostredníctvom dvoch kamarátov – 19-ročného Gabriela a 40-ročného Martina, ktorých zapojil do svojho „biznisu“. Tí ich použili na platbu v rôznych obchodných centrách v Rožňave za alkohol, nealkoholické nápoje a iný tovar. V jednom prípade zamestnanec v pokladni bankovku vyhodnotil ako falzifikát, bankovku zadržal a na miesto bola prvolaná policajná hliadka. Políciia ich zadržala a bankovky boli zaisťované a odoslané na expertízne skúmanie do Národnej banky SR.

Ján ČERNÝ

Ludomír MOLITORIS: Poľský štát by nemal dávať pocty banditom

Józef Kuraš vraždil Slovákov pre ich pôvod

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: Archiv SNN

Pred nejakým časom vydala Poľská národná banka pamätnú striebornú mincu v hodnote desať zlotých s podobizňou známeho banditu Józefa Kuraša, zvaného Ogień, s nápisom Konali správne. Jeho obeťami boli aj Slováci, obývajúci poľskú stranu slovensko-poľského pohraničia. Oslovili sme preto generálneho sekretára Spolku Slovákov v Poľsku Ludomíra MOLITORISA, aby nám o tejto citlivej téme povedal viac.

• Ako reagoval Spolok Slovákov v Poľsku?

Veľmi zle sme to prijali. Nepáči sa nám, že táto štátna inštitúcia takýmto spôsobom falšuje dejiny Poľska. Józef Kuraš si nijakým spôsobom nezaslúži, aby mu Poľský štát prejavoval takúto poctu. Tento človek okrem Slovákov zavraždil aj mnoho Poliakov a Židov. Máme jednoznačne potvrdené, že ak niekto jemu alebo jeho kumpánom prekážal, toho zastrelili. Obeťou týchto vrahov bolo sedem Slovákov, obývajúcich poľskú časť Spiša. Na základe historických prameňov vieme zdokladovať, že viacerých členov jeho bandy za zločiny poľské úrady odsúdili. Preto to, čo robí dnes Poľská národná banka, je pre nás nepochopiteľné. Ako generálny sekretár Spolku Slovákov

INTERVIEW

v Poľsku sa domám, aby najskôr objektívnym spôsobom boli dôkladne vyšetrené všetky Kurašove zločiny. Nie je predsa možné, aby sme ako poľská spoločnosť glorifikovali vraha. Máme mnoho informácií, že Kurašova banda okrádala obyčajných ľudí, vydávala protiprávne rozsudky smrti a prikazy vystahovania. Už len na základe týchto skutočností nemá poľský štát morálne právo vydávať mince venované osobe s kriminálnou minulosťou. Ak mu prejavuje napriek tomu rôzne pocty, ktoré si absolútne nezaslúži, podporuje týmto spôsobom nenávisť a zlobu. V dvadsiatom prvom storočí sú v strednej Európe tieto kroky odsúdeniahodné.

• Kto prišiel s návrhom vydať túto mincu?

Ako Spolok Slovákov v Poľsku sme pred pár dňami dostali z Poľskej národnej banky odpoveď, že to navrhla komisia, ktorá tam pôsobí. Jej členmi sú nejakí historici. Na základe ich posudkov Józef Kuraš bojoval proti komunistom v poľsko-slovenskom pohraničí. Má to však jeden háčik. Po oslobodení tejto oblasti spod nacistickej nadvlády tu ešte nijakí komunisti

MEDZI NAMI

Takú raritu Európa ešte nezažila: Slovensku vládne odvolaná vláda, ktorú nikto nevolil, pretože pod názvom Demokrati, teda politickej strany, neprešla riadnymi parlamentnými voľbami. Navyše, táto nikým nevolená vláda si môže robiť, čo chce, lebo parlament nemôže odvolať už raz odvolanú vládu. Pravdaže, hlava štátu by mohla tento neschopný vládný konglomerát pozbaviť poverenia vládnúť, lenže vieme, že to urobiť nechce. V tejto situácii občan, podobne ako jeho parlament, môže hrať iba úlohu mŕtveho chrobáka.

Po páde Hegerovho kabinetu do septembrových parlamentných volieb potrvá predvolebná kampaň, ktorú si môže robiť odvolaná vláda a jej strana za štátne peniaze. Pani prezidentke to neprekáža, veď aj ona potrebuje ten predvolebný čas pre seba a pre svoju rodnú politickú stranu Progresívne Slovensko. Čo na tom, že štát prestal fungovať, že ceny potravín medziročne vzrástli o dvadsaťdeväť percent, že z Bruselu centrálna riadená katastrofa nás postihuje najviac spomedzi štátov Európskej únie. Podľa prieskumu Eurostatu sme v EÚ z hľadiska životnej úrovne na pred-

Ludomír MOLITORIS je dlhodobý organizátor menšinového spoločenského života Slovákov v Poľsku.

neboli. Objavili sa iba niekoľkí funkcionári v Novom Targu, delegovaní prosovetskou vládou v Lubline. Opakujem, naši Slováci, ako aj ostatní obyvatelia tohto regiónu v tom čase a aj neskôr neboli komunisti. Títo historici si zrejme nejakým nedopatrením poplietli vtedajšie poriadky. Vieme, že hlavným iniciátorom vydať Kurašovu pamätnú mincu je Rada pre numizmatické otázky Poľskej národnej banky. Vraj mala na Józefa Kuraša nejaké posudky, ktoré sa však nedajú verifikovať. Budeme ako Spolok ďalej protestovať.

• Akým spôsobom chcete presvedčiť poľské štátne orgány, že Józef Kuraš si nezaslúži nijakú úctu od poľskej republiky?

Požiadal som Poľskú národnú banku, aby pre rodinných príslušníkov Kurašových obetí vytvorila zvláštny fond. Bol by to veľmi ústretový krok, pretože nikto z nich sa nejakým spôsobom proti štátu a spoločnosti ničím neprevinil. Jeho banda zavraždila aj istého Pavla Bizuba z Tribša, ktorý podporoval poľ-

ské ilegálne hnutie. Dokonca sprevádzal za hranicu manželku a dcéru exilového poľského premiéra Władysława Sikorskeho. Stihla ho smrť len preto, že bol Slovak. V Novej Belej nám zase kurašovci odviekli štyroch mužov, ktorí neskôr zavraždili. Zabili tiež aj otca šiestich detí Michala Kužela z Nedece. Poľský štát preto nesmie túto osobu v nijakom prípade oslavovať. Bolo by žiaduce, aby v tomto smere zasiahla aj slovenská diplomacia.

• Kto vlastne bol Józef Kuraš s príznačným pseudonymom Ogień?

Pôvodne bol členom poľskej Armie Krajowej (Krajinská armáda), z ktorej koncom roka 1943 dezertoval pre nevykonanie rozkazu. Jeho nadriadení ho za to odsúdili na trest smrti. Preto sa rozhodol pripojiť k ľudovému odboju. Neskôr spolu so Sovietmi oslobodzoval Nový Targ (január 1945). Tí ho potom vymenovali vojnovým veliteľom mesta. Istý čas bol aj vedúcim polície, a keď potom vymenovali iného veliteľa

a začali proti nemu vyšetrovanie, odišiel 8. februára 1945 do Lublina hľadať spravodlivosť u tzv. Lubelskej poľskej vlády. Keďže tá sa už presťahovala do Varšavy, cestoval aj tam. Vo Varšave mu vedúca Kádového odboru Ústredného výboru Komunistickej strany Poľska Žofia Gomulková, manželka Władysława Gomułku, neskoršieho dlhoročného predstaviteľa poľskej Zjednotenej robotníckej strany, teda prvého muža krajiny, potvrdila hodnotu poručíka z čias vojny. Po návrate Kuraša do Nového Targu sa v marci 1945 stal okresným šéfom Úradu štátnej bezpečnosti. Keď sa dozvedel, že ho chcú uväzniť, utiekol 11. apríla 1945 do hôr a zobral so sebou aj svojich bývalých spolupracovníkov. No a vyše dva roky spoločne rabovali a vraždili po okolitých dedinách...

• Prečo sa napriek týmto skutočnostiam Kuraš v poľskej spoločnosti glorifikuje?

Vidím za tým poľský nacionalizmus, extrémizmus a šovinizmus. Ale na druhej strane je to z jej strany nepochopiteľné. Mnoho Kurašových obetí sú samotní Poliáci. Spolu s nami proti jeho osobe protestujú aj rodiny pozostalých z Armie Krajowej. Protestujú dokonca aj Židia. Predstavte si, že kurašovci pod Krościenkom povraždili niekoľkých Židov, ktorí utiekali cez Slovensko na západ, pretože tu boli na nich pogromy. Podľa židovských historikov bolo v Poľsku po 9. máji 1945 zavraždených do dvestotíc ľudí židovskej národnosti. Poľskí historici priznali iba okolo stotisíc obetí. Ale aj tak je to hrozná čísla, že už počas mieru bolo povraždených toľko nevinných ľudí.

• Viete vierohodne povedať, kto inicioval postavenie Kurašovho pamätníka v Zakopanom?

Inicioval to Poľský Ústav pamäti národa spolu s Radou ochrany pamäti, bojisk a mučenia. Pán Andrzej Przewoźnik, predseda tejto štátnej inštitúcie, obvinil obyvateľstvo severného Spiša a hornej Oravy 16. marca 2007, že Józef Kuraš musel vtedy tak konať, lebo títo obyvatelia chceli byť súčasťou Slovenska. Dôvodom takého konania bolo to, že „Slovensko spolu s hitlerovskou Treťou ríšou v septembri 1939 sa zúčastnilo na ozbrojenej agresii na Poľsko“, preto podľa tohto poľského štátneho úradníka bol Józef Kuraš – „Ogień“ – oprávnený po vojne vraždiť, týrať, rabovať a vyhánať slovenské civilné obyvateľstvo severného Spiša a hornej Oravy. Potrebujete ešte k tomu nejaký iný komentár?

Viac aj na strane 5

poslednom mieste. Za nami je už len Bulharsko.

Podľa niektorých našich analytikov vraj hodnotenie Eurostatu nepodáva relevantný obraz o životnej úrovni na Slovensku, pretože má nedostatky, pretože... Či už majú pravdu naši, alebo bruselskí analytici, či sme pred Bulharskom, alebo pred Rumunskom, je ľudom jedno, zo štatistiky sa na Slovensku ešte nikto nenajedol. Fakty

Takej rarity v Európe niet!

Ludovít ŠTEVKA

sa nedajú spochybniť. Za tri roky sme sa dostali na chvost Európy, máme jednu z najvyšších inflácií v EÚ, priemerná produkcia nám vo februári klesla o 4,7 percenta, zdravotníctvo je na kolenách.

Hegerova vláda je spoluvinníkom „atómoviek“ Igora Matoviča, ktoré nás budú strašiť ešte desať rokov ako fosílie v bankovom trezore. Demokrati sa z toho nevyzujú – boli pri tom, asistovali a schvaľovali. Súčasní premiér, v histórii najneschopnejšej slovenskej vlády, Eduard Heger nebol len hovorcom vyšinutého Trnavčana, ale aj

podložkou sui generis na čistenie jeho topánok. Alebo zabudol vôl, že teľaťom bol? Zabudli aj ďalší ministri z Matovičovho stáda, prezlečení Demokrati? Zabudol minister vojny Jaroslav Nad' či minister životného prostredia Ján Budaj, známy ako „domovník“ zo zväzku ŠTB? Arogantného ministra zahraničných vecí Rastislava Káčera a ministra hospodárstva, známeho blogera Denníka N, Karola Hirmana

Hegera s tým, že treba zabojovať.“ Do septembra bude ešte veselo. Demokrati budú bojovať o svoje preferencie, Jablko Ďuriš Nicholsonovej, Modrí Mikuláša Dzurindu, Demokrati Eduarda Hegera a progresívci Michala Šimečku si budú navzájom požíerať voličov ako kanibali a všetci svorne budú strieľať ostrými do najsilnejšej politickej strany nasledujúcich parlamentných volieb: do Smeru–SD. Bude to nepekne špinavá bitka o moc.

Začína sa aj kampaň o kreslo kráľovnej Grasalkovičovho paláca. Šimečka a Progresívne Slovensko zvoláva demonštráciu na podporu prezidentky Zuzany Čaputovej. Smiešne. Keď chceli Argentincania zvrhnúť diktátora Juana Peróna, našli sa ľudia, ktorí demonštrovali na jeho podporu. Lenže tu nikto nechce zvrhnúť pani Čaputovú. Aj keď ju budú mnohí kritizovať, že je ako bývalá podpredsedníčka Progresívneho Slovenska stále viac politickou aktivistkou ako prezidentkou, všetci jej želajú nech dovládne v pokoji.

Mimochodom, všimol si Šimečka a jeho prezidentka, že seniori, mladé rodiny a nízkoprijemná vrstva obyvateľstva žijú v katastrofálnej sociálnej situácii? Nebola by vhodnejšia demonštrácia progresívcov na ich podporu?

Slovensko vymazáva z osobných dokladov štátne symboly

Chaos s občianskymi preukazmi

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: internet

Začiatkom decembra 2022 začalo slovenské ministerstvo vnútra vydávať nové biometrické občianske preukazy. V čípe sú odtlačky dvoch prstov a podoba tváre. Na úvodnej strane, ktorá je modrá, však nie je jeden zo symbolov Slovenskej republiky – štátny znak s dvojkrížom, ktorý tam dovtedy bol. Ide o ďalší pokus o kontrolu občanov, potlačenie národnej identity alebo o niečo iné?

Chaos s občianskymi preukazmi sa začal v minulom roku. Bez konkrétnejšieho vysvetlenia Ministerstvo vnútra SR vyzvalo ľudí, aby si začali vymieňať občianske preukazy pred ukončením jeho lehoty platnosti z dôvodu aktualizácie elektronickej komunikácie občanov s úradmi. Vysvetlenia vo vzťahu k verejnosti zlyhali. Ak však občiansky preukaz bežní občania nepoužívajú na elektronickej komunikácii, nepodpisujú s ním listiny a nekomunikujú so štátom, nemusia do lehoty platnosti robiť nič. Aj tá najneskoršia sa však končí najneskôr až v roku 2031, keď sa všetky staré preukazy budú povinne vymieňať za nové. A tam budú musieť byť biometrické údaje bez výnimky.

MINISTERSTVO ZMÄTKU

Na prvej strane už nie je štátny znak Slovenskej republiky, iba symbol Európskej únie s písmenami SR, znak SR je viditeľný len pod UV svetlom. A dôvod? Ako inak, Európska únia. Požaduje, aby obsahovali biometrické údaje podobne, ako je to dnes pri cestovných pasoch. Ako vždy, sú aj výnimky. Ak môže nastať situácia, keď odtlačky prstov nie je možné zosnímať, bude vydaný občiansky preukaz bez nich, ibaže s lehotou platnosti obmedzenou na jeden rok, a to aj opakovane. Nikto nevysvetlil ani to, prečo občianskym preukazom s čipmi, vydanými pred júnom 2021, skončila platnosť už na konci roka 2022. Aj karta

Ako vidno na fotografii, z nového občianskeho preukazu zmizol farebný slovenský znak z ľavého horného rohu nad podobizňou. Nahradila ho malá vlajka EÚ a písmená SK.

banky alebo jedálnačná karta s čipom má životnosť päť rokov. O dôvodoch mlčí aj Ministerstvo vnútra SR, aj jedinečné, špecializované Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky. Vlastne, to má teraz iné starosti, ako riešiť čipy na občianskych preukazoch. Navyše, keďže certifikáty potrebné k elektronickej podpísavaniu dokumentov nie sú povinnou súčasťou občianskych preukazov, za výmenu občianskeho preukazu z dôvodu skončenia certifikácie polícia vyberá poplatok. Týka sa to až dvestotíc ľudí, ktorí komunikujú so štátom. Navyše, v tomto storočí digitalizácie treba prísť na políciu osobne.

Ešte je tu jeden problém. Nie všetky čítačky prijímajú novú verziu na prácu s elektronickým občianskym preukazom. To znamená, že si musíte stiahnuť aplikáciu. Na to treba mať software. Teda ide o ďalšie výdavky pre občanov. Ak dáva ministerstvo informatizácie tablety pre dôchodcov, prečo nie aj pre podnikateľov?

PROJEKT E-ZDRAVIE

Ministerstvo vnútra SR nezlyhalo, čo sa týka preukazov, prvýkrát. Osobám starším ako šesťdesiatpäť rokov a mladším ako pätnásť rokov, ktoré nie sú držiteľmi občianskeho preukazu s elektronickým čipom, začala Slovenská pošta doručovať zásielky s občianskym preuka-

zom bez podoby tváre. Ministerstvo doklady vydáva a zasiela na adresu trvalého pobytu občana bezplatne na základe údajov z Registra fyzických osôb. Problémom je, že poštarý niko neinformoval, načo je to a že ho nie je možné používať napríklad ako cestovný doklad. Služi iba ako doklad na prístup k záznamom elektronickej zdravotnej knižky občana v ambulancii lekára či v lekárni. Starší ľudia si však mysleli, že ide o nový občiansky preukaz a platný zahadzovali. Navyše, občiansky preukaz bez podoby tváre je vizuálne identický so štandardným občianskym preukazom, no neobsahuje všetky identifikačné údaje osoby, teda fotografiu a podpis držiteľa. Už len toto zlyhanie by malo pokojne stačiť na odvolanie ministerky Remišovej a ministra Mikulca. Ako vieme, nestačilo to.

POTLAČENÝ SYMBOL

Kedysi sa tiež odoberali odtlačky prstov zločincovi, obvinenému a dodnes napríklad v „demokratických“ Spojených štátoch amerických každému, kto chce vkročiť na ich územie. Ministerstvo vnútra SR podľa štátneho tajomníka rezortu vnútra Tomáša Opatyho tvrdí, že „v momente vydania dokladu sú biometrické informácie o občani vymazané z informačných systémov ministerstva“. Na základe čoho sa budú potom porovnávať údaje o občani a načo je to dobré, ak nejedná o údaje – paralelná databáza? Sme všetci iba možní zločinci?

Dvojkríž a trojvršie sa stali symbolom Slovenska prvý raz v revolučných rokoch 1848 – 1849. Prihlásili sme sa tak ku kresťanstvu a zároveň k tradícii sv. Cyrila a Metoda. V zmysle zákona je občiansky preukaz verejná listina, ktorou štátny občan Slovenskej republiky preukazuje svoju totožnosť, štátne občianstvo Slovenskej republiky. Prečo potom na prvej strane je znak Európskej únie, a nie Slovenskej republiky?

Józef Kuraš, zvaný Ogieň, vraždil aj nevinných Slovákov

Poľská banka glorifikuje zločince

Matej MINDÁR – Foto: internet

Nedávno poľská národná banka (NBP) nechala vyraziť striebornú pamätnú mincu v hodnote desať zlotých s podobizňou kontroverzného banditu Józefa Kuraša, zvaného Ogieň, s nápisom Konali správne. Spoločne so svojimi kumpánmi po skončení druhej svetovej vojny bez milosti vraždil Slovákov obývajúcich územie poľského Spiša. Jeho obeťami sa stali dokonca aj samotní Poliaci a Židia. Preto je absolútne nepochopiteľné, že jeden z najvyšších štátnych orgánov týmto spôsobom glorifikuje vraha, ktorého činy sú v normálnej a slušnej spoločnosti dvadsiateho prvého storočia odsúdeniahodné.

Spolok Slovákov v Poľsku pod vedením Ľudomíra Molitorisa vydal ešte 21. marca 2023 oficiálny protest proti vydaniu kontroverznej pamätnej mince. Podľa jeho názoru je Józef Kuraš zodpovedný za početné zločiny, vraždy, mučenia, svojvoľné rozsudky smrti a príkazy na deportáciu.

KOMPENZAČNÝ FOND

Ako ďalej uvádza predstaviteľ Slovákov žijúcich v Poľsku, pracovnou metódou Kurašovej bandy bolo tiež prenasledovanie nevinných ľudí, početné lúpežné prepadnutia a iné bežné trestné činy. Pripomína, že si protiprávne uzurpovala aj práva patriace výlučne do kompetencie Poľskej republiky, napríklad formou falšovania úradných listín. Na základe toho v mene Hlavnej rady Spolku Slovákov v Poľsku vyzval šéfa poľskej národnej banky profesora Adama Glapińského, aby okamžite prestal glorifikovať osobu zodpovednú za zabitie bezbranných civilistov, Slovákov, Rusínov, Židov, ako aj ich poľských susedov, ktorí síce prežili hrôzy druhej svetovej vojny, ale nepodarilo sa im prežiť obdobie údajného boja Józefa Kuraša a jeho „spolubojovníkov“ s komunistickým systémom, o kto-

Minca Poľskej národnej banky oslavujúca vraha

rom v týchto oblastiach v rokoch 1945 – 1947 nikto nepočul. „Takéto konanie nemožno chváliť. Józef Kuraš nie je a nemôže byť poľským národným hrdinom a NBP tu nie je na to, aby vytvorila novú verziu histórie a skreslila ju,“ dodal pre SNN Ľudomír Molitoris.

POTOMKOVIA NEZABUDLI

Ľudomír Molitoris v mene potomkov dotknutého obyvateľstva slovenskej národnosti z oblasti severného Spiša a hornej Oravy, opäť zahrnutej do Poľska 20. mája 1945, vyzval šéfa poľskej národnej banky, aby okamžite stiahol z predaja uvedené mince s nápisom Konali správne, pretože podľa jeho názoru sú opísané skutky opakom činov, ktoré by mali strážiť najvyššie orgány Poľskej republiky. V závere vyjadril nádej, že poľská

národná banka vytvorí špeciálny kompenzačný fond pre náhrad škôd, ktoré Józef Kuraš spôsobil civilnému obyvateľstvu Spiša, Oravy a tiež Podhalia.

Podobným spôsobom sa vyjadril aj bývalý slovenský veľvyslanec v Poľsku Marián Servátka. Na základe svojich osobných skúseností tvrdí, že

Kurašova banda má na svedomí vyše sto zločinov, ktorých sa dopustila najmä na etnických menšinách Slovákov a Židov.

to nie je prvý pokus zmeniť tvár vraha Slovákov, Židov, Rusínov i Poliakov na severnom Spiši, Orave a na Podhalí. „V Zakopanem už pár rokov stojí na čestnom mieste jeho pomník. Na odhalení sa zúčastnil vtedajší prezident Lech Kaczyński... Žijeme v divnom svete: čierne sa stáva bielym, osloboditelia nás neoslobodili, vrahom sa stávajú pomníky, zvrátenosti sa stávajú normou, sú chránené, ba propagované, pravda je iba to, čo je

zhora dané, iné názory sa netolerujú, za nesprávne postoje sú profesori uvoľňovaní z funkcií, história sa nedoplní, ona sa prepisuje, kriví na základe pokynov nových ideológov.“ Podľa jeho slov sa s menom Józefa Kuraša po prvýkrát stretol pred polstoročím ako polonista v poľskej literatúre faktu. „Neskôr veľmi dôverne pri výskume slovenského jazyka na Spiši v Poľsku. Poznal som osobne potomkov jeho obetí, bol som pri ich hroboch. Počul som výpovede pamätníkov o jeho zverstvách a zverstvách jeho bandy, ktoré páchal na nevinných civilných obyvateľoch spišských dedín a ktoré zdokumentovali poľské orgány. Prepadnutia, krádeže, rabovania, mučenia, vyhrážky, zasielanie rozsudkov smrti, znásilnenia, únosy a vraždy.“

PROTI AJ ŽIDIA

Marián Servátka poukázal tiež na fakt, že aj Židovská obec v Poľsku uverejnila v Gazecie Wyborczej otvorený list, ktorý podpísalo tridsať poľských židovských intelektuálov, vo veci emisie mince poľskej národnej banky s portrétom Józefa Kuraša. „Uvádzajú v ňom výpoveď zástupcu Ognia J. Batkiewiczza o jednom zločine. Na jeho povel členovia bandy vystrelali všetkých prítomných Židov, v tom ženy i deti. Tisíce Poliakov konali počas vojny správne, ale J. Kuraš – Ogieň k nim nepatrí, uvádza sa v liste.“

Na záver tohto článku si treba položiť jednoduchú otázku. Ako by reagovala poľská strana, ak by si Slovenská republika pripomínala človeka vraždiaceho nevinných poľských civilistov? Zrejme by upozornila medzinárodnú verejnosť, že náš štát uctieva vojnových zločincov. Našťastie, u nás nikto nikdy Poliakov nevráždil, aj keď naše susedské vzťahy neboli vždy optimálne.

NA MARGO

Popri dobrej správe o budúcom osude chovu konského plemena norika na Veľkej lúke v Muránskej planine a v Dobšinej sme sa tiež potešujúco dozvedeli, že na Slovensku vzniká od 1. mája prírodná rezervácia Homofa a chránené areály Pramená oblasť Rimavy a Tisovský kras.

Zóna pre Norika

„Pri zonácii Národného parku Muránska planina došlo k úprave vymedzenia tohto národného parku a bolo dohodnuté, že samostatne budú vyhlásené štyri chránené územia, ktoré k národným parkom priliehajú,“ vysvetlilo ministerstvo životného prostredia s tým, že okrem týchto troch má pribudnúť aj chránený areál Stolica.

Homofa by mala mať rozlohu 22,18 hektára. Nachádzať sa bude v okrese Brezno v katastrálnom území obce Telgárt. Územie tvorí krasový ostrov Švermovského hrdla, pod ktorým je rozsiahly jaskynný systém. Vytvoril ho vodný tok a je pravidelným zimoviskom vzácnych druhov netopierov. Platí tam bude štvrtý stupeň ochrany. Tisovský kras sa nachádza na juhozápadnom výbežku Spišsko-gemerského krasu a bude mať výmeru 1 558 hektárov. Rozdelený by mal byť na tri zóny s piatym, tretím a druhým stupňom ochrany. V chránenom areáli Pramená oblasť Rimava bude podľa návrhu platiť tretí stupeň ochrany. Nachádzať sa bude v okrese Rimavská Sobota v katastrálnom území Tisovec s rozlohou 2 058,67 hektára. Všetky vyhlásené chránené územia sú pri Národnom parku Muránska planina.

Na nej zostáva aj norik muránsky. Nebude sa presúvať do Národného zberčína v Topoľčiankach. Zachovajú sa tak strediská na chov norika na Veľkej lúke na Muránskej planine a v Dobšinej. Envirorezort a ministerstvo pôdohospodárstva sa tiež dohodli na férovom financovaní chovu a bezplatnom využívaní všetkých nehnuteľností, priblížil štátny tajomník rezortu Michal Kiča. Chov bude spadať pod Národný zberčín Topoľčianky.

Národný park Muránska planina bude prispievať na chov norika, poskytne stajne, pašu a financie na platy. Ročná dotácia bude tristo tisíc eur. Kone plemena norika muránskeho typu sú špeciálne vyšľachtené na prácu v náročnom lesnom teréne a pri lesných prácach. Ako šľachtiteľský chov bol norik muránskeho typu uznaný v roku 1995, tradícia jeho chovu na Muránskej planine siaha do roku 1950.

Štefan ZLATOŠ

Noriky na paši vo voľnej prírode na Muránskej planine

Najväčší akt priemyselného terorizmu ako rozprávka o cisárových nových šatách

Komu prospela sabotáž na plynovod Nord Stream

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Koncom marca sa na pôde Bezpečnostnej rady OSN prerokovával návrh na zriadenie komisie, ktorá by vyšetrila útoky na plynovody Nord Stream zo septembra minulého roka. Návrh neprešiel. V rozprave zástupcovia Ruskej federácie obvinili zo spáchania sabotáže Spojené štáty americké. Najväčší akt priemyselného terorizmu sa mení na obraz zo známej rozprávky o cisárových nových šatách.

Masívne výbuchy na dne mora v blízkosti dánskej a švédskej ekonomickej zóny sa udiali 26. septembra minulého roka. Explózie poškodili obe vetvy Nord Streamu 1 a jednu vetvu plynovodu Nord Stream 2. Útok na plynovody prepravujúce zemný plyn po dne Baltického mora z Ruska do Nemecka sa stal najväčším aktom priemyselného terorizmu v histórii.

Známe investigatívne novinárske eso Seymour HERSH

Seymoura Hersha. Ten publikoval začiatkom februára investigatívny článok o tom, kto stojí za pozadím spáchaného teroristického činu.

NOVINÁROVE ZISTENIA

Šokujúce zistenia novinára S. Hersha všetky liberálne médiá na Slovensku odignorovali. Investigatívce prináša veľmi ucelené a vierohodné

správy o týraní zadržaných v Centrálnej bagdadskej väznici Abu Ghraib. Písal o vraždách CIA, Glomar Explorer, o falošných obvineniach z použitia sýrskych chemických zbraní v Ghute, zabití Usámu Bin Ládina a najnovšie o útoku USA na plynovod Nord Stream. Za referovanie o masakri v dedine My Lai získal v roku 1970 Pulitzerovu cenu. Ide o skúseného profesionálneho novinára – špičku v odbore.

BIDEN: UKONČÍME TO!

Zo spáchania zločinu tento novinár obviňuje Bidenovu administratívu. Tá ho začala plánovať na prelome rokov 2021 a 2022. Potvrďujú to aj slová samotného prezidenta USA J. Bidena, keď 7. februára 2022 na spoločnej tlačovej besede s nemeckým kancelárom Olafom Scholzom, ktorý bol na návšteve Bieleho domu, povedal: „Ak Rusko napadne Ukrajinu, potom nebude ďalší Nord Stream 2. Ukončíme to.“ Na otázku novinárky, ako by to urobil, prezident odpovedal tajomne: „Sľubujem vám, že to dokážeme.“

V Hershovom texte sa uvádza, že potápači amerického námorníctva, špecialisti z floridskej Panama City, nastražili výbušniny na potrubia v júni 2022 pod krytím cvičení NATO v Baltickom mori. Operáciu vykonali spolu s Nórskom, keď nórske lietadlo zhodilo 26. septembra 2022 sonarovú bôju, ktorá odpálila výbušniny. USA poprela zodpovednosť za bombový útok a The New York Times nedávno zverejnil správu, ktorá tvrdila, že americkí predstavitelia veria, že za sabotážou

vraj môže byť „proukrajinská skupina“. Ale podľa Hersha si CIA vymyslela krycí príbeh – dymovú clonu, aby sa odvieďla zodpovednosť od Washingtonu po marcovom stretnutí prezidenta Bidena a nemeckého kancelára Olafa Scholza. Nie je nutné rozvádzať naivnosť týchto scenárov. Hershove zistenia, ktoré mu poskytli tajné zdroje z prostredia riadiacich a bezpečnostných zložiek štátu, žiaľ, vierohodne zapadajú do reality.

PÄTISÍC SLOV

Seymour HERSH v rozsiahlom článku (obsahuje päťtisíc slov) How America Took Out The Nord Stream Pipeline osvetľuje celý priebeh operácie. J. Biden poveril poradcu pre otázky národnej bezpečnosti Jaka Sullivana, aby vytvoril medziagentúrnu skupinu, ktorá by vymyslela plán. Podľa zdroja priamo obznaneného s procesom bolo účastníkom jasné, že plnia želanie prezidenta a majú prísť na spôsob, ako fyzicky zničiť plynovody. Na vykonanie operácie sa vybrali najlepší špecialisti, hĺbkoví potápači amerického námorníctva zo základne v Panama City. Pri samotnej realizácii im pomáhali nórski špecialisti. Ako krytie sa operácia uskutočnila v dňoch od 5. do 17. júna 2022 počas pravidelného cvičenia Baltic Operations 22 alebo BALTOPS 22, na ktorom sa zúčastňuje šiesta flotila amerického námorníctva.

Výbušný systém bol nastražený tak, aby mohol byť kedykoľvek v budúcnosti odpálený. Dvadsaťteho septembra 2022 vykonalo prieskumné lietadlo P8 nórskeho námorníctva zdanlivo rutinný let a zhodilo sonarovú bôju, ktorá vydávala sekveniu jedinečných nízkofrekvenčných tónov, podobne ako ich vydáva flauta alebo klavír, ktoré by časovacie zariadenie rozpoznalo a po vopred nastavenom hodinovom oneskorení odpálilo výbušniny. Biely dom, ako i CIA Hershovu správu, samozrejme, kategoricky poprel. Západní politici a médiá sa zjavne neodvážia priznať, že „cisár je nahý“.

KOMPLEXNÉ VYŠEROVANIE

Ruská federácia 27. marca tohto roka v OSN predložila návrh na vykonanie komplexného, transparentného a nestranného medzinárodného vyšetrovania všetkých aspektov sabotáže na plynovodoch Nord Stream 1 a 2 – vrátane identifikácie páchatelov, sponzorov, organizátorov a spolupáchateľov. Za rezolúciu a objasnenie teroristickej sabotáže hlasovali delegáti Ruska, Číny a Brazílie. Zvyšných dvanásť členov sa zdržalo hlasovania vrátane Spojených štátov amerických.

GEOPOLITIKA

Tie ako jediná krajina mali všetky tri potrebné náležitosti na realizáciu tohto činu: prostriedky, motív aj príležitosť...

Rezolúcia mala mať šancu na schválenie. Potrebovala najmenej deväť hlasov za a nijaké veto od niektorého z piatich stálych členov Bezpečnostnej rady. Všetky krajiny, ktoré sa zdržali, zhodne argumentovali, že už prebieha vnútroštátne vyšetrovanie orgánmi Dánska, Švédska a Nemecka. Navrhovateľ rezolúcie prostredníctvom svojho veľvyslancu

Dve vetvy plynovodu Nord Stream vedú po dne Baltického mora. Obe zničil masívny výbuch po záškodníckej akcii.

Vasilija Nebenziju vyjadril „vážne a veľmi opodstatnené pochybnosti“ o ich transparentnosti a obavou, že môžu trvať roky. Ruský diplomat v OSN to komentoval: „Dnešné hlasovania dokazujú, že naši bývalí západní partneri si robia, čo chcú, a prejde im to,“ a obvinil v následnej diskusii z vykonania sabotáže vládu Spojených štátov, odvolávajúci sa na zistenia prominentného amerického novinára

informácie o udalosti, ako aj motívoch. Seymour Hersh je legenda americkej investigatívnej žurnalistiky. Bol to práve on, kto priniesol svetu správy o masakri v dedine My Lai počas vojny vo Vietname. Po jeho odhaleniach, že americká kontrarozviedka nezákonne sledovala protivojnových aktivistov, rezignoval šéf CIA James Angleton. Pre The New York Times spravodajsky pokrýval aféru Watergate. Publikoval

Pápež vo veľkonočnej vigílii zdôraznil, čo potrebujeme: Speranza – nádej!

Vojnový konflikt v Európe a dráma vlnobitia kríz

Dušan D. KERNÝ – Foto: Vatican News

Návrat vojny do Európy po mierových desaťročiach sa po vyše roku rusko-ukrajinského konfliktu dotýka všetkých. Napätie stúpa. Pochybnosti sa zväčšujú. Dôveru nevyvolávajú ani vrcholní predstavitelia zoskupení štátov, o ktorých členstvo sme sa toľko usilovali.

Neutešenú bilanciu sme si vypočuli na Veľkú noc od pápeža. Ľudstvo je vystavené priveľkým pochybnostiam a drastickej, stále sa zväčšujúcej skrivodlivosti. No pápežovým hlavným leitmotívom sa stala speranza – nádej.

DOMÁCE BREMENO

Na Slovensku sa k tomu pridružilo naše domáce bremeno – to, že prezidentka nevyužila možnosť predčasnými voľbami skrátiť mátež a vládne chaotické počínanie a nedovoliť im bujniť až do volieb – do septembra a októbra. Napriek všetkému musíme urobiť všetko, aby sme dokázali spravovať a vlastniť svoj malý štát.

Nie je jednoduché orientovať sa v dnešnom svete. Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová vlní vyhlásila že EK zablokovala rezervy ruskej centrálnej banky za tristo miliárd plus majetok ruských oligarchov vo výške devätnástich miliárd. Z toho sa bude financovať obnova Ukrajiny...

KDE SÚ TIE MILIARDY?

Dnes sa aj podľa Financial Times okrem iného ukazuje, že to všetko bolo šité horúcou ihlou. Ruské rezervy síce dosahujú 629 miliárd eur, ale iba dve tretiny z oných tristo miliárd sú v štátoch EÚ. A nevie sa kde. Jediné Francúzsko udalo sumu dvadsaťdva miliárd. Následkom sankcií zdražela ropa a plyn a ruská obchodná bilancia vzrástla

o sto miliárd dolárov – toľko Rusko získalo navyše.

MÍNY PARAGRAFOV

Európska komisia vstúpila právne na vyslovene mínové pole. Kontá ruskej centrálnej banky v EÚ nie sú zmrazené, je len zákaz transferov kapitálu – a pri takom zákaze nie je povinnosť bánk či finančných inštitúcií hlásiť, koľko ruského kapitálu majú. Okrem toho sa na ruskú centrálnu banku, tak ako aj na všetky iné banky, vzťahuje obdoba diplomatickej imunity. Zatiaľ len jedine Kanada má zákon, ktorý umožňuje zmraziť majetok ruskej centrálnej banky na kanadskom území. Je však úplne neisté, ako by o tom rozhodli súdy.

HORÚCOU IHLOU

Pre laika, bežného občana európskeho spoločenstva, je zo zistení diplomatov či novinárov – ako povedzme vo Financial Times – podstatné, že aj na takej vrcholnej úrovni sa šíje horúcou ihlou. Aj v takej závažnej otázke nie je jasné, či je to právne možné. Podľa kľúčových nemeckých médií po vyše roku od zavedenia prvého balíka sankcií voči Rusku EÚ stále nemá prehľad o tom, kde sa vlastne zmrazený majetok Ruskej ústrednej banky nachádza. Ako je to možné?

Na vlnajúcu písomnú žiadosť štyridsiatich piatich poslancov Európskeho parlamentu, adresovanú pred-

Pápež František počas veľkonočnej vigílie už po niekoľký raz vyzval na mier vo svete a na hľadanie nádeje pre ľudstvo.

sedníčke komisie Leyenovej i prezidentovi Európskej rady Michelovi, dostali odpoveď až koncom januára 2023. Z nej vyplýva, že Európska komisia o tom nemá poňatia, a nielenže o tom presne nevie, ale pochybná je aj uvádzaná suma tristo miliárd. Takisto sa to týka zablokovaných devätnástich miliárd od oligarchov. A to je len jeden problém.

ROKOVANIA S ČÍNOU

Podobne je to so stanoviskami vrcholnej dvojice EÚ pri rokovaniach v Čínskej ľudovej republike. Predsedníčka Európskej komisie Leyenová dala jasne najavo, že EK bude posu-

dzovať vzťahy s Čínou podľa toho, aké postoje zaujme voči Rusku a Ukrajine. Francúzsky prezident Macron vyvolal búрку, keď horlil za to, aby sa Európska únia správala autonómne a v prípade konfliktu medzi Čínou a USA pre Tchajvan nebola otrocky závislá od USA, ale vystupovala ako tretia strana. Francúzsky prezident dokonca varoval pred nebezpečnou závislosťou od USA, lebo konflikt kvôli Taiwanu nie je náš, netýka sa Európy. A teda je skutočne veľkým nebezpečenstvom, keby USA zavliekli Európu do konfliktu. Európa musí konať samostatne ako nezávislá „supervelmoc“ namiesto toho, aby bola vazalom USA.

Najprv sa médiá domnievali, že prezidenta nesprávne, skreslene citovali. Ale Elyzejský palác úplne potvrdil Macronovu výpoveď od slova do slova. Teda treba to brať vážne. To však znamená, že po prvý raz od vlnajúcej invázie ruských vojsk na Ukrajinu nie je „Západ“ jednotný. Ba dokonca jeden z kľúčových štátov vysielal Číne signál, že sa k možným protiopatreniam a sankciám nepripoí. Ak to francúzsky prezident naozaj myslel vážne, tak je to pohroma aj pre stratégiu EÚ čo najmenšej závislosti od dodávok ČLR. Teda úsilia, ktoré deklarovala Leyenová, aby EÚ bola pripravená na konfliktné vzťahy s Čínou.

Slovenskí novinári, ktorí zažili podobnú francúzsku politiku, vedia, že tak hovoril generál de Gaulle, osobnosť európskych dejín – lenže to bolo pred polstoročím, v šesťdesiatych rokoch, a skončilo sa to plným návratom Francúzska do Severoatlantickej aliancie.

NEMECKÁ NEZHODA

Aj ekonomicky najsilnejšie Nemecko má v politickej špičke nezehody. Vicekancelár Robert Habeck zo Strany zelených, prvý nemecký politik, ktorý ešte v máji 2021, teda pred vytvorením terajšej vládnej koalície (socialisti, liberáli, zelení), prelomil nemecké tabu a požadoval pre Ukrajinu „defenzívne zbrane“, bol v Kyjeve. A tam vyhlásil, že je „hlbokozahanbený nad váhavosťou, zdĺhavosťou nemeckej pomoci“. Trafená hus zagágala. Hovorca nemeckého kancelára Olafa Scholza vyhlásil, že „nemecká pomoc Ukrajine bola vždy správna a v správnom čase“. Ako sa týmto dvom potentátom sedí spoločne v nemeckej vláde, si možno domyslieť. Najmä keď kancelára chcú parlamentne vyšetrovať za nesprávny postup v banke z čias, keď bol primátorom Hamburgu...

Výbery vkladov začínajú ohrozovať stabilitu peňažných domov

Pri uvážlivom gazdovaní nehrozí nijaká panika

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

V januári tohto roku sme náš bankový sektor zaradovali medzi odvetvia, ktorý na negatívnych dôsledkoch inflácie „zarobil“ stovky miliónov zisku. Preto sa medzi politikmi čoraz hlasnejšie hovorilo o tom, že vraj treba oživiť už kedysi zavedený bankový odvod, ktorým by sa kompenzovali tohtoročné vládne fiškálne stimuly.

SVET FINANCIÍ

Ešte sa neskončil prvý štvrtrok a už nás zaskočili správy z druhej strany Atlantiku, že krachujú menšie peňažné ústavy. Zbankrotovala však aj Silicon Valley Bank, čo je banka z vrchných priečok bankového rebríčka. Na ich záchranu reagovala Americká centrálna banka zriadením osobitnej úverovej linky na prospech vkladateľov tak, aby nikto neprišiel o vklady bez rozdielu ich výšky aj nad hranicu 250-tisíc amerických dolárov. Na túto hranicu v USA nepodliehajú vklady garanciam fondu ochrany vkladov. FED následne „pribzdila“ aj jej pôvodnú predstavu o zvyšovaní úrokovej sadzby z očakávaných 50 na 25 základných bodov, čo znamená do pásma 4,75 – 5 percent. O dôvodoch môžeme iba špekulovať.

■ ÚVEROVÁ HOJDAČKA

Americké bankové problémy neobišli ani európsky kontinent. Tu sa zatiaľ dotkli len švajčiarskej banky Credit Suisse, ktorá skončila v rukách jej konkurenta – banky UBS. Zaznamenali sme však pokles akcií najväčšej nemeckej banky Deutsche bank, druhej najväčšej francúzskej banky BNP Paribas, ale najväčší prepád akcií zaznamenala rakúska banka Erste

Group, ktorá je matkou Slovenskej sporiteľne. Deje sa to napriek tomu, že európske banky v eurozóne podliehajú v porovnaní s reguláciou amerických bánk najprísnejším regulačným pravidlám. Čo európskemu bankovému trhu spôsobuje dnes najväčšiu paniku, sú narastajúce výbery vkladov najmä z účtov domácností, ktoré sú v eurozóne najvyššie. Namiesto je preto

otázka, prečo sa tak deje? Dôvodom však môže byť pokles životnej úrovne, spôsobený zdražovaním všetkého, presun na termínované účty, investovanie do rizikovejších aktív, kde vkladatelia očakávajú vyššie zhodnotenie, či panika vyvolaná krachom spomínaných amerických bánk a pokles akcií európskych bánk. Napriek turbulenciám na bankovom trhu sa ECB kon-

com marca rozhodla zvýšiť úrokovú sadzbu až o 50 základných bodov na úroveň 3,5 percenta. Centrálna banka akoby nerešpektovala, že okrem „boja“ proti inflácii treba znížiť aj neistotu okolo fungovania jej podriadeného bankového sektora, ktorému okrem úbytku disponibilných peňazí klesá aj objem poskytovaných úverov. Ten je už dokonca nižší ako objem splácaných úverov.

■ UBEZPEČENIA NBS

Krach niektorých amerických bánk a pokles akcií významnejších bánk na európskom kontinente sú príčinou, že už aj slovenské domácnosti spozorneli pri ochrane svojich vkladov. Ich výška je dnes na úrovni 42,6 miliardy eura. V tejto súvislosti však treba povedať, že pokiaľ v USA je horná hranica ochrany vkladu už spomínaných 250-tisíc dolárov, v eurozóne je to do výšky 100-tisíc eur v každej banke na jedno rodné číslo. Ochrana vkladu je zabezpečená fondom ochrany vkladov, do ktorého prispievajú banky svojimi zákonom stanovenými platbami. V prípade, že klient banky má v jednej banke uložených viac ako 100-tisíc eur, môže sa v prípade nedostupnosti obrátiť pri ich vymáhaní na súdy. Pri konkurznom konaní totiž vždy platí, že ako prvé v poradí sa uspokojujú pohľadávky klientov banky. Národná banka Slovenska ubezpečuje, že miera stability bánk je odrazom úrovne ich kapitálovej primeranosti. Pod tým rozumieme, koľko má banka vlastného kapitálu na pokrytie prípadných strát z akéhokoľvek dôvodu. U nás je táto primeranosť na úrovni asi 16 percent a patrí v eurozóne medzi najvyššie, čo znamená, že pokiaľ má občan pod kontrolou peňažné úspory v súlade s fondom ochrany, nemusí podliehať nijakej panike.

FINANČNÝ SERVIS

Jednou z výhod nášho členstva v eurozóne je, že hypotekárne úroky sú u nás nižšie, ako je priemer v eurozóne, a výrazne nižšie ako v susednom Maďarsku a Česku. Dôvodom, prečo sú nižšie ako priemer pri rovnakej úrokovej sadzbe ECB, je naša nižšia zadlženosť, čo má vplyv na výnosy emitovaných štátnych dlhopisov, ktoré majú tiež vplyv na hypotekárne úroky. Za reguláciu podmienok poskytovania hypoték zodpovedá u nás Národná banka Slovenska, ktorá regulačnými pravidlami obozretného podnikania komerčných bánk a hypotekárnych dlžníkov zabezpečuje ich stabilitu.

Počty a splátky na celý ľudský život

Pre spomínané zmeny sa u nás o 40 percent zvýšil počet hypoték, ktorých splácanie sa predžilo do nároku na odchod do dôchodku, na čo nás upozornila aj ECB. Na tento stav už reagovala NBS sprísnením podmienok poskytovania hypotekárnych úverov pre žiadateľov nad 40 rokov od budúceho roka. Vo všeobecnosti doteraz platilo, že komerčná banka mohla poskytnúť hypotekárny úver do výšky osemmásobku čistého ročného príjmu žiadateľa, pričom poskytovateľ mal výnimku v tom, že 5 percent z objemu úverov mohol poskytnúť aj nad tento DTI limit. Ten totiž určuje pomer výšky hypotéky k príjmu žiadateľa, ktorý je osem rokov. Od nového roka sa bude znižovať ročne o 0,25 bodu. Ak teda žiadateľ má do 40 rokov veku, nárok na výšku úveru sa vypočíta: = 8 rokov x 12 mesiacov x jeho ročná čistá mzda. Ak bude mať viac ako 60 rokov, môže od banky dostať maximálne úver do výšky = 3 roky x 12 mesiacov x ročná čistá mzda. Naďalej platí, že ak dvaja klienti požiadajú o jeden úver ich maximálna zadlženosť sa vypočíta pre každého z nich zvlášť.

Ako budú na sprísnené opatrenia reagovať naše banky, si počkajme, keďže poniektoré poskytujú úvery klientom až do veku 65 rokov. Iné bazirujú na tom, že úver musí byť splatený do odchodu na dôchodok.

Národná banka slovenská bude v sprísnovaní podmienok poskytovania hypotekárnych úverov v ďalšom období určite pokračovať, keďže sa počíta so zásadnými zmenami v dôchodkovom systéme. Predžiť sa má vek nároku na odchod do penzie, nové penzie sa budú počítať s nižšou dôchodkovou hodnotou a zásadné zmeny sa tiež očakávajú v druhom dôchodkovom pilieri, ktorého zhodnotenie je nízke. Na infláciu budú centrálna banka reagovať aj vyššími úrokovými sadzbami, čo platí aj pre ECB, dôjde k zdraženiu takmer všetkého. Navyše sa počíta, že vláda bude v rámci fiškálnych opatrení riešiť vysoké ceny energií, ale aj zvyšovať mzdy najmä v štátnom a vo verejnom sektore, čo bude mať vplyv nielen na zvyšovanie deficitu verejných financií, ale podľa skúsenosti z druhej strany Atlantiku aj na zvyšovanie inflácie. V USA sa na inflácii nepodieľajú ani tak ceny energií, ktoré sú tam výrazne lacnejšie ako u nás, ale najmä náklady na pracovný trh a ceny prenájmov. Nebude sa preto u nás po fiškálnych opatreniach vlády inflácia tiež zvyšovať?

Róbert HÖLCZ

Na trh sa dostáva niečo, čo je v európskom spoločenstve dlho zakázané

Obilie z Ukrajiny nie je iba ekonomický problém

Ivan BROŽIK – Foto: Maroš SMOLEC

Lacný dovoz ukrajinského obilia nie je vlastne lacný pre nikoho. Naši obilní producenti majú veľmi nepriemennú konkurenciu a potravinári, ktorí musia dodržiavať zásady kvality v Európe bežné, narábajú s obilím pochybného pôvodu.

Poľnohospodári z krajín susediacich s Ukrajinou žiadajú, aby Únia zakročila proti dovozu lacného ukrajinského obilia. Európska únia však zatiaľ neplánuje meniť uvoľnený obchodný režim s Ukrajinou. Dotknutým farmárom by mohlo pomôcť využitie krízovej rezervy agropolitiky EÚ. To však nerieši oveľa vážnejšie zdravotné aspekty lacného obilia spoza východnej hranice.

■ FARMÁRI PROTESTUJÚ

Ukrajinské obilie „valcuje“ európske trhy. Uviedla to hovorkyňa Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Jana Holéciová. Európski poľnohospodári podľa nej žiadajú od Európskej komisie, aby zakročila proti zvyšujúcemu sa dovozu ukrajinského obilia a repky. Na územie členských krajín EÚ začali tieto agroprodukty prúdiť po tom, ako sa rozpútal vojenský konflikt v susednej krajine. Aj preto hlavnou témou nateraz posledného rokovania poľnohospodárskych komôr krajín V4 v Poľsku bola vojna na Ukrajine a jej vplyv na európske poľnohospodárstvo.

■ KRÁTKY PROCES

Poľsko okamžite pozastavuje dovoz ukrajinského obilia. Tento krok, dohodnutý spoločne s Ukrajinou, nasledoval po vlnách sociálnych nepokojov a rezignácii poľského ministra poľnohospodárstva. Súvisí s ochranou domácich producentov. Po začatí vojny bola Ukrajina nútená

Ukrajinské obilie likviduje slovenských pestovateľov kvalitnej a hlavne zdravej slovenskej pšenice. Naš trh zaplavilo obilie plné nebezpečných pesticídov. A štát nekoná dostatočne razantne.

presmerovať približne polovicu svojho exportu zo zablokovaných čiernomorských prístavov do Poľska. Najnovšie opatrenie prichádza po stretnutí nového poľského ministra poľnohospodárstva Roberta Telusa, ktorý sa ujal úradu iba nedávno, s jeho ukrajinským kolegom Mykolom Solskyim na hraničnom priechode medzi oboma krajinami.

„Ukrajinská strana navrhla prísne obmedziť a nateraz dokonca úplne zastaviť dovoz obilia do Poľska,“ povedal Telus na spoločnej tlačovej konferencii po stretnutí. Dodal,

že obmedzenia sa nevzťahujú na tranzit obilia určeného pre iné krajiny. Ukázalo sa však, že „bruselské“ ekonomické záchranné lano, ktoré malo zabezpečiť, aby sa Ukrajinský vývoz dostal na svetové trhy, fungovalo zároveň ako slučka na krku pestovateľov obilia v Európe.

■ OTRÁVENÉ OBIlie?

Niekoľko prípadov kontaminácie toxínmi a GMO (geneticky modifikované obilniny) bolo zistených po testovaní obilia prichádzajúceho z Ukrajiny do Maďarska. Odborníci na bezpeč-

nosť potravinového reťazca obmedzili obeh vyše dvadsiatich deviatich ton kukurice a nariadili jej zničenie, uviedlo ministerstvo poľnohospodárstva pre MTI. Odborníci vykonali testy GMO, pesticídov a obsahu toxínov na vzorkách odobratých zo šarží nájdených v skladoch obilia, ako aj kontrolu podmienok skladovania, možnej prítomnosti skladových škodcov a sledovateľnosti. Zistili sa aj tri prípady kontaminovanej kukurice, ktorá bola nakazená mykotoxínmi a tri vzorky boli pozitívne po testovaní GMO. Okrem toho boli zistené dva prípady kontaminácie sóje. Počas kontroly v Békešskej župe sa našlo vyše dvadsaťdeväť ton kukurice ukrajinského pôvodu, ktorá bola kontaminovaná. Nariadili jej zničenie. Kontaminované obilie sa nedostalo a nemôže dostať k maďarským spotrebiteľom, uviedlo ministerstvo vo vyhlásení.

■ VIAZNE VÝVOZ

„Obilniny a olejiny určené pre tretie krajiny v Afrike a v Ázii momentálne uviazli v Európe a nedokážu nakrmiť hladujúce obyvateľstvo tam, kde je to najviac potrebné,“ uvádzajú agromokory z V4, z Rumunska a z Bulharska. Vojna znížila kapacitu ukrajinských sýpok a tamojší roľníci ich chcú pred letom vyprázdiť do dna. Podliekli ceny našich poľnohospodárov, ale lacnejší chlieb preto u nás nebude. „Síce aj padla cena pšenice, ale iné náklady reálne stúpajú. Pekári sa namiesto kompenzácií dočkali zvýšenia nákladov. Zatiaľ nič nenasvedčuje tomu, že by mali potraviny zlacnieť,“ potvrdil Martin Krajčovič zo Slovenskej aliancie moderného obchodu.

Naši farmári preto dôrazne žiadajú, aby Brusel dohliadol, že pre ukrajinské obilie budeme iba tranzitom, a nie cieľovou destináciou. Aj zlomok z veľkej ukrajinskej produkcie na takých malých trhoch, ako je ten náš, spôsobuje totiž našim poľnohospodárom obrovský problém.

GLOSA

Slovenské médiá rezignovali na svoje pôvodné poslanie informovať a dali sa robiť politikou. A to doslova. Dnes sa bez súhlasu našich mienkotvorných (takzvaných, samozrejme) médií nemôže zložiť vláda, prijať nijaký zákon, spísať zoznam kandidátov na post hlavy štátu, vysloviť názor (iný ako ten oficiálny), do médií sa dostanú iba nimi pozorne vybraní a schvaľovaní hostia, a nie vzorka spoločenského života ako taká.

Mediálne politizovanie

Dnes sa neinformuje o politike, dnes sa politika médiami vyrába. Najskôr sa vyberú politicky vhodné „novinári“ – to sa spravidla deje v rôznych mimovládnych kuloároch, a niekedy aj v diplomatických kruhoch – a potom sa im určí, o čom je vhodné písať či hovoriť, ako sa to má písať či hovoriť a najmä v záujme koho sa tak má robiť.

Čitateľ či sledovateľ televízie a rozhlasového spravodajstva tak musí veľmi intenzívne vyhľadávať zahraničné zdroje, aby sa zvyčajne skôr a takmer vždy pravdivo dozvedel to, čo sa deje tu u neho doma na Slovensku. Musí však vyberať opatrne, lebo mainstream, teda novinárska propaganda, pracuje všade v podstate na rovnakom princípe.

Akousi perličkou filtrovania toho, ako má občan vidieť a vnímať, čo smie čitateľ čítať, je skutočnosť, že naše médiá, tie akože „mienkotvorné“, nám neustále predzúvajú výber vhodných a nevhodných zahraničných zdrojov informácií. Tie nevhodné sú, samozrejme, okamžite konšpiračné a nešíria nič iné ako hoaxy. Prípadne, naveľa, naveľa – možno aj názory, ale rozhodne sú to názory u nás nepublikovateľné, neprijateľné, vlastne – ako kedysi iba akési „samizdatové“.

Pojem „mediálna politika“ je takmer taký starý ako novodobé samostatné Slovensko. Už v časoch, keď bol ministrom kultúry pán Dušan Slobodník, tento pojem oživil jeho štátny tajomník Ivan Mjartan. Nikam sa však s jeho naplnením v praxi nedostal, pretože minulosť bola ešte veľmi čerstvá a slovné spojenie mediálna politika zaznievalo akosi v duchu článku číslo štyri o vedúcej úlohe jedinej strany v spoločnosti. Aj keď úmysel bol dobrý, až dnes naplno vidíme, čo sa s médiami stalo, v aké propagandistické inštitúty sa metamorphovali, keď na Slovensku mediálna politika dodnes neexistuje. Hoci každé mienkotvorné médium si robí tú vlastnú, žiaľ, aj vrátane verejnoprávných. Po revolúcii tu bol na istý okamih trend, že médiá majú najmä informovať a je na čitateľovi, divákovi či poslucháčovi, čo si má z tých informácií poskladať. Dnes je trend opačný. Mainstream píše články a médiá vytvárajú relácie, ktorých cieľom je doslova indoktrinovať čitateľovi, divákovi a poslucháčovi to, čo si má myslieť, ako má vnímať udalosti a ako má pristupovať napríklad k voľbám. Koho je vhodné voliť, koho nie, koho priam žiaduce a, naopak, koho nežiaduce. Teda že vlastne nemá myslieť vôbec. A ak sa predsa len odhodlá, vtedy podstupuje riziko, že bude označený za dezoláta. Nejakto sme sa v tomto vrátili o vyše tridsať rokov späť, a to ešte pred ministrom Slobodníka a jeho štátneho tajomníka.

Štefan ZLATOŠ

Legenda rozhlasového vysielania Emil BENČÍK sa dožil deväťdesiatin Roky v pracovnom zaujatí letia, akoby bičom plesol

Zhovárala sa Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: Wikipédia

Ako redaktor v denníku Smena publikoval desiatky publicistických článkov, reportáží i recenzií. Potom pôsobil vo Varšave ako zahraničný korešpondent Smeny a lektor slovenského jazyka. Po návrate v roku 1971 nastúpil do Československého rozhlasu, od roka 1993 Slovenského rozhlasu na post šéfredaktora Hlavnej redakcie literárno-dramatického vysielania, kde zotrval dvadsať rokov. Ďalších osem rokov bol redaktorom Redakcie umelecko-dokumentárnej publicistiky Slovenského rozhlasu.

Novinár, spisovateľ, rozhlasový autor a prekladateľ Emil BENČÍK (*1933? Zlatno) vytvoril a odvysielal vyše päťdesiat rozhlasových fičrov. Tento literárno-publicistický interžáner sa vďaka nemu etabloval v rozhlase. Je autorom vyše dvesto literárnych, dramatických, umelecko-publicistických i humoristicko-satirických rozhlasových relácií, pásiem, scénok, ako aj prekladov rozhlasových hier.

Za svoju rozhlasovú a literárnu tvorbu získal viacero prestížnych ocenení. Medzi najcennejšie patrí Zlatá medaila Alexandra Dubčeka za deväťdielny fičrový rozhlasový seriál Prvý muž česko-slovenskej jari (1998), Cenu Vojtecha Zamarovského za rozhlasovú tvorbu (2001), cenu Egona Erwina Kischu za knihu Králi ducha (2011), Cenu Literárneho fondu SR za celoživotnú rozhlasovú a literárnu tvorbu (2019) a ďalšie ocenenia.

• Predtým, ako ste sa dali na žurnalistickú dráhu, boli ste učiteľom v Lokci na Orave a po absolvovaní štúdií na Pedagogickej fakulte UK ste učili slovenský a ruský jazyk na Pedagogickom gymnáziu v Krupine. Prečo ste sa rozhodli pre žurnalistiku?

Učiteľom som túžil byť od detstva, bolo to moje vysnívané povolanie. Ale súčasne som sa venoval aj publicistickej a literárnej tvorbe. Písal som články, recenzie, glosy, lyrické miniatúry do časopisov a novín, najmä do Smeny. Vtedajší jej šéfredaktor Leopold Podstupka ma oslovil a ponúkol mi miesto redaktora v tomto mládežníckom denníku. Venoval som sa najmä kultúrnej publicistike.

• Potom ste sa stali zahraničným korešpondentom Smeny vo Varšave a zakotvili ste tam na dlhých desať rokov. Ako k tomu došlo?

Jednoducho. Poľsko po nástupe Władysława Gomułka k moci v roku 1956 sa stalo pre nás atraktívnou krajinou. Začal sa tam proces destalinizácie. Krajina sa otvárala svetu. V politickom živote, v ekonomike a najmä v kultúre sa diali veci, o ktorých sme my na Slovensku mohli len snívať. Preto som rád prijal ponuku, že tam nejaký čas pobudnem a budem o tom písať. V tom čase som bol jediný slovenský novinár vo Varšave, a tak ma oslovil predseda krajského Spolku Čechov a Slovákov v Poľsku Adam Chalupiec, či by som im nepomohol redigovať krajský časopis Život. Súhlasil som. Onedlho poľské ministerstvo zahraničných vecí začalo vydávať časopis Poľsko pre zahraničie v českom a slovenskom jazyku. Ponúkli mi miesto vedúceho redaktora. Aby toho nebolo málo, v Československom kultúrnom stredisku vo Varšave a na Učiteľskom štúdiu Jageľovskej univerzity v Krakove nemali lektora slovenského jazyka a požiadali mňa. Tak mi vo Varšave ubehlo desať rokov, akoby bičom plesol.

• Vo vašom profesijnom živote možno za prelomový považovať rok 1971. Po návrate z Poľska ste printové médiá vymenili za akustické. Nezľakli ste sa, keď vás ústredný riaditeľ Československého rozhlasu v Prahe pove-

Emil BENČÍK bude navždy pozitívne zapísaný v kronike rozhlasového vysielania na Slovensku.

Interiér architektonicky hodnotnej budovy obrátenej pyramídy Slovenského rozhlasu v Bratislave.

ril vedením sedemdesiatčlennej Hlavnej redakcie literárno-dramatického vysielania rozhlasu v Bratislave?

Bola to pre mňa nová životná i profesijná skúsenosť, ale aj príležitosť a výzva. Hlavná redakcia literárno-dramatického vysielania sa skladala z piatich špecializovaných redakcií – Literárnej, Dramaturgie rozhlasových hier, Redakcie umeleckej a dokumentárnej publicistiky, Redakcie zábavných žánrov a z redakcie rozhlasového rodinného seriálu Čo nového, Bielikovci. Prpravovali sme do vysielania stovky programov: rozhlasové hry a dramatické, literárne a umelecko-publicistické relácie, životopisné pásma a fičre, humoristicko-satirické pásma, rozhlasové kabarety, silvestrovské programy, verejné nahrávky literárnych i zábavných programov a napokon aj prvý dlhodobý rozhlasový rodinný seriál Čo nového, Bielikovci, ktorý sa takmer deväťsto pokračovaniami stal legendou.

V literárno-dramatickom vysielaní už tradične pracovali ako redaktori a dramaturgovia aj známi a uznávaní slovenskí spisovatelia, básnici, literárni kritici, teda tvorivé osobnosti. Rozhlas im poskytoval priestor na tvorivú sebarealizáciu. Nielen im, ale aj externým autorom, spisovateľom, dramatikom, humoristom, hercom. Som rád, že som mohol byť nápomocný pri realizácii kvalitných programov.

• Funkciu šéfredaktora ste vykonávali v rokoch normalizácie. Ako taký jemný a citlivý človek ako vy dokázal zvládnuť obrovský psychický tlak pri obhajovaní každej relácie a pri kádrom obsadení redakcie?

Za Husákovskej normalizačnej éry už síce oficiálna cenzúra neexistovala, ale o to viac fungovala autocenzúra a hrozba priamej osobnej zodpovednosti všetkých programových pracovníkov rozhlasu za odvysielané relácie. Od programového riaditeľa cez šéfredaktorov, redaktorov, dramaturgov, režisérovo až po autorov. Každý na svojom poste vedel „odkiaľ pokiaľ“, čo si ešte môže dovoliť a čo už nie. Naučili sme sa však pohybovať

v tomto vymedzenom a kontrolovanom priestore. A to tak, aby sme ho čo najviac rozšírili a mohli vysielat aj veci „na hrane“ a v iných médiách nepublikovateľné. Normalizačný režim bol totiž založený na kamufláži a predstieraní. Ani „verchuška“ si už nerobila ilúzie a nežiadala, aby ľudia verili tomu, do čoho ich nútili. Stačilo in dekórum – to, čo na verejnosti navonok predstierajú. V rozhlase to fungovalo tak, že sme kontroverzným reláciám a programom dávali tzv. ochranné ideologické zafarbenie. Niekedy stačil „angažovaný“ názov. Inokedy stačilo nahradiť nejaké „závadné“ slovíčka inými alebo „správne“ zdôvodniť zámer. Tak prešli aj veci, ktoré neboli ideologicky vítané alebo boli zakázané. Myslím si, že literárno-dramatické a kultúrno-zábavné vysielanie rozhlasu bolo aj v tých nefahkých časoch najmenej postihnuté vtedajšou propagandistickou kultúrnou politikou. A to aj vďaka invencii, rozumu, rozvahe a odvahe redaktorov a dramaturgov, ktorí v rozhlase pracovali.

• Ste autor mnohých rozhlasových historických relácií, fičrov a seriálov, ako boli Dies veritatis – Deň pravdy o SNP, Život a smrť s Dávidovou hviezdou o utrpení a smrti slovenských Židov, Prvý muž česko-slovenskej jari Alexander Dubček, Teheránska, Jaltská a Postupimská konferencia, Norimberský proces, Bola raz jedna nežná, Neslávnny odchod mocných a desiatky ďalších. Čím vás priťahuje novšia história?

Najmä tým, že ja a moja generácia sme na vlastnej koži zažili mnohé z týchto historických udalostí, zvrátov a prevratov. Na jeden ľudský život bolo toho až-až. Interpretovanie a hodnotenie týchto dejinných udalostí sa toľkokrát menilo, prehodnocovalo, deformovalo a zatajovalo, že som cítil potrebu verifikovať ich na základe overených faktov, svedectiev a dokumentov.

• Počas vášho šéfovania z vašej iniciatívy a pod vašim vedením vznikol prvý slovenský rozhlasový rodinný seriál Čo nového, Bielikovci. Vysielal sa sedemdesiat rokov a tešil sa veľkej

priazni poslucháčov. Ako hodnotíte po rokoch tento počin?

Ako dobrý a potrebný. Samozrejme, do určitej miery bol poplatný svojej dobe, ale zároveň túto dobu mapoval na pozadí života jednej typickej a sympatickej slovenskej rodiny. Áno, mal veľkú odozvu u poslucháčov. Stal sa hádam najpopulárnejšou a najpočúvanejšou reláciou rozhlasu v tom čase.

• Vy ste v roku 1990 odišli z postu šéfredaktora do Redakcie umelecko-dokumentárnej publicistiky, kde ste sa venovali najmä autorskej práci. Všetko nasvedčuje tomu, že sa vám náramne uľavilo, nabrali ste nový voľnejší dych, dôsledkom čoho je množstvo umelecko-publicistických, dramatických, životopisných pásem a fičrov, ktoré ste potom vytvorili.

Nič lepšie sa mi nemohlo prihodiť. Konečne som sa ocitol vo svojom živle. Mohol som robiť to, po čom som vždy túžil a na čo som dovtedy nemal čas a sily – venovať sa len vlastnej tvorbe.

• Vo svojich umelecko-publicistických a životopisných pásmach ste sa venovali aj mnohým významným osobnostiam našich kultúrnych a politických dejín. Vaše dielo o Alexandrovi Dubčekovi v roku 2001 vydalo vydavateľstvo Rádia Bratislava pre verejnosť na štyroch magnetofonových kazetách. Čo ešte ste dokázali objaviť a vydvihnúť na tejto osobnosti, čo dovtedy verejnosť nepoznala?

Pri tvorbe tohto fičrového seriálu o Dubčekovi a dobe, v ktorej žil a ktorú svojou politickou činnosťou spoluvytváral, som sa v maximálnej miere opieral o autentické dokumenty, originálne zvukové nahrávky, verejné prejavy, rozhovory a svedectvá priamych aktérov udalostí a usiloval som sa priblížiť Dubčeka aj z ľudskej stránky ako čestného, statočného a citlivého človeka.

• Rozhlasovou tvorbou sa zaoberáte aj teoreticky. Ako dlhoročný šéfredaktor literárno-dramatického vysielania ako vnímate súčasné vysielanie rozhlasu?

Rozhlas som vždy pokladal za celospoločenskú a národnú kultúrnu a kultúrno-výchovnú inštitúciu, ktorej poslaním je šíriť kultúrne, umelecké a literárne hodnoty. Ale aj aktívne sa podieľať na ich tvorbe v oblasti špecifických rozhlasových žánrov, ako sú rozhlasové hry a dramatické, rozhlasové poviedky a rozprávky, umelecko-publicistické pásma, fičry, humoristicko-satirické pásma, rozhlasové kabarety, verejné nahrávky zábavných programov i ďalšie žánre, ku ktorým sa rozhlas dopracoval za vyše deväťdesiat rokov svojej existencie. Rozhlas by ich mal ďalej rozvíjať. Chápem, že doba a spoločnosť sa v podstatnej miere zmenili. Teda aj verejnoprávny rozhlas sa musí adaptovať na nové podmienky a potreby spoločnosti a nanovo zadefinovať svoje poslanie i poslanie. No priestor pre kultúrne a umelecké pôsobenie by si mal zachovať.

• Okrem rozhlasovej tvorby ste autorom viacerých literárnych diel. Napísali ste knihu „zbožných a bezbožných“ poviedok Berík do neba, knihu Králi ducha o živote a tvorbe Janka Kráľa, S. H. Vajanského a P. O. Hviezdoslava. Nedávno vám vyšla kniha o generacii druhovi spisovateľovi Andrejovi Chudobovi Bohatá žatva Andreja Chudobu. Svoju rodisku ste venovali monografiu Zlatno v náručí hôr a pokračujete v literárnej tvorbe dosiaľ. Pán Benčík, želáme vám do ďalších rokov ešte veľa tvorivých síl.

Ďakujem.

Dobrovoľné hasičstvo u nás je nerozlučne spojené s Vojtechom NEMÁKOM

Aby mal kto hasiť a pomáhať pri pohromách

Stanislav VANČO – Foto: archív autora, Jozef JAMBRICH

Organizátorom a zjednotiteľom hasičstva na Slovensku bol Vojtech NEMÁK. Tento župný úradník a dlhoročný veliteľ Dobrovoľného hasičského zboru v Trenčíne krátko po skončení prvej svetovej vojny a vzniku Československej republiky sa významne pričínil o oživenie a organizáciu dobrovoľných hasičských zborov a samaritánstva na Slovensku. Jeho organizačné úsilie vyvrcholilo v auguste 1922 zvolaním delegátov na zakladajúce valné zhromaždenie Zemskej hasičskej jednoty na Slovensku do Trenčína. Jednomyseľnou voľbou stal sa predstaviteľom prvej celoslovenskej organizácie dobrovoľného hasičstva – prvým zemskej veliteľom.

Aj keď je starý zemiansky rod Nemákovcov spojený s Malými Chlievanmi neďaleko Bánoviec nad Bebravou, Vojtech sa narodil a vyrastal v Kláštore pod Znievom v Turci – kolíske prvých vidieckych dobrovoľných hasičských zborov. Tam spoznával zakladateľské a organizačné osobnosti hasičských spolkov. Vnímavým najmä legendárneho zakladateľa JUDr. Jozefa Kohúta a v spolku mnohé osobnosti z okruhu vtedy zakázanej Matice slovenskej. Neskoršie Nemákovce osudy

PROFIL

boli späté najmä s Trenčínom. Tam študoval a po skončení štvorročnej vojenskej služby zostal verný tradícii svojho rodu a pod hradom Matúša Čáka začal kariéru župného úradníka. Vykonať ju až do odchodu na starobný dôchodok v roku 1922. Do trenčianskeho spolku dobrovoľných hasičov vstúpil vo februári 1881 a v roku 1914, v jednom z najťažších období života spolku, sa stal a nadišlo zostal jeho veliteľom. Skúsený Nemák, takmer šesťdesiatročný idealista, humanista a vlastenec, sa podujal na priam sisyfovskú prácu – z povojnových trosiek pozdvihnúť obecnú a mestskú hasičskú zboru a spolky, zakladať nové a zorganizovať všetky do prvej celoslovenskej organizácie.

MOTIVOVANÝ SUSEDMI

Nemák využil svoju autoritu na župnom úrade a hasičské skúsenosti. Uvedomoval si medzi prvými, že zbedačené a vojnovou roztrátené Slovensko potrebuje pomoc pri organizovaní a oživení všetkého povojnového života. Vyhľadával impulzy tam, kde priaznivé zmeny v republike napredovali rýchlejšie. Skontaktoval sa s predstaviteľmi už existujúcich zemskej hasičskej jednoty na Morave a v Čechách. Predpokladal, že aj dobrovoľné hasičstvo na Slovensku sa musí vydať na cestu zjednotenia, vzájomnej podpory a spolupráce. V presvedčení ho podporili aj predstavitelia českého, sliezskeho a moravského hasičstva A. L. Seidl, B. Křečan a K. Vozáb. V marci 1919 sa zúčastnil na ustanovujúcej schôdzi

Vojtech NEMÁK sa po prvej svetovej vojne a vzniku Česko-Slovenska rozhodujúcim spôsobom podieľal na obnove dobrovoľného hasičstva u nás.

rodiceho sa celoštátneho Zväzu československého hasičstva a v decembri na jeho brnianskom zjazde, kde bol prezentovaný ako zástupca dobrovoľného hasičstva na území Slovenska. Delegáti ho zvolili do funkcie druhého podpredsedu Zväzu československého hasičstva a poverili organizačnými úlohami na Slovensku.

ZJEDNOCOVACIA PRÁCA

S vervou sa pustil do nepredstaviteľne komplikovanej zjednocovacej práce. Najprv apeloval na obecnú a mestskú úradu v Trenčianskej a Nitrianskej župe, a to jednak pre ich blízkosť a tiež ako znalec pomerov. Podporu nachádzal najmä v obnovujúcom sa dobrovoľnom hasičstve v Turci, na Orave, strednom a severnom Považí, no postupne aj v niekoľkých životaschopných hasičských spolkoch z ostatných regiónov. Ako zaznamenal historik Mgr. Zdenko Ďuriška, Nemák nielen organizoval spolky. Podľa vzoru moravských dobrovoľných hasičov zabezpečoval nové uniformy, preložil do slovenčiny moderné hasičské povely, na vlastné náklady zriadil osobitnú organizačnú kanceláriu.

Už v júni 1920 sa dostal na audienciu u ministra pre správu Slovenska, kde žiadal podporu pre organizačné úsilie hasičstva na Slovensku. Bez-

Generácia prvých dobrovoľných hasičov z Trenčína-Opatovej

Pamätná tabuľa SNP padlým členom DHZ v Demänovskej doline

prostredným výsledkom rokovania bolo ministerské nariadenie županom, v ktorom minister poukázal na nutnosť organizovania hasičskej služby na Slovensku a zrevidovania hasičských zborov. Minister požiadala župné úrady, aby podporili Nemáka v jeho organizačnej práci a aby upozornili existujúce zbory na jeho organizačné zámery.

ZAKLADATEĽSKÉ DIELO

Po úradnom poverení ministerstva vzápätí požiadala župné úrady o vyhotovenie evidencie hasičských zborov. Po završení tejto inventarizačnej práce mohol pokračovať v prípravách na ustanovujúce valné zhromaždenie Zemskej hasičskej jednoty na Slovensku.

Nemákovca organizačná misia a zakladateľská práca sa naplnila 6. augusta 1922 v Trenčíne. Na ustanovujúcom valnom zhromaždení delegátov referoval o organizačnom stave zjednocujúceho sa hasičstva na Slovensku. Po založení Zemskej hasičskej jednoty na Slovensku (ZHZ na Slovensku) ho jej výbor na prvom zasadnutí zvolil do funkcie prvého zemskej veliteľa.

Vytrvalé úsilie hlavného organizátora ZHZ na Slovensku prinieslo zdravé plody a veliteľovi Nemákovi primerané uznanie. Sídлом ústredia novej hasičskej organizácie i srdcom dobrovoľného hasičského hnutia sa stal Martin a výkonnými motormi organizácie tamojší mladší a na budúcu prácu hasičskej

organizácie pripravenější volení dobrovoľní činníci na čele so spravujúcim námestným veliteľom Miloslavom Schmidtom a tajomníkom Dušanom Šulcom. Oni dvaja sa stali uskutočňovateľmi koncepčných cieľov a strategických vízií budúceho rozvoja dobrovoľného hasičstva v rámci ZHZ na Slovensku.

STRÁCAL VPLYV

Samotný Nemák v najvyššej funkcii mohol sa oprávnené cítiť pod tlakom dynamického vývoja životaschopnej organizácie a v Trenčíne až odstránený. Jeho dovtedajšie organizačné činy boli síce zaslužené odmenené najvyššou volenou funkciou, lenže na samotné rozhodovanie v Martine a dynamiku v organizácii strácal vplyv. Ocitol sa bokom od hlavného prúdu hasičského života. Požíval síce všeobecnú úctu mladších funkcionárov, ale v situáciách, keď pragmaticky riešili čoraz naliehavšie potreby hasičskej organizácie, už sa nedokázal presadiť. Pri príležitosti šesťdesiatych piatich narodenín sa vzdal funkcie zemskej veliteľa. Valné zhromaždenie na znak úcty a zásluh o slovenské dobrovoľné hasičstvo ho jednomyseľne zvolilo do funkcie čestného veliteľa. O tri roky neskôr sa vzdal hasičských hodností a utiahol sa do úzadia.

Vojtech Nemák, organizátor prvej celoslovenskej organizácie dobrovoľného hasičstva, zomrel vo veku sedemdesiatjedem rokov. Krátko pred smrťou ťažko chorému Nemákovi odovzdal minister vnútra Juraj Slávik verejnú uznanie za vyše polstoročnú činnosť v dobrovoľnom hasičstve a samaritánstve. Organizátora a spoluzakladateľa ZHZ na Slovensku pochovali v Trenčíne, kde sa s ním rozlúčili dobrovoľní hasiči aj hasiči z povolania z celého Slovenska i Moravy.

ŠTAFETA NASLEDOVNÍKOV

V päťdesiatych rokoch 20. storočia prevzal štafetu po ZHZ na Slovensku naoktrojovaný Československý zväz požiarnej ochrany. Ten sa „omladeními“ generáciami dobrovoľných požiarníkov pred koncom šesťdesiatych rokov obrodil Zväz požiarnej ochrany, aby po nasledujúcich dvoch desaťročiach „normalizácie“ sa vyrovnali aj s deštruktívnymi bývalého režimu. Terajšia Dobrovoľná požiarňa ochrana SR (DPO SR) pred tridsiatimi rokmi v úplnosti a bez váhania sa vrátila na cestu, ktorú jej vyznačili niekdajší priekopníci prof. Ján Gotčár a JUDr. Jozef Kohút, zakladatelia hasičských spolkov a zborov pred stopäťdesiatimi rokmi a pred storočím organizátori jednoty dobrovoľného hasičstva na Slovensku – nemákovci, schmidtovcia, voldánovci a ďalší.

BESEDNICA

Na úvod treba pripomenúť sentenciu Vladimíra Mináča: „Naše národné dejiny sú v prvom rade dejinami písaného slova.“ Aj v nich bude na počiatku slovo, ale aj slovo lásky a vzájomného porozumenia.

Rozhodnutie Mojmirovho nástupcu a synovca Rastislava orientovať sa na Byzantskú ríšu v otázke ďalšieho šírenia kresťanstva na našom území bolo – ako ďalší vývin potvrdil – diplomaticky veľmi dobre premyslené a spôsobilo základný zvrät aj v našich kultúrnych dejinách do našich čias. Ved' zásluhou Jantárovej cesty bolo naše územie nielen v obchodnom kontakte s byzantskými dŕžavami na pobreží Jadranského mora, ale i v kontakte kultúrnom, pretože kupci sprostredkúvali informácie aj tohto druhu.

Byzantská ríša bola najrozvinutejším kultúrnym centrom vtedajšej Európy a od čias Konštantína v jej v hlavnom meste, Byzancii rozvíjalo činnosť vdedlanecké stredisko na spôsob neskorších univerzít. Veľmi dôle-

žitá bola i ďalšia okolnosť charakteristická aj pre filozofiu tohto „vysokoškolského“ strediska: chápanie kresťanstva ako vzťahu medzi „duchovným“ a „telesným“ v človeku. Práve duchovný život mal v Byzancii pre kresťanskú

o prebudenie túžby po Bohu, o pochopenie kresťanstva ako posolstva lásky – „Boh je láska“. Vnútorne a bytostné precitovanie viery, čiže duchovná podstata kresťanskej filozofie, harmonizovala s domácou skúsenosťou

aj spoločensky schopnú pôsobiť na duchovný život i na štátnu správu.

Treba zdôrazniť ešte jednu základnú okolnosť: cisár odôvodňuje svoje rozhodnutie aj dôležitým poznaním pre nás: „Vy ste

valo vlastne v novej interpretácii kresťanského posolstva. Solúnski bratia vstúpili do duchovne vyspelého prostredia medzi ľuďmi schopných nielen emocionálne, ale aj rozumovo prijať „radostnú zvesť“, ale aj po nej inštinktívne prahnúci. Približne dvadsať rokov pôsobenia byzantskej misie na našom území stačilo zapustiť do nášho kultúrno-duchovného vedomia natoľko hlboké korene, že sme vďaka nim vyžili a prežili cez nezičlivé tisícročie bez vlastnej štátnosti s národným, a vlastne tu už treba zdôrazniť – kresťansko-národným povedomím, lebo kresťanská viera nás viedla aj vonkajšími, politickými dejinami Európy.

Treba aj nám nevyhnutne nájsť odvahu na základe faktov pozrieť sa na „podstatu nášho bytia“, ktorou je duchovnosť a ústretovosť – a predložiť ju svetu ako záchranný pás.

A aká bola odozva – láska za lásku – najdokonalejšie vysloví unikátny Konštantínov Proglas, ktorý by mal byť v rovnako unikátnom pretlmočení Viliamom Turčyanom v každej triede našich škôl.

Na počiatku tu bola aj láska

Eva FORDINÁLOVÁ

filozofiu a chápanie ľudskej podstaty zásadný význam.

Dôležitým pre činnosť byzantskej misie na našom území bude aj fakt, že cirkevno-kresťanská kultúra sa v Byzancii rozvíjala najmä ako kultúra písaná, knižná, čiže literárna. Konštantín Filozof reprezentoval vrcholnú úroveň vzdelanca 9. storočia. Filozofia – láska k múdrosti, mala človeka viesť do blízkosti Božej, a v tomto smere ju Konštantín aj svojou misijnou činnosťou a konaním skutočne naplnil. Išlo mu o vnútorné oslovenie človeka,

a tradíciou, umocňovala ju, dávala jej vyšší zmysel.

Keď po príchode Rastislavových vyslancov sa byzantský cisár Michal III. rozhodol vyslať na čelo novej misie Konštantína a Metoda, je to zároveň svedectvo, že si uvedomoval vážnosť tohto posolstva a poveril ním najschopnejším a najlepším mužom vzdelaním aj pôvodom. Ich otec bol drugárom, dôstojníkom s vysokou štátnou funkciou, aj Metod zastával dôležité štátne funkcie. Tvorili teda dokonale pripravenú dvojicu aj duchovne,

Solúnčania – a všetci Solúnčania čisto slovensky rozprávate.“

Po prijatí poverenia od cisára Konštantína použil svoje bohaté filologické vedomosti na zostavenie abecedy pre slovenský jazyk, keďže šírenie kresťanskej viery a kultúry bez jej literárneho zakotvenia bolo v byzantských intenciách nemysliteľné.

Keď v roku 863 prichádzajú Konštantín Filozof (827 – 869) a Metod (asi 815 – 885) so skupinou ďalších vzdelancov (Kliment, Naum, Vavrinec, Sava) na naše územie, ich pôsobenie spočí-

NA OKRAJ

V jubilejnom tridsiatom roku našej slovenskej samostatnosti sme spoznali aj víťaza ankety Futbalista roka, ktorá má tiež tri desaťročia. Dovtedy, teda do roka 1993, sa vyberali iba tzv. federálni králi roka, pričom slovenskí futbalisti ani v tejto konfrontácii nehrali druhé husle. Veď posledným čs. futbalistom roka sa stal Ľubomír Moravčík za rok 1992. Čo je však zaujímavé, o deväť rokov neskôr zvíťazil v ankete Futbalista roka SR. Svojím spôsobom unikát.

Od Petra k Milanovi

Symbolickú korunu si na hlavu položilo štrnásť futbalistov. Deväť raz, piati minimálne dvakrát. Mareka Hamšíka, osemnásobného slovenského futbalového kráľa, už asi nedobehne nikto. Aj tu však platí, že nikdy nehovor nikdy...

Hamšík sa už stal žijúcou legendou. Podobne to možno povedať o ďalších futbalistoch roka či dvoch štvornásobných víťazoch Martinovi Škrtelovi alebo Milanovi Škriniarovi (obrancovi Interu Miláno a kapitánovi našej reprezentácie), slovenskom futbalovom kráľovi v jubilejnom tridsiatom ročníku ankety.

Prvý však zostáva navždy prvý. I keď veríme, že táto anketa úspešne prežije ďalšie desaťročia, ale pri každom jubileu sa spomenie jej premiérový víťaz Peter Dubovský. Žiaľ, tento hráč európskej extratriedy odišiel do futbalového neba vo veku iba dvadsiatich ôsmich rokov po tragickej nehode počas dovolenky v Thajsku v roku 2000. Bratislavský rodák sa abecedu futbalu začal učiť v TJ Vinohrady, ale už ako tínedžer sa dostal do Slovana, v poslednom roku existencie spoločného štátu prispel k titulu čs. majstra 24 gólmi a stal sa najlepším kanonierom záverečného ročníka najvyššej čs. súťaže. Jeho neobyčajné strelcké kvality si všimli aj v jednom z najslávnejších svetových klubov – v španielskom Reale Madrid, ktorý ho dvadsaťjedenročného získal v roku 1993. Po dvoch rokoch hrania za „biely balet“ prestúpil do ďalšieho Realu v Oviede.

Peter Dubovský bol aj majstrom Španielska (1995), víťazom Španielskeho pohára (1993), dvojnásobným kráľom strelcov čs. ligy, v reprezentácii Česko-Slovenska debutoval ako 19-ročný a odohral za ňu 14 stretnutí a dal 9 gólov. Za rodné Slovensko hral v rokoch 1993 – 2000, na svojom konte mal 33 zápasov a 12 gólov.

Ako sa hovorí, taký futbalista sa zvykne narodiť raz za sto rokov, a preto sa na takých nezabúda...

Vladimír MEZENECV

Legendárny futbalista Peter DUBOVSKÝ zomrel po tragickej udalosti v Thajsku.

Michal MARTIKÁN bol takmer tri desaťročia vo svetovej špičke Uzavrie vodácku kariéru na olympiáde v Paríži?

Zhovárал sa Vladimír MEZENECV – Foto: internet a archív SNN

Má nemalý podiel na tom, že vodný slalom sa stal najúspešnejším športom v tridsaťročných dejinách samostatného Slovenska. Má päť olympijských medailí, z toho dve zlaté (1996 Atlanta a 2008 Peking), na svetových šampionátoch získal pätnásť titulov, rovnaký počet na európskych, päťkrát sa stal absolútnym víťazom Svetového pohára, pričom v jeho seriáloch vyhral až dvadsať pretekov...

• To je iba ten najstručnejší výpočet vašich úspechov na divokej vode. Neobyčajne úspešnú športovú kariéru, ktorú zdobi zbierka vyše pol stovky cenných kovov, ste začali v roku 1995 na MS v anglickom Nottinghamu, kde ste vo veku šestnásť rokov vybojovali bronz. Doteraz nikto tento vekový rekord neprekonal. Stretli sme vás v sprievode hosťiteľa a dlhoročného sponzora slovenského vodného slalomu Daniela Leyseka v Košiciach, kam v súčasnosti prichádzate častejšie a pravidelnejšie. Čo je za tím?

Je to naozaj tak. Navštevujem bývalého reprezentačného trénera v kulturistike Milana Čížeka, ktorého poznám dlhé roky. Tento človek má veľa prívlastkov – či už kondičný tréner, die-

do reprezentačného tímu, ktorý sa v tomto roku zúčastní na svetovom šampionáte v Londýne, tak ten môj plán bude celkom reálny. Tých prekážok, ktoré budem musieť zdoлаť, bude však viac. Napríklad podujatia Svetového pohára či budúročný európsky šampionát...

• Keď sme už spomenuli náš kontinent, mnohí z tých, ktorí zľahčujú úspechy slovenského vodného slalomu, hovoria, že tomuto športu sa venujú iba v Európe, a tak svetové podujatia sú v podstate iba európske súťaže...

Toto je už dávna minulosť. Obrovský skok do svetovej špičky urobili Čiňania, Japonci, Austrálčania, Američania i Kanadania. Pre-

Michal MARTIKÁN so zbierkou najcennejších kovov

Dvojnásobný olympijský víťaz v maximálnom nasadení na trati vodného slalomu

tológ, poradca pre športovú prípravu. Mal nemalý podiel na tom, že fitnesska Natália Lenártová a kulturisti Igor Kočiš a Jaroslav Horváth sa stali niekoľkonásobnými majstrami sveta i Európy, formy jeho prípravy sa odrazili aj na držiteľovi Stanleyho pohára Jiřim Bicekovi či Slavomirovi Kňazovickom, striebornom medailistovi v rýchlostnej kanoistike z Atlanty 1996 a vicemajstrovi sveta... Milan má svoj unikátny tréningový systém, ktorého výsledkom je maximálny rozvoj sily a svalovej hmoty a nasledujúcej regenerácie. Takže podstatnú časť mojich už niekoľkonásobných návštev Košíc tvorí dvíhanie činiek nad hlavu... Tréningy u Milana Čížeka, s ktorými som začal v jeseni minulého roku, predstavujú veľmi dobrý doplnok celého môjho procesu prípravy. Jednoducho, účinná zmena je vždy pozitívny krok vo veľakrát už zabehných a jednotvárných činnostiach. V tomto prípade síce ide najmä o tréningy, zamerané na zvýšenie sily, ale prinášajú aj ďalšie účinky, ktoré už pociťujem.

• V máji budete mať štyridsaťštyri rokov. Zdá sa, že s aktívnou činnosťou ešte skončiť nechcete. Keďže v budúcom roku sa uskutočnia olympijské hry v Paríži, zrejme uvažujete o účasti na nich...

Netajím, že by som rád štartoval aj o rok v Paríži. Aby som sa po rokoch stal opäť olympionikom, musím úspešne zvládnuť náročnú národnú nomináciu a jej úroveň sa bez preháňania približuje malým majstrovstvám Európy. Pokiaľ sa mi podarí dostať

tekári z týchto krajín sa už na najvýznamnejších svetových podujatiach umiestňujú v desiatke najúspešnejších. Zdalo sa, že k nim pribudne i Brazília, tam tento náš šport však začal trochu stagnovať. Verme však, že je to iba prechodný stav. Vzostup kanoistiky na divokých vodách v spomínaných krajinách nastal najmä preto, lebo prevzali overené systémy prípravy aj od nás i ďalších štátov našej dobrej starej Európy.

• Na Slovensku sa medzi odborníkmi i v médiách často rozoberá aj systém dvoch vrcholových športových stredísk dvoch rezortov – ministerstva obrany a vnútra. Konkrétne ide o Armádne športové centrum v Banskej Bystrici a Športové centrum polície v Bratislave. Vraj sa tým triestia sily a v oboch centrách sa robí to isté. Čo si o tom myslíte?

Možno by zlúčenie oboch centier bolo správnym krokom, ale na druhej strane už podobné fúzie neprinesli očakávané výsledky. Každé z týchto dvoch stredísk má svoju históriu, každé svoje prednosti, a preto si myslím, že nech sa súčasný stav nemení. Okrem toho tu ide aj o zdravú rivalitu a takúto konkurencia sa raz musí prejavovať i na raste kvality pretekárov, a teda aj na výsledkoch.

• Ste otcom dvoch dcér, už osemnásťročnej Tamary a o štyri roky mladšej Emmy. Kto pozorne sledoval dianie v našej modernej gymnastike, musel sa stretnúť s ich

menami. Obe v rôznych majstrovských i pohárových súťažiach neraz stáli na stupňoch víťaziek, ich spoločná medailová zbierka bola naozaj bohatá. Žiaľ, musíme to písať už v minulom čase...

To, že už sa tomuto peknému športu nevenujú, je naozaj realita. Príčin, prečo sa tak stalo, je viac. Na Lipťove chýba tradícia i pevné organizačné zázemie, azda to najviac ovplyvnilo ich rozhodnutie prestať aktívne športovať. Pri rozhovoroch o dcérkach často dostávam otázku, či z nich nebudú kanoistky na divokej vode a nepôjdu tak v otcových šlapajach. Nie, nepôjdu. Zbytočne je nad tým lamentovať. Spolu s manželkou sme ich do aktívneho športovania nikdy nenútili, modernú gymnastiku si vybrali samy, a či ich v budúcnosti ešte zláka nejaký šport, napríklad volejbal, závisí iba od nich. Do ničoho ich nútiť nebudeme.

• Zuzana Paňková, rodáčka z Košíc, je ojedinelý zjav vo vodnom slalome. Už aj preto, lebo zbiera medaily na významných podujatiach v súťažiach kajakov a kanoistiek. Trebárs už v roku 2021 v Slovinsku vo veku sedemnásť rokov na majstrovstvách Európy juniorov do dvadsaťtri rokov získala tri tituly v rôznych disciplínach v kajaku hliadok, v individuálnych súťažiach v kajaku a kanoe a k tomu ešte pridala bronzovú medailu z extrémneho slalomu. Na týchto jej úspechoch, i tých ďalších, ste sa nepriamo podieľali aj vy. Boli a ste jej veľkým

vzorom, usiluje sa neustále učiť od vás, teraz je však už členka „konkurenčného“ ŠCP Bratislava, teda polície, a vy ste stále verný vojskej Dukle. Len pre zaujímavosť – berie si z vás príklad aj z vašej hmotnosti – podľa nej je pre kanoistiku ideálna...

Zuzka má skutočne všetky predpoklady stať sa stálicou vo svetovej ženskej kanoistike na divokých vodách. Je fyzicky, technicky i mentálne pripravená na dosahovanie úspechov na najvýznamnejších podujatiach. Samozrejme, aj ona má ešte rezervy, teda čo zlepšovať a zdokonaľovať, najmä v technike jazdy. Držím jej prsty a verím, že sa dožijeme ešte nejedného jej veľkého úspechu.

• Netajíte sa tým, že chcete zápoliť aj na letnej olympiáde 2024 v Paríži. Dôkazom toho je aj intenzívna príprava na túto sezónu, z ktorej časť absolvujete v Košiciach. Keby sa vám to podarilo, bol by to skutočne svetový unikát. Prvú zlatú medailu ste získali ešte v minulom storočí, ba tisícročí, a medzi vašou olympijskou premiérou v Atlante a štartom vo francúzskej metropole by uplynulo bezmála tridsať rokov. Viac ako štvrtstoročie!

Samozrejme, dostať sa do Paríža nebude jednoduché. Uvedomujem si tú silnú domácu konkurenciu a každý môj súper má rovnaký cieľ ako ja, teda stať sa členom slovenskej olympijskej výpravy. Našťastie, sezóna bude pozostávať z množstva podujatí, o našej kvalite a pripravenosti veľa povedia výsledky z majstrovstiev sveta v Londýne. Vo vode je však už každý odkázaný iba na svoje schopnosti a pri tej vyrovnanosti aj najmenšia chybička môže zmarovať všetky nádeje na olympijskú letenku...

MICHAL MARTIKÁN je výnimočná osobnosť nielen slovenského, ale i svetového športu. Do dejín toho nášho sa už natrvalo zapísal okrem iného tým, že na jeho počesť po prvýkrát zaznela slovenská hymna na olympijských hrách a pri stupni víťazov na najvyšší stôžiar vytyhli zástavu Slovenskej republiky 27. júla 1996 v americkej Atlante. Slovensko preživalo štvrtý rok svojej samostatnosti a Mišo mal v ten historický deň iba sedemnásť rokov, dva mesiace a deväť dní! Celkovo zápolil na piatich olympiádach a z každej pre slovenskú trikolóru vybojoval olympijskú medailu (dve zlaté, dve strieborné a jednu bronzovú).

Možno množstvo svojich priaznivcov trochu sklamal, keď v roku 2020 si v národnej kvalifikácii nevybojoval miestenku do Tokia. Málokto však vtedy vedel, že bojoval aj na inom fronte. Po dlhý a ťažkej chorobe absolvoval neobyčajne zložitú operáciu, a tak jeho vtedajšie štvrté miesto v národnej, teda neobyčajne silnej a vyrovnanej kvalifikácii si zasluhuje prirorovanosť k olympijskej medaile. Bez preháňania.

Michal Martikán však nakoniec na olympiádu do Tokia cestoval. V susednom Rakúsku sa dozvedeli, že náš olympijský tím o jeho skúsenosti neprejavuje záujem, a tak mu vo Viedni ponúkli možnosť letieť do Japonska vo funkcii trénera a poradcu tamojšieho olympijského vodno-slalomárskeho tímu. Jeho zverenkyňa Nadine Weratschnigová skončila na vynikajúcom piatom mieste. Jedno je isté: Martikán po skončení aktívnej pretekárskej kariéry bude uznávaným a úspešným trénerom, čo potvrdil už aj v Japonsku. Jeho pravidelné cesty do Košíc za špeciálnou prípravou, zameranou na výrazné zvýšenie sily a rast svalovej hmoty, svedčia o tom, že to s prípravou na predolympijskú sezónu, a teda rozhodujúcu etapu neúprosnej kvalifikácie na Paríž 2024, myslí veľmi vážne. Bez ohľadu na to, či v Paríži bude zápoliť na olympijskej trati, alebo nie, pokiaľ mu doma nevytvoria solídne podmienky na trénerskú prácu, zo zahraničia mu príde toľko ponúk, že si bude mať z čoho vyberať...

Beskydník Andrej SAVKA roky zbojníčil v uhorsko-poľskom pohraničí Chránil bezbranných a položil za nich život

Marián ŠIMKULIČ – Foto: archív autora

O mnohých slovenských zbojníkoch sa šíria romantické legendy. Vraj bohatým brali a chudobným dávali. Škodoradostní pridávajú, že dobré rady do života. Bezpochyby najväčším slovenským zbojníkom, ku ktorému sa hlásia aj Poliáci, bol Juraj Jánošík. S určitou viere, že sa narodil na laze u Jánošov nad Terchovou a pokrstili ho vo Varine. Nedávno sme v SNN priniesli príspevok o zbojníkovi Fedorovi Hlavatom. Spomedzi zbojníkov sa vymykal Andrej Savka, ktorého družina na oboch stranách Beskýd – v Uhorsku i Poľsku – pôsobila úctyhodných šesťnásť rokov.

Andrej Savka sa narodil v roku 1619 v Stebníku pri Bardejove. Po smrti matky a otca slúžil na makovickom panstve v Zborove, kde na vlastnej koži zažil nepravosť. Pomstil sa tým, že podpálil jeden z kaštieľov a ušiel k zbojníckej družine Vasiľa Bajusa z Leščín (Poľsko), ktorá vtedy sužovala okolie Bardejova, no najmä poľských Gorlic. Sediaci, z ktorých sa stali zbojníci, pod vedením Bajusa v roku 1644 prepádli majetky Trojanovského a Bobrovského a v roku 1647 vyplienili feudálne usadlosti v okolí Muszyny (Poľsko). Na týchto zbojstvách sa zúčastnili aj sediaci zo Stebníka, z Bodružalu, Krajnej, Hradiska a Kružľovej, ktorých sem priviedol Andrej Savka. Zbojníkom pomáhali poddaní. Pomocníci ich zásobovali pušným prachom, potravinami alebo im schovávali lup. Nakradnuté veci odkladali aj u kružľovského baču a v dedine Livov. Schovávali sa i v okolí Stebníka. Podobne ako iní zbojníci aj Andrej Savka mal niekoľko krycích mien – družinici ho poznali pod menami Janko, Hančovský, Ovcár či Suchaj...

■ ODVÁŽNY PREPAD

Keď poľské šľachtické vojská vytlačili Bajusovu družinu až za Bardejov, sformoval Andrej Savka novú zbojnícku skupinu v oblasti Sanoka (Poľsko). Rozšíreniu jej radov prispelo aj oslobodenie väznených zbojníkov, ktorých už vrchnosť odsúdila na trest smrti. V auguste 1648 zbojníci Andreja Savku prepádli zámok v Sanoku. Po pletených rebrikoch sa nečujne dostali dnu, prekvapených strážcov zviazali a prenikli do pivníc, kde boli zbojníci odsúdení na popravu a vyslobodili ich. Mnohí sa pridali k Savkovej družine a podieľali sa na protifeudálnom odboji v okolí Bardejova, Stropkova, Sniny a Humenného.

Na jar 1649 sa v poľskom Barvinku uskutočnilo stretnutie vodcov a členov niekoľkých zbojníckych skupín, ktorým velil Senko spod Makovice, Vasil Čepiec z Grybowa (Poľsko), Andrej Savka a iní. Starší Vasil Bajus sa v tom čase zdržiaval za Tisou u Podkarpatských Rusínov. Menšie zbojnícke družiny sa zlúčili do jednej veľkej skupiny pod vedením Savku a Čepca, ktorí sem priviedli najviac zbojníkov. Najskôr už zlúčené zbojnícke družiny získavali zbrane na opevnených statkoch v Jamgróde pri Dukle, v Zydranovej, Žeglcách, Gliniku i v Odrzechovej pri Sanoku. Lúpežou sa veľká zbojnícka družina dobre vyzbrojila aj zbohatla, aby potom unikla do Uhorska.

■ SEDLIACKE REBELIE

Zbojníctvo posilnili aj početné roľnícke vystúpenia proti feudalizmu. Ako uvádza Damian Nowak v knihe Tam ku katovi – Biecz – Bardejov 2022, ktorá vznikla v rámci projektu Majster svätej spravodlivosti na karpatských cestách zbojníkov – beskydníkov: „Nasledujúce roky sú časom početných roľníckych vzbur tak v Malopoľsku, ako aj na Rusi a tie majú zásadný vplyv aj na rozšírenie zbojníctva. Povstania, podvrtné akcie Rákocziho sedmohradských armád namierené proti Habsburgom, nekonečné pochody vojsk a nútené ubytovanie, zvýšené dane a poddanské povinnosti, to všetko v krátkom čase viedlo k ochudobneniu roľníkov a následne ich často prinútilo utiecť do lesa. Jedným z najznámejších sedliackych povstaní tej doby, známe aj ako spoločné

Drevená plastika zbojníka Andreja Savku z rezbárskej dielne Milana Krajňáka stojí pred obcou Vyšný Kazimír.

Beskydníci chránili bezbranných spoluobčanov neraz s nasadením vlastného života, preto ich prostý dedinský ľud podporoval.

viediecke hnutie poľských a rusínskych roľníkov, bolo povstanie Alexandra Kostku-Napierskeho.“

■ VÝZVY NA ODBOJ

V tom čase Andreja Savku oslovil legendárny list Bohdana Chmelnického roľníkom, vyzývajúcim na boj s vrchnosťou. Andrej Savka tiež začal organizovať masové vystúpenia roľníkov, počas ktorých ich podnecoval na zvrnutie feudálov i cirkvi. Za krátky čas sa mu podarilo presvedčiť vyše päťsto roľníkov, ktorí sa pripojili k povstaniu kapitána Alexandra Kostku-Napierskeho. Ten predtým slúžil vo švédskych armádach. Kapitán najprv sám vyzýval roľníkov v Poľsku, aby povstali a zvrhli šľachticu a kráľa. Mnohých však nepresvedčil, nevedeli mu zabudnúť, že ako žoldniersky kapitán bojoval v službách tých, čo mu platili – teda vrchnosti. Posilnený aj o tristo zbojníkov zo Savkovej družiny v júni 1651 obsadil hrad Csorstyn. To, že pritom nepočkal a nedal na rady Bohdana Chmelnického, aby na pevnosť udreli spoločnými silami, sa mu nakoniec vypomstilo. Najskôr síce povstanci so zbojníkmi a s roľníkmi zo Spiša a s goralmi spod Tatier hrad v Csorstyne dobyli, ba chýr o ich víťazstve sa šírilo krajinou. Ďalší prichádzajúci rebelanti, ktorí posilnili povstalcov, povzbudili organizátorov povstania, aby spoločne ukázali silu a odhodlanie útokom na kráľovský Wavel v Krakove. Krakovský biskup Piotr Gembický medzitým pod Csorstynským hradom preskupil sily a jeho žoldnieri potlačili povstanie. Účastníkov popravili a kapitána Alexandra Kostku-Napierskeho nastokli na kól. Zbojníci kapitánov Andreja Savku a Vasiľa Čepieca sa len včasnym útekem vyhli poprave.

■ ZA MŮRMI MAKOVICE

Po úteku do Uhorska sa savkovci dali dokopy s Bajusovou skupinou. Pridali sa k nim i zbojníci Jachna Hryca z Cigelky a zbojníci Hryč Krivého a Konrád Korbuta. Ale aj tak už neboli takí silní ako predtým. Rozhodli sa lúpiť na poľskej i uhorskej strane Beskýd, preto ich prezývali „beskydníci“. Zbojníci Andreja Savku sa spontánne objavovali v Sanočkej oblasti, tiež pôsobili v západných oblastiach obývaných Rusínmi. Takto ich pobyt na súčasnom slovenskom území mapoval Damian Nowak v knihe Tam ku katovi – Biecz – Bardejov 2022 v kapitole Zbojníctvo na poľsko-slovenských hraniciach: „V polovici 17. storočia bol hlavnou základňou zbojníkov v Nizkých Beskydách hrad v Zborove, ktorý patril Jurajovi II. Rakocimu, a spravoval ho kastelán Pavol Szalai. Pomoc tam nachádzali zbojníci, ktorí unikali pred prenasledovaním najmä z poľskej strany. Naklonená im bola aj zemplínska šľachta, ktorá nesúhlasila

radov oficiéri Alexandra Lubomirského. Keď skončil službu vo vojsku, vrátil sa k zbojníčeniu, bol dolapený a v roku 1661 v Muszynie obesený. Ďalšie neoficiálne zdroje hovoria o údajnom úteku Andreja Savku s kozáckym hajtmanom Bohdanom Chmelnickým.

■ KONIEC REBELA

Lemkovský básnik a rusínsky národovec Petro Trochanovskij z poľskej Krynice vyvracia údajný dátum smrti Andreja Savku argumentáciou: „Ak zbojníka Savku popravili v Muszynie 24. mája 1654, prečo v muszynských súdnych záznamoch (Akta sadu kryminalnego Kresu Muszynskiego 1647 – 1765) sa to neuvádza, keď iným, menej známym zbojníkom je tu prenechaný pomerne veľký priestor.“ Ak by boli Savku popravili spomínaný deň, mesiac a rok v Muszynie, sudcovia by presne vedeli koho, a to nielen v spomínanom roku, poslali na druhý svet. V encyklopédii rusínskej histórie a kultúry je uvedený rok úmrtia Andreja Savku 1661, pričom mu v roku 1657 malo predchádzať obklúčenie Savkovej skupiny jednotkami zo Spišského hradu. Aj z tejto pasce mal údajne uniknúť. Podľa spomínanej encyklopédie bol Andrej Savka dolapený a v roku 1661 v poľskej Muszynie obesený.

■ ZBOJNÍCKA DLHOVEKOSŤ

Protifeudálne vystúpenie Andreja Savku odborníci hodnotia ako rozsiahle a často úspešné. Spomedzi známych zbojníkov sa nikomu nepodarilo pôsobiť v zbojníckej družine šesťnásť rokov. Aj preto ho zaraďujú medzi veľkých zbojníkov a vodcov za oslobodenie poddaného ľudu z nevoľníctva. Okrem zbojníckeho pôsobenia ho možno hodnotiť aj ako významnú postavu sedliackeho povstania, ktorý nadviazal na myšlienky ukrajinského hajtmána Bohdana Chmelnického. Z uvedených dôvodov jeho osobnosť rešpektujú v Poľsku i na Ukrajine. Potvrďuje sa pritom známe, že doma nikto nie je prorokom. Už spomínaný Petro Trochanovskij uviedol, že pre členov malých národov je nevýslovne ťažké byť veľikánom v okolitom veľkom svete. Viacerí rusínski publicisti poukazujú, že skúmaniu fenoménu zbojníka Andreja Savku sa priveľmi nevenujú ani súčasní slovenskí historici, aj keď o menej významných zbojníkoch, ktorí vzišli z radov Rusínov (Fedor Hlavatý, Vasil Bajus, Olexa Dovbuš či Nikola Šuhaj), má verejnosť oveľa viac vedomostí ako o tomto rodákovi zo Stebníka. A tak sa možno stotožniť s ich povzdychom (Andrej Kaputa, Vasil Gmiterko), že považujú za paradox, ak si národy z menej významných zbojníkov dokážu vytvoriť bohatierov, pričom o významného zbojníka a sedliackeho povstalcu Andreja Savku domovský národ nejavi patričný záujem. Podľa nich obec Stebník či okres Bardejov prichádzajú o to, čo v prípade zbojníka Juraja Jánošíka dokáže vyťažiť obec Terchová, celé Slovensko, ba aj Poliáci.

■ ZVEČNENÁ OSOBNOSŤ

Z viacerých artefaktov, ktoré zachytávajú „pomyselnú podobu“ zbojníka Andreja Savku, pripomenieme, že na pamiatku 350. výročia jeho narodenia (1969) Ivovský autor P. Linynskij vytvoril sadrový odliatok jeho podobizne. Rezbár O. Velyčko z Ivovskej oblasti vyhotovil dve varianty obrazu Andreja Savku na dreve. Pred Obecným úradom v Stebníku (okres Bardejov) je od septembra 2009 na kamenom podstavci umiestnená pamätná tabuľa s nápisom: „Andrej Savka – nášmu rodákovi, ktorý obhajoval práva poddaných.“ A rezbár Milan Krajňák vytvoril drevenú plastiku zbojníka pred obcou Vyšný Kazimír, odbočkou zo Sedlísk (okres Vranov nad Topľou). Ako uviedol, z úcty k človeku, ktorý sa postavil proti útlaku bezbranných ľudí, ktorých miloval a za ktorých položil život. A veľavýznamne dodal: „Ďakujeme ti, Andrej, aj teraz by si mal veľa roboty.“

FOTORIPOST

Predpokladám, že viete, čo je to pišinger. Ak myslíte na populárnu oblátkovú sladkosť, ktorú vymyslel Oscar Pischniger v roku 1881, ste na správnej stope. Práve v týchto šlapajach sa rozhodla vykročiť dvojica sprievodkyň z Turisticko-informačnej kancelárie v Bardejovských Kúpeľoch. Klientov a návštevníkov pozýva na Pišinger o piatej. Dvojica v dobových kostýmoch si spomína na to, ako to kedysi bolo a teraz už neexistuje, čo čítali či počuli. Sprievodkyne sprevádzané záujemcami prechádzajú areálom a pri jednotlivých zastaveniach približujú históriu kúpeľov...

Pišinger v kúpeľoch

V centrálnej parkovaej časti kúpeľov vyvíera šesť prameňov minerálnych vôd, z ktorých najznámejšie sú Hlavný, Lekársky, Herkules či Alžbeta. Kúpele v Bardejove a ich minerálne pramene sa prvýkrát spomínajú v listine Bela IV. z roka 1247. Už v roku 1426 ich mesto rozšírilo. Kroniky zo 17. storočia uvádzajú zriadenie hostinca v blízkosti prameňov. O storočie neskôr už existovali kúpeľné objekty s vaňami, ktoré navštevovala okrem domácich mešťanov i poľská a uhorská šľachta. Ruka v ruke so záujmom o kúpele sa uskutočnil chemický rozbor minerálnych vôd, stanovili liečebné indikácie, spôsob využitia prameňov pre kúpele a distribúciu minerálnej vody. Začiatkom 19. storočia sa Bardejovské Kúpele stali najvyhľadávanejšími v Uhorsku. Koncom storočia už mali k dispozícii tisícvesto izieb a v sezóne ich navštívilo okolo štyritisíc hostí. Na lavičke pred budovou s pamätnou tabuľou o návšteve kúpeľov Márie Lužy, budúcej manželky cisára Napoleona, nás sprievodkyne zoznámili s bohatým menoslovom významných osobností, ktoré počtli kúpele návštevou – cisár Jozef II., ruský cár Alexander I. či Marysieňka, manželka poľského kráľa Jána Sobieskeho. A keďže neďaleko odtiaľ je tiež známa výrobná, jedna z hostiteľiek účastníkom priniesla oblátkového pišingera. Ďalšia zastávka bola pred liečebným domom Alžbeta, kde sa v roku 1895 liečila cisárovná Alžbeta Bavorská, známa ako Sissi, manželka Františka Jozefa I. Jej pobyt pripomína aj socha pred liečebným domom z roku 1903. V samotnom kúpeľnom objekte je aj izba pripomínajúca jeho tunajší pobyt. Neďaleko odtiaľ vedie tiež turistická trasa po stopách prechádzok cisárovnou.

Dvojica sprievodkyň v dobových šatách približuje záujemcom históriu Bardejovských Kúpeľov.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

ČRTA

Planétka Antonhajduk 11657 sa vznáša vo vesmíre od roka 2001. Pomenovalo ju tak medzinárodné spoločenstvo astronómov na počesť prof. RNDr. Dr. h. c. Antona Hajduka, DrSc. Narodil sa tretieho mája 1933 v Užhorode a zomrel deviateho apríla 2005 v Bratislave.

Lieta vesmírom

Hajduk bol jeden z najvýznamnejších slovenských astronómov. V rokoch 1992 – 1996 bol prvým rektorom obnovennej Trnavskej univerzity. Bol tiež slovenským odborníkom na výskum Turínskeho plátna a vydal o ňom aj knihu...

Po absolvovaní gymnázia v Trebišove pokračoval vo vysokoškolskom štúdiu fyziky na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde promoval v roku 1958. Po ukončení štúdia začal pracovať ako stredoškolský učiteľ, neskôr pôsobil ako redaktor v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve v Bratislave. Od roka 1961 vystriedal v Astronomickom ústave SAV viac pozícií. V roku 1968 získal na Karlovej univerzite titul kandidáta vied a v roku 1985 v Astronomickom ústave Česko-slovenskej akadémie vied titul doktora vied za úspešnú obhajobu práce Radařový výskum meteorov a meteorický prúd Halleyovej kométy. Na docenta sa habilitoval v roku 1992 a profesúru získal v roku 1996 na Masarykovej univerzite v Brne. Bol zakladateľ a rektor (1992 – 1996) obnovennej Trnavskej univerzity v Trnave. V roku 2002 pri príležitosti desiateho výročia obnovenia mu táto univerzita udelila Pamätnú medailu a v roku 2003 čestný doktorát za prínos pre rozvoj vedy v Slovenskej republike.

Pozoruhodné vedecké výsledky dosiahol prof. Hajduk v astronómii a vo fyzike, najmä v odbore výskumu medziplanetárnej hmoty. Od roka 1970 bol členom Medzinárodnej astronomickej únie, ktorá podľa neho aj pomenovala jeden z asteroidov Antonhajduk. Bol držiteľom diplomu Národnej agentúry pre aeronautiku a vesmír (NASA) i viacerých ocenení SAV. Zomrel 9. apríla 2005 v Bratislave, pochovali ho 16. apríla 2005 na cintoríne Slávičie údolie v Bratislave.

Štefan ZLATOŠ

Profesor Anton HAJDUK na archivnej dobovej fotografii

Vladimír Ladislav HURBAN presiahol hranice Uhorska i Československa Vo svojej dobe bol svetovo najznámejší Martinčan

Radoslav ŽGRADA – Foto: archív SNN

Matica slovenská si pripomína stoštyridsiate výročie narodenia Vladimíra Ladislava HURBANA, spisovateľa, novinára, redaktora, legionára, ale najmä výnimočného politika a diplomata. Bol vnukom Jozefa Miloslava Hurbana a synom Svetozára Hurbana Vajanského. Kým o jeho otcovi a dedovi vie slovenská verejnosť pomerne veľa, Vladimír Hurban je málo známy a o jeho medzinárodno-politických aktivitách sa dnes takmer nevie. Pritom to bola osobnosť, ktorá vysoko prečnievala nad vtedajšou martinskou spoločnosťou, a dokonca presahovala rámec Uhorska či neskôr Československa.

Narodil sa 4. apríla 1883 v Turčianskom Svätom Martine v rodine slovenského spisovateľa a politika Svetozára Hurbana Vajanského a Idy, rodenej Dobrovičovej. Mal štyroch súrodencov. Ľudovú školu navštevoval v Turčianskom Svätom Martine, v rokoch 1893 – 1897 študoval na maďarskom lýceu v Bratislave, počas rokov 1897 – 1902 na reálnom gymnázium v Hodoníne. Po úspešnej maturite ďalších päť rokov na technike vo Viedni a v Brne.

■ VIEDENSKÉ PODNETY

Práve pôsobenie v metropole habsburského mocnárstva mladého Hurbana silne ovplyvnilo. Vo Viedni, kde nielen študoval, ale pôsobil tu i ako parlamentný spravodajca Národných novin, sa zoznámil s mnohými významnými predstaviteľmi viedenskej filozofickej a kultúrnej moderny, čím si priniesol „svetácky“ rozhľad a európskeho ducha, ktorý na začiatku 20. storočia veľmi absentoval na Slovensku. Veď vo Viedni vtedy tvoril Gustav Mahler, Arnold Schönberg, Stefan Zweig, Arthur Schnitzler...

Vladimír Hurban takisto viedol rozsiahlu korešpondenciu s veľkým priateľom Slovákov Björnstjernem Björnsonom, keď pôsobil ako zdroj informácií jeho rozhraničujúceho článku Najväčší priemysel Uhorska, ktorý vyšiel v novembri 1907 vo viedenskom denníku Neue Freie Presse. Informácie o pomeroch v monarchii sprostredkoval aj Robertovi Williamovi Setonovi-Watsonovi či Henrymu Wickhamovi Steedamovi. Upozorňoval v nich na útlak od maďarského režimu. Od roka 1907 pôsobil vo Viedni ako novinár, neskôr aj v Budapešti a v Martine. Sám intenzívne písal o postavení Slovákov v Uhorsku. Články uverejňoval najmä v Národných novinách aj v Slovenských pohľadoch, za čo si vyslúžil perzekúciu od maďarských úradov. Od mladosti sa poznal s T. G. Masarykom a jeho synom Jánom; zoznámili sa počas ich návštev v Bystricike pri Martine. Toto priateľstvo viedlo časom k zásadným názorovým rozporom s vlastným otcom, keďže sa profiloval ako stúpenec česko-slovenskej myšlienky. V roku 1908 bol perzekvovaný za účasť na Björnsonovej protipapnyiovskej kampani...

■ VOJENSKÁ KARIÉRA

V rokoch 1909 – 1914 prednášal Vladimír Svetozár Hurban v kurzoch Vojenského ústavu pri ruskom štábe Varšavského vojenského okruhu. Pôvodne ho ruský generálny štáb pozval usporiadať pre dôstojníkov kurzy, zamerané na lepšie spoznávanie vnútorných pomerov Rakúsko-Uhorska v prípade vojny. V cárskych armáde si Hurban postupne získaval rešpekt, dostal sa do najvyšších politických kruhov siahajúcich až do „stavy“ (hlavného stanu) v Mogiljove. Po vypuknutí prvej svetovej vojny vstúpil 30. júla 1914 ako dobrovoľník do ruskej armády a vykonával funkciu štábného tmočníka v Haliči a Prusku. Od leta 1916 pôsobil pri veliteľstve Československej streleckej brigády zahraničných légii v Rusku. Patril k signatárom programového prejavu slovenskej politickej reprezentácie z októbra 1916 v Kyjeve pod názvom Náš cieľ (spolu s J. Markovičom, V. Daxnerom, J. M. Országhom a J. Jančekom), v ktorom sa venovala veľká pozornosť otázke pomeru a vzájomných vzťahov Slovákov a Čechov. Spolupracoval s Ivanom Markovičom pri tvorbe slovenskej legionárskej tlače v Petrohrade. Pokiaľ ide o vzťahy s M. R. Štefánikom, Hurban ho nečakane zatienil tým, že v marci 1917 začal viesť prvé legionárske periodikum v slovenčine Slovenské hlasy. V ňom sa presadzoval ako pôvodca veľmi moderných politicko-sociálnych vízií, programov a projektov, kým Štefánik bol známy tým, že „nikto nikdy nevidel po ňom texty písané v jeho rodnom jazyku“, ako to dosvedčil v memoároch francúzsky generál

Vladimír Ladislav HURBAN bol jedným z troch slovenských diplomatov pri zrode OSN.

Maurice Janin, veliteľ česko-slovenských légii.

Od mája 1917 bol zaradený do 3. československého streleckého pluku Jana Žižku z Trocnova a súčasne bol členom prezidia Odbočky Československej národnej rady (ČSNR) v Rusku. Osemnásťdňu augusta 1917 požiadal náborovú komisiu v Kyjeve o prijatie do česko-slovenského zahraničného vojska. Od 29. decembra 1917 v hodnosti kapitána bol zaradený do Československých légii v Rusku a zapísaný do zoznamu príslušníkov 2. československého záložného pluku, s ponechaním pre prácu v Odbočke ČSNR. Počas pobytu v Rusku a putovania légii bol Hurban ako schopný vojenský diplomat a šéf rozvedky légii pripravený rokovat' nielen s dočasnou vládou, ale po októbrovej revolúcii aj s vládou bolševikov podľa potrieb Československej národnej rady.

■ ROKOVANIE SO STALINOM

V marci 1918 po prvý raz zasiahol do svetovej politiky tým, že rokoval so sovietskou vládou na tzv. penszkej dohode (dnes už všeobecne známej ako Stalinova dohoda) medzi sovietskou vládou a Odbočkou ČSNR v Rusku o voľnej preprave česko-slovenských légii do Vladivostoku po Transsibírskej magistrále. Týmto sa odštartovala légiiam monumentálna sibírska anabáza, pričom jeho sovietskym náprotivkom v rokovaniach bol vtedy ešte celkom neznámy Jozef V. Stalin ako ľudový komisár pre národnosti. V apríli 1918 zabezpečoval vo Vladivostoku prípravu transportov československých légii z Ruska do Francúzska. Dňom 1. októbra 1918 bol povýšený do hodnosti plukovníka – získal tak najvyššiu vojenskú hodnosť spomedzi Slovákov v československých légiiach.

■ V DIPLOMATICKÝCH SLUŽBÁCH

Po vzniku Československa bol plukovník Hurban 23. februára 1919 z dôvodu služobného vyslania do USA vyňatý zo zoznamu prevedených do právomoci vojenskej správy, kde až do apríla 1921 pôsobil ako československý vojenský atašé vo Washingtone. V Spojených štátoch sprostredkoval rôzne formy materiálnej pomoci československým legionárom v Rusku a v priebehu roka 1920 participoval na ich transportoch zo Sibíri do vlasti. Organizačne pomáhal pri prevoze legionárov do San Diega a San Francisca, zabezpečoval ich cestu naprieč krajinou, ako aj odchod do Európy z Norfolk na americkom východnom pobreží. Značná časť Hurbanovej agendy v USA sa v období okolo Trianonskej zmluvy zamerala proti maďarskej iredente a pokusoch ovládnuť južné územie Slovenska.

Po návrate do vlasti Vladimír S. Hurban nastúpil 11. apríla 1921 na repatriáciu dovolenku s pridelením Zemskému vojenskému veliteľstvu (ZVV) v Bratislave.

Od novembra 1921 ho minister národnej obrany František Udržal vymenoval za styčného dôstojníka medzi Hlavným štábom československej armády a Ministerstvom s plnou mocou pre správu Slovenska. V zmysle inštrukcií o právach a povinnostiach styčného dôstojníka pôsobil pri ZVV v Bratislave, kde sledoval stav vnútropolitických pomerov a pôsobenie nepriateľskej propagandy na Slovensku. V pôsobnosti československej vojenskej správy zotrval Hurban až do roka 1924, keď nastúpil do služieb ministerstva zahraničných vecí.

Diplomatická dráha Hurbana sa začala písať v roku 1924, keď nastúpil ako chargé d'affaires en pied ČSR v Egypte. Svoju činnosť vyslanca Československej republiky v Káhire sústredil do dvoch okruhov s dôrazom na rozširovanie hospodárskych a obchodných kontaktov s Egyptom, ako aj samotné sfunkčnenie vyslanectva. Hurban so svojou charizmou, znalosťou problematiky a rečovými predpokladmi prakticky stál pri zrode československo-egyptských vzťahov. Týkalo sa to nielen obchodu, ale ešte aj archeologického výskumu. Najmä česká egyptológia dodnes vďačí Vladimírovi L. Hurbanovi a českí vedci patria v tomto odbore medzi najlepších na svete. Hurban sa zoznámil aj s kráľom Fuadom I., ale najmä s rodinou ministra zahraničia Wasífa Butrusa-Gáliho, z ktorej vzišiel Butrus Butrus-Gáli, v rokoch 1992 – 1996 generálny tajomník OSN. Koncom júna 1930 prezident T. G. Masaryk vymenoval Vladimíra S. Hurbana za československého vyslanca pre Švédsko, Nórsko a Litvu so služobným titulom mimoriadny vyslanec a splnomocnený minister. Jeho pôsobenie v Štokholme na severe Európy trvalo podobne ako v Egypte šesť rokov. Aj tam sa Hurban dostal do blízkeho vzťahu so švédskym kráľom a s kráľovskou rodinou, ale aj s predstaviteľmi politiky, podnikania či umenia. Hurban využil nadpriemerné vzťahy s českými a so slovenskými umelcami a pozýval na účinkovanie vo Švédsku najmä významné osobnosti českej vážnej hudby. Švédsky kráľ bol milovníkom umenia, a tak sa neraz zúčastňoval na koncertoch či vernisážach po boku V. L. Hurbana.

■ ZÁMORSKÁ KARIÉRA

Vrchol Hurbanovej diplomatickej kariéry však predstavuje desaťročné pôsobenie vo Washingtone od roka 1936 – najskôr ako československý vyslanec a od roka 1943 ako československý veľvyslanec. Vladimír Hurban mal silnú pozíciu nielen ako vyslanec vo Washingtone, ale aj vďaka svojej diplomatickej obratnosti a rokovacím schopnostiam bol v USA dobre zapísaný už z predošlých rokov. Podľa dobových komentárov úradníkov amerického Štátneho departmentu Hurbana považovali za jedného z najlepších diplomatov cudzích štátov akreditovaných v USA. Legendárny zostáva jednoznačný postoj V. Hurbana, ktorý po 15. marci 1939 odmietol odovzdať vyslanectvo ČSR vo Washingtone legačnému radcovi nemeckej ambasády, čím si nesmierne zvýšil popularitu. Na výzvu nemeckého diplomata, aby odovzdal československé vyslanectvo Nemecku, odpovedal: „Rozhodne tak neurobím,“ a ďalej zdôraznil: „Neprijímam žiadne rozkazy od Vašej vlády...“

Spojené štáty však dlhodobo odmietali uznať exilovú vládu v Londýne na čele s Benešom, dokonca sa k nemu v období 1938 – 1942 správali viac ako zdržanlivo. Navyše ani v samom Washingtone nebola medzi česko-slovenskými pracovníkmi ambasády jednota, pokiaľ ide najmä o vzťahy V. Hurbana a kontroverzného J. Papánka. Americký State Department Papánkovi nedôveroval, pretože v ňom oprávnené videl predženu ruku E. Beneša, kým Hurban bol v chápaní americkej administratívy jediným dôvery-

hodným reprezentantom česko-slovenského štátu v USA. Práve preto Hurban 2. januára 1942 vystúpil vo Washingtone v mene česko-slovenského štátu ako signatár Deklarácie spojených národov, prvotného dokumentu protifašistickej koalície v druhej svetovej vojne, ale najmä novovznikajúcej OSN. Bol to po druhý raz, čo veľmi osobne vstúpil do svetovej politiky. Americká vláda Benešovi už po Mnichove nedôverovala a neskôr mu vcelku oprávnene vyčítala úzke vzťahy so Sovietskym zväzom. Tak ako si Hurban vytvoril vzťahy k americkému prezidentovi Wilsonovi, ešte priamejší vzťah vznikol medzi Hurbanom a prezidentom Franklinom D. Rooseveltom.

■ V POZÍCIÍ VELVYSLANCA

Po dlhšom diplomatickom úsilí uznal Washington exilovú vládu ČSR v Londýne aj de iure a česko-slovenská legácia stúpila na úroveň veľvyslanectva. Hurban bol takto delegovaný do hodnosti mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca. Edvard Beneš bol uznatý za prezidenta ČSR, čo sa podarilo najmä vďaka sústredenej Hurbanovej diplomacii. Aj jeho úsilím napokon Spojené štáty podporili smerovanie povojnovj ČSR a v súčasnosti s prezidentom Rooseveltom zamedzili zaradeniu Slovenského štátu medzi krajiny vedúce vojnu, čiže následne nebolo brané za porazené (F. D. Roosevelt nikdy ani len neprijal vyhlásenie vojny Slovenským štátom).

V máji 1943 Hurban spravidel prezidentu Beneša po USA. Spolu s Papánkom mu sprostredkoval stretnutie s Američanmi českého a slovenského pôvodu a pripravil prijatie u prezidenta Roosevelta. Československý prezident mal tiež prejav v Kongrese Spojených štátov a stretol sa aj s ďalšími osobnosťami amerického politického a verejného života. V priebehu tejto Benešovej cesty po USA obe krajiny upravili vzájomné diplomatické styky a vyslanectvá si navzájom povýšili na veľvyslanectvá.

Hurban bol pri všetkých dôležitých rozhodnutiach americkej administratívy, ktoré sa týkali exilovej česko-slovenskej vlády a ktoré presiahli do povojnového obdobia. Spolu s Jánom Papánkom a Ivanom Krnom bol tretím Slovákom v československej delegácii (vo funkcii výkonneho zástupcu vedúceho delegácie ČSR), ktorá na jar 1945 stála v San Franciscu pri zrode Organizácie Spojených národov.

■ HOSPODÁRSKA POMOC

Povojnová obnova ČSR si vyžadovala finančnú a materiálnu pomoc zo zahraničia. Práve pracovné nasadenie a osobné kontakty veľvyslanca Hurbana mali veľký podiel na získaní úveru päťdesiatich miliónov dolárov na nákup amerických vojenských prebytkov v Európe. Za Československo podpísal dokument o tzv. pôžičke a prenájme, vyrokoval prvú (a poslednú) finančnú pôžičku USA Československu prostredníctvom organizácie UNRRA. V rovnakom objeme sa pripravovala rekonštrukčná pôžička, no nakoniec sa obe finančné „injekcie“ pre známe politické príčiny nerealizovali.

Stopa, akú zanechal Hurban v československo-amerických diplomatických vzťahoch, je jedinečná. V roku 1946 sa Vladimír Svetozár Hurban vrátil z USA do vlasti. Po skončení misie v zámorí a po návrate do povojnového Československa ešte formálne pracoval na MZV ČSR, no už s natoľko podlomeným zdravím, že sa do činnosti našej diplomacie závažnejšie nezapájal. V roku 1947 ho penzionovali a zvyšok života strávil pobytmi v tatranských sanatóriách a kúpeľoch. Čím ďalej, tým viac bol pripútaný na lôžko v pražskom byte, kde ho doopatrovala manželka Olga, rodená Boorová. V Prahe napokon 26. októbra 1949 zomrel. Pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

Pavol PIUS „STANISLAV“ sa vracia k veršom ako do rodičovského domu Spisovateľ je svedomím národa, nesmie mlčať!

Zhovárala sa Eva SISOVÁ – Foto: archív

V týchto dňoch sa dožíva osemdesiatych narodenín Pavol Stanislav, vlastným menom Pavol PIUS, autor dvadsiatich dvoch lyrických zbierok. V súčasnej slovenskej literatúre má pevné miesto. Na umeleckú dráhu sa vydal publikovaním článkov do denníkov, týždenníkov a príspevkov do rozhlasu. Uviedol sa básňami Slnko a Jeseň, ktoré ešte v roku 1964 napísal voľným veršom. Básne uverejňoval v mesačníku Umelecké slovo.

• Bola pre vás akousi štartovacou čiarou literárna súťaž Wolkrova Polianka?

V roku 1966 som sa na Wolkrovu Polianku odvážil poslať báseň Výpovede. Stretol som tam Vojta Kondrota, Jána Majerníka, Igora Galla, Jána Buzássyho i Tea Florina a vo vojenskej uniforme Milana Lechana. Všetko už teraz renomovaných literátov. A nemal by som zabudnúť i na môjho brata Miroslava Piusa, ktorý už publikoval, preto som si zvolil aj básnické meno Pavol Stanislav. Brat Miro patril vtedy do skupiny básnikov „Filozofickej fakulty“...

• Debutovali ste básnickou zbierkou Okno do dvora (1976). Aké boli ďalšie?

O dva roky neskôr vyšiel cyklus básní Túžba po domove. Po dlhšej odmlke vyšla mi básnická zbierka Duša utajená v huslíčkách (1992). V nej sa vyjadrujem k téme kresťanstva. Nasledujúca zbierka Osievanie kamienkov (1993) hovorí o životných skúsenostiach, ktoré som nadobudol počas rokov, kniha vyšla pred mojimi abrahámovinami. Deťom som sa prihovril v knihe Osem myšiek, osem stotočných (1993). Aktuálne pohľady na život nájdete v zbierke Boží rok (1995). Básnická zbierka Krehkosti (1998) je opäť reflexiami reálneho života, hľadám v nej však myšlienkovú i ľudskú oporu v minulosti, najmä v mravných postulátoch.

• Básnici bežne načierajú aj do rokov detstva. Máte aj vy takéto verše?

Pravdaže. Také sú Požehnaním utajené (1999) a Požehnaný

Aj takéto snímky vznikajú na stretnutiach známych rodákov – poeta Pavol „STANISLAV“ PIUS a legendárny hokejista Zigmund PÁLFFY.

domov (2001), tiež i zbierka Obrázky z domova (2002). V tom istom roku vyšla aj nemecká mutácia mojich životných právd a „istôt“ Moje úzkosti (2003). Osciluje medzi optimizmom viery a istou skepsou zo súčasnej modernosti života. V zbierkach Ranné zamyslenie (2004) a Súvislosti (2005) vysielam básnické posolstvá, ktoré pretavujem do modlitby s hlbokými duchovnými poznatiami. Zlomky ticha (2006) sú majstrovské kúsky mlčanania mudrcov, sú to mlčanlivé výkriky i veľavravné pomlčky. Táto zbierka vyšla v tom istom roku aj vo francúzskom jazyku. Básnická zbierka Protiľady (2007) je vyjadrená zdanlivo prostými slovami, pritom brilantnými komplikovanými básnickými myšlienkami, v ktorých prosím o zachovanie ľudskosti, o záchranu života. Zbierka vyšla aj v macedónskom jazyku (2007). Melódie každodenné (2008) sú napísané v slovenskom aj v ruskom jazyku

na báze lyrickej vynachádzavosti a poetickéj skúsenosti. Okamihy zázrakov (2010) sú plné poetických miniatúr a básnických obrazov. Túto zbierku som vydal v tom istom roku aj v talianskom jazyku. Zbierka Prilivy a odlivy (2012) vyšla v slovenskom a anglickom jazyku. Návraty (2014) je kniha veršov, ktorá vyšla rovnako aj v španielskej mutácii. Pod a nad (2016) – v tejto knižke z lyrických výšok nadväzujem na podnetný odkaz duchovnej poézie a posúvam ju do nových rozmerov. Je to akýsi kaleidoskop vlastnej skúsenosti, s detstvom prepojený do rodnej krajiny, pričom zvýrazňujem princípy ľudskosti. Spomeniem aj Liturgiu času (2019), ktorej už názov veľa napovedá...

• Otvorený list, ktorý ste napísali v roku 1968, poznamenal vás na dlhú časť života. Čo vás viedlo k takému odvážnemu kroku?

Po prvej zbierke Okno do dvora som sa oženil s JUDr. Máriou Piusovou, rodenou Hillovou, a v roku 1976 sme sa rozhodli presťahovať do Senice. Manželka nastúpila na okresný súd ako predsedníčka trestného senátu. Začal som pracovať ako riaditeľ závodného klubu ROH podniku Slovenský hodváb. Ani nie po dvoch mesiacoch ma pozvalo vedenie závodu a oznámilo mi (ako vo filme Anna proletárka), že som zradil stranu tým, že som napísal otvorený list prezidentovi proti vstupu sovietskych vojsk. Stal som sa nepohodným... Až do roka 1989 som prechádzal zamestnaniami ako robotník. Od roka 1989 ma však už rehabilitovali.

• Vo vašich lyrických akrobaciách slova ste vytvorili akýsi kaleidoskop detailov nielen vlastnej životnej skúsenosti, ale aj dôverne známych zákutí ľudskej duše, univerzálnych princípov ľudskosti. Ak by ste mali sformulovať odkaz mladšej generácii, o čom by bol?

Je veľmi jednoduchý. Slovenský jazyk má neskutočne veľkú veršovú súzvučnosť. Jeho melodiky a rytmus. Nemám na mysli gramatický verš. Ale verš v pokore a v jeho jednoduchosti. Vedieť si vytvoriť vlastnú zásobu slov. Jeho nevýhodou je, že pri prekladoch zbierok básní do menej a ťažko príbuzných jazykov stráca na význame verš a jeho rytmus a v mnohých prípadoch je ťažko prekladateľný, stráca sa súzvuk. Nie je náhodou, že z tzv. Trnavskej skupiny básnikov – Válek, Stacho, Mihálkovič, Feldek, Ondruš – s odstupom času niektorí prešli na viazaný verš. Báseň si žiada pokoru a pevný bod svojho ja. Väčšinu básní som napísal na ranných a po ranných omšiach. V tom tichu a v pokore stačilo mi zachytiť iba jedno slovo, potom doma som začal pracovať na básni a po mnohých úpravách, úvahách rytmu verša a jeho jednoduchej logiky som zapísal riadok za riadkom a znovu sa prinavracal k básni, na ktorej som pracoval, ako do rodičovského domu. Jedným slovom – báseň si vyžaduje pokoru a trepezlivosť.

ČITATELSKÉ FÓRUM

Dovoľte mi zareagovať na článok Reného Pavlíka v SNN 6/2023 s titulom Rodná reč nie je vklad do hazardnej hry. Článok som si prečítal s nadšením. Pod každú vetu textu by som sa podpísal, lebo presne vyjadruje to, čo cítim a s čím sa stotožňujem na sto percent s autorom. Prosím, vyjadrite mu aj za mňa moje uznanie a radosť, že sa našiel človek autor, ktorý takto výstižne pomenoval situáciu v jazykovede, politike, trendoch k nekultúrnosti v slovenskej spoločnosti, ktorá vedie k odnárodneniu, strate identity, národnej hrdosti a suverenity mladého štátu.

Dospievame k nekultúrnosti

Aktivita a organizovanie pranárodných podujatí ostáva na nás aktivistoch spreď roka 1989, čo pretrváva až dodnes. Preto chcem v blízkej budúcnosti navštíviť Dom Matice slovenskej v Bratislave a prediskutovať prípravu pietnej spomienky na M. R. Štefánika pri mohyle v Ivanke pri Dunaji, na ktorom by vystúpila s prednesom Ida Rapaičová. Prediskutovať aj prípravu dôstojnej slávnosti na uctenie symbolu štátnosti – našej hymny, ktorá bude mať v budúcom roku 180. výročie vzniku, a to v spojitosti s pochodom a so zastavením mladých štúrovcov v našej obci počas ich exodu do Levoče.

Očakával by som otvorenú myseľ a nadšenie pre túto aktivitu aj v radoch Mladej Matice. Pred rokom som začal sondať o ochotu spolupracovať na takejto akcii, ale v dnešnom období politického marazmu a odnárodnovacej politiky som nenašiel aktívnu podporu. Bol by som veľmi rád, ak by sa našiel mladý, resp. skúsený organizátor, ktorému by som mohol a chcel ozrejmiť moju predstavu finančne nenáročnej apolitickej aktivity s celonárodným dosahom (tak ako pred 180 rokmi!), najmä medzi mladými.

František HÄSSLER, predseda Historickéj spoločnosti v Ivanke, o. z., člen MO MS v Ivanke pri Dunaji

Aj koncepciu tohto súsošia ako pamätníka Milanovi Rastislavovi Štefánikovi v Bratislave na Pribinovej ulici sprevádzajú rozporuplné názory.

Pred šesťdesiatimi rokmi našli v Zbudzi najväčšie ložisko kamennej soli v Európe

Pohrdáme na Slovensku vzácnymi surovinami?

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: G. BODNÁR, TASR

Pod zemou sa na Slovensku skrývajú poklady, ktoré by nám mohli priniesť prosperitu. Nevieime ich však využiť. Za babku ich odovzdávame súkromným podnikateľom. V Zbudzi pri Michalovciach objavili v apríli 1963 nálezisko s odhadovanou zásobou osemsto miliónov ton soli. Tvoria až z deväťdesiatich ôsmich percent koncentrát, čo je o polovicu viac, ako mala soľanka, ktorá sa ťažila v Prešove.

Po zániku prešovských Solivarov momentálne dovážame soľ z Rumunska, Rakúska a Poľska a balíme ju do obalov so slovenskými názvami. Ak by sa podarilo uskutočniť plány na ťažbu v Zbudzi, produkcia by pokryla štvrtinu až polovicu ročnej spotreby Slovenska. Pritom ročne dovážame približne štvrt milióna ton soli zo zahraničia, ktorá stojí takmer sto eur za tonu.

JEDINEČNÉ NÁLEZISKO

Na Slovensku v Prešove sa ťažila soľ už od 13. storočia. V druhej polovici 16. storočia sa

z poverenia cisára Rudolfa II. začala soľ popri tradičnej metóde získavať aj hlbinnou ťažbou. Pôvodné bane na kamennú soľ však zatopila voda, preto sa neskôr čerpala nasýtená ako soľanka. Produkcia soli varením sa tu skončila v roku 2006, keď sme podnik Solivar odovzdali rakúskym podnikateľom. Pritom podľa odhadov sú v zemi zásoby suroviny na ďalších stovkách rokov. Momentálne je jej majiteľom na Cypre registrovaná firma Misolan Equity Limited.

Pracovníci Banských stavieb Prievidza objavili ďalšie soľné nálezisko viac-menej náhodou v apríli 1963 medzi obcami Zbudza a Staré v hĺbke 125 metrov. V roku 1967 sa rozhodlo, že banským spôsobom sa bude zabezpe-

čovať ťažba soli pre slovenský priemysel, najmä pre Chemko Strážske, kde sa soľanka bude spracovávať. Nikdy sa tak nestalo. Ešte v deväťdesiatych rokoch sa začal stavať v Michalovciach veľký závod na spracovanie soli z ložiska Zbudza, nebol však dobudovaný. Projekty boli utlmené a Slo-

KAUZA

vensko sa vinou politikov, ktorí za to neboli dodnes potrestaní, vzdalo bohatstva, ktoré malo patriť iba slovenským občanom.

Ešte v polovici deväťdesiatych rokov bol majoritným vlastníkom náleziska v Zbudzi štát. Rozhodol o strategickú investíciu takmer za dve miliardy korún, ktorá sa však po preinštalovaní zhruba 1,2 miliardy koruny nedokončila. Približne tridsaťtisíc drobných akcionárov vtedy prišlo o svoje vklady. Štát sa zaručil za úver, Solivary ho nesplácali a dostali sa až na pokraj konkurzu. Výstavba Zbudze bola zastavená po krachu generálneho projektanta – firmy Naftoprojekt Poprad v roku 1998. Tender na dobývacie práva vyhrala spoločnosť NChZ Sol, spriaznená s 1. garantovanou a majiteľmi Solivarov. Banský úrad za čudných okolností vyhlásil za víťaza košickú firmu V.O.D.S. Ministerstvo financií aj

Hlavný geológ Ján Grech (vľavo) ukazuje prvú hruď soli zo Zbudze vedúcejmu stavby Jozefovi Majerčákovi, geológovi Jozefovi Rozonovi a Tiborovi Horňákovi.

Fond národného majetku vyhlásili, že zaplatenú miliardovú sumu nebudú od firmy 1. garantovaná vymáhať.

V roku 2006 získala vplyv nad ložiskom finančná skupina J&T. Ešte pred desiatimi rokmi na nálezisku pracovali poľskí odborníci z firmy Geofyzika Kraków, ktorá sa zaoberá geofyzikálnym výskumom podobných ložísk. Vtedy nálezisko vlastnila akciovka Solivary Prešov, neskôr firma s ručením obmedzením Koliaktor z Bratislavy. Tá ich predala spoločnosti Prorogo, ktorá bola dcérskou spoločnosťou firmy Chemstroj z Bratislavy. Spoločnosť, sídliaca v areáli Chemka, sa neskôr osamostatnila, partnermi boli spoločnosť TP2, sídliaca v Strážskom, a hol-

ding Energochemica SE z Prahy. Ten vlastní podnikateľ Mário Hoffman.

NEZÁJEM POLITIKOV

Podľa ročenky Nerastné suroviny SR bolo Slovensko pred desiatimi rokmi treťou krajinou na svete v ťažbe zeolitov za Čínou a Južnou Kóreou. Ťažia sa v Nižnom Hrabovci, Pustom Čemerom a Kučine. Zeolity patria medzi najvýznamnejšie environmentálne suroviny, využívajú sa pri odstraňovaní izotopov z rádioaktívneho odpadu, pri úprave a čistení pitných a odpadových vôd, pri výrobe plastov, gúmy a trhavín. V stavebníctve slúžia ako prísada pri výrobe a prímеси cementov, dokonca ako doplnková prísada pri výrobe krmív. Nič z toho Slovensko nevyužíva. Prenajali sme ťažbu súkromným podnikateľom za päť percent zo zisku. Pritom napríklad severské štáty, ako povedzme Nórsko, robia to isté, len s jedným rozdielom. So súkromníkmi urobili dohody, kde má štát päťdesiatjeden percent akcií a takto ťažbu svojich surovín kontroluje. Podľa ročenky Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra dokonca presné údaje o dovoze a vývoze zeolitu zo Slovenska nie sú ani k dispozícii!

Prečo toto minuli aj súčasní ministri hospodárstva dovolili a ako je možno nazvať ich doterajšiu (ne)činnosť?

Vyjde kniha o spisovateľovi Jaroslavovi Haškovi a jeho láske k našej domovine

Svetový humorista vrúcne miloval Slovensko

Zhovárал sa Martin JADRANSKÝ – Foto: autor a archív I. V.

Veľký humoristický spisovateľ Jaroslav Hašek sa narodil 30. 4. 1883 (umrel 3. 1. 1923). Už ako študent si zamiloval Slovensko. Dôkazom bude kniha, o ktorej sa rozprávame s jej autorom Igorom Válekcom.

• Ako bude vyzeráť kniha, môžeme nazrieť trochu na jej vznikajúce stránky?

Pravdaže môžeme! Len chcem spresniť, že budeme hovoriť najmä o rokoch 1900 až 1902, keď ako stredoškolský študent pražskej Česko-slovenskej obchodníckej akadémie trikrát po sebe strávil v krajine pod Tatrami a Fatrami celé letné prázdniny. Očarili ho ľudia aj krajina, nikdy na nás nezabudol. Rukopis naplnia mozaika fiktívnych Haškových monológov, dochovanej korešpondencie (z archívu Pamätníku národného písemníctví v Prahe), mojich reportáží a Haškových krátkych próz súvisiacich so Slovenskom. Prekrývajú sa v nej viaceré žánre, sám Hašek slovenské cesty stvárnil od klasickej reportáže, črty, poviedky, humoresky a básne až po denníky. V knihe sú zachytené mnohé humorné epizódy. Spomeniem stretnutie so zakladateľom slovenskej muzeológie vášnivým archeológom Andrejom Kmeťom, ktorého Hašek „nabaláchal“ historikou o úžasnej lokalite na Orave. Alebo o požičanom bicykli od budúceho lekára L. N. Tolstého Dušana Makovického, jeho „skvapalnenie“ a súvisiace dobrodružstvá vo Vrútkach... Dej sa začína v pražskom byte študenta Viktora Janotu, ktorý „pochováva“ škol-

Jaroslav Hašek (1883 – 1923) ako stredoškolský študent, ktorého na celý život očarili Slováci a Slovensko.

ský rok 1900. Hlavné slovo má Slovák Janko Čulen (agilný člen spolku Slovákov študujúcich v Prahe s pekným menom Detvan), ktorý kamarátov nahovorí na slovenský pobyt. Najdychtievšie ho počúva mladík so živými iskričnými očami – Jaroslav Hašek.

• Možno tuší, že sa práve láme „kôrka“ na chlebe jeho osudu...

Ktovie. Každopádne neskorší novinár aj spisovateľ a nenapodobiteľný glosátor svoj literárny talent

Jedna z pohľadníc, ktoré posielal Jaroslav Hašek zo Slovenska sesternici Marii.

v mnohom „zakalil“ práve počas prázdninových pobytov na Slovensku, čo pretavil do množstva čít, obrázkov, poviedok a humoresiek. Pochopil mentalitu národa, k čomu mu pomohla dobrá znalosť ľudí aj krajiny. Podobne ako mne znalosť Haška. Som jediným slovenským členom Mezinárodného spoločenstva J. H., zúčastňujem sa na konferenciách a podujatiach súvisiacich s J. H., najbližšie bude sympóziu koncom apríla v Lipnici nad Sázavou, kde U české koruny napísal prevažnú

časť románu Osudy dobrého vojaka Švejka.

• Vieme, že rukopis je oproti predchádzajúcemu matičnému vydaniu z roka 2003 obohatený...

Áno, podarilo sa mi získať kadečo na Slovensku, v Čechách, Poľsku a Maďarsku. Trochu prezradím. Kniha je zložená z predslavu (všeobecné informácie o živote a diele Jaroslava Haška), trojice kapitol (reflektujúcich tri pobyty u nás) a bonusovej kapitoly

o aktuálnom „odkaze“ a formách pripomínania spisovateľa, najmä tá je unikátna, slovo v nej budú mať napríklad (žiaľ, už nebohy, ale materiály od neho mám!) Radko Pytlík, najväčší znalec Haškovo života a diela; Richard Hašek, spisovateľov vnuk, ktorý vedie svetovú haškovskú pospolitost; Jomar Honsi z Nórska, Ladislav Polgár z Maďarska, Alexander Drbal z Ukrajiny, Antoni Kroh z Poľska a či Jaroslav Drotár, tvorca Švejkovej sochy v Humennom... Chýbať nebude prehľadné kalendárium života a miestopis (krátka „charakteristika“ navštívených slovenských lokalít a miest a ich historické foto). V obrazovej časti pribudnú fotografie z rodinného albumu Haškovcov a haškovských podujatí v posledných rokoch. Skúsenosti mi hovoria, že kniha má silný čitateľský potenciál na Slovensku aj v Čechách.

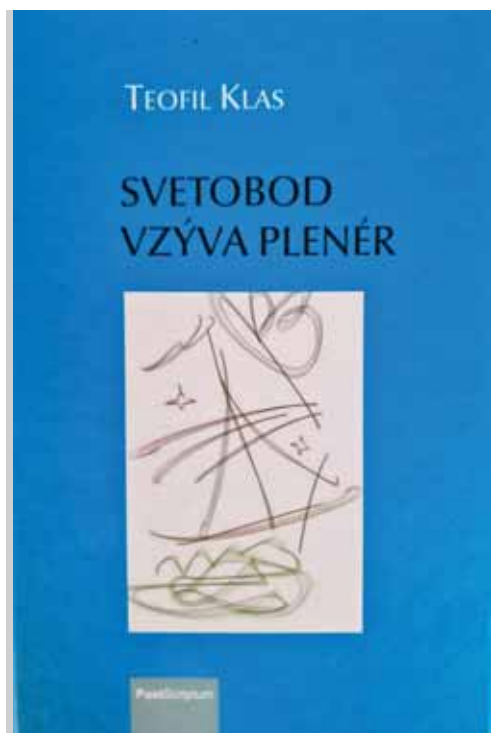
• Pre čitateľov SNN máte ešte jeden bonus, darček...

Som veľmi rád, že sme ho vymysleli. Po vydaní knihy darujem redakcii SNN tri výtlačky aj s podpisom a venovaním, nebude chýbať podpis spisovateľovho vnuka Richarda! Mimochodom, kto by ho chcel stretnúť, nech počas tohtoročnej Noci múzeí a galérií príde do Martina. V tamojšom Literárnom múzeu SNK budeme s Richardom veselo besedovať práve na tému Jaroslav Hašek a Slovensko. Aj ukazovať unikátne dokumenty súvisiace s témou a osobnosťou. Veď Jaroslav Hašek bol prvotne očarený počas matičných Augustových slávností v Turčianskom Svätom Martine, patrí sa, aby sa tam vrátil! Bonusom knihy je podnietenie mladých Slovákov, aby čo najviac poznali svoju vlasť, čo je veľmi blízke aj poslaniu Maticy.

Teofil KLAS: Svetobod vzyva plenér, PostScriptum, 2022

Plnohodnotná spirituálna poézia

KNIHA TÝŽDŇA

Pod autorským pseudonymom sa „skrýva“ Jozef Zavorský (1940), publikačne mimoriadne činný katolícky novinár, plodný spisovateľ a skúsený básnik. Spomeňme aspoň, že v poslednom období mu vyšli naozaj pozoruhodné a remeselné skvelé básnické diela Grálová sonáta – eucharistická poéma a či lyrická autobiografia Pútnikova kapsa. Ešte treba uviesť, že je členom Rady KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru a aj laureátom prestížnej Ceny Fra Angelica (2005). Od roka 1976 je na dôchodku. Je autor knihy národnopolitických úvah Chcem žiť (1940), románu Bratia Grňovci (1941), knihy rozprávok Vlnka (1948), rozhlasovej hry Repári (1952). Ako novinár sa zameriaval na politiku i náboženskú problematiku, uverejňoval fejtóny, poviedky, črty a iné žánre, venoval sa aj písaniu osvetovej zdravotníckej literatúry.

V predmetnej novej zbierke básní básnik ponúka zo svojej aktuálnej tvorby vyše štyri desiatky básní, ktoré sú určené skutočným milovníkom vážnej reflexívnej poézie. Už pútavý názov zbierky básní, obsahujúci pojmy z dynamicko-fyzikálnej architektúry sveta a zároveň aj prvok modlitby, nedvojznačne svedčí o kozmickom nastrojení lyrika. Aj kto by nevedel, kto je autorom, už doslova po pár veršoch by pochopil, že ide o verše renomovaného tvorca, ktorý sa takpovediac pohybuje na území skúseného osobného veku. Že ich napísal muž, ktorý dobre vie, čo je podstatné, ktorý dokáže vyčiríť „hladinu“ sveta tak, by sa na jej vodách objavilo – ako strokotancom túžobne očakávaný záchraný člň! – to, čo je naozaj podstatné. Osobitné a podstatné! To, že sa reflektované personálno-individuálne vnemy vlievajú do jedného riečiska s vnemami univerzálno-kozmickými, v transcendenčnom vyústení za bránu večnosti. Pred neodmysliteľne čakávaným prekročným onej brány, ktoré je dané každému človeku (nech si to pripúšťame alebo nie), zvažuje poetický subjekt jednotlivé aspekty osobnej životnej skúsenosti na vážkach poeticko-estetických, teda tvorivej obraznosti a nachádza v nich príklady určené a vysoko vhodné na všeobecnejšiu úvahu.

Martin JADRANSKÝ

NEKROLÓG

So skutočne úprimným pohnutím a pochopiteľným zármutkom sme prijali v Matici slovenskej aj v redakcii Slovenských národných novín zvesť o tom, že vo veku sto jeden rok nás navždy opustila najstaršia zahraničná čitateľka našich novín – Slovenka žijúca v USA v štáte Kalifornia – Vera STUMPEROVÁ LANGE.

Za našou najstaršou zahraničnou čitateľkou

S touto rodáčkou zo Zvolena, absolventkou Karlovej univerzity v Prahe, sme publikovali rozhovor v SNN č. 26/2021 pri príležitosti stého výročia jej narodenia.

Pani Stumperová Lange prežila v zdraví dlhý a šťastný život, nikdy nezabudla na to, odkiaľ pochádza. Živo sa zaujímala o dianie vo svojej rodnej vlasti aj zo stránok nášho matičného periodika, ktoré si dlhé roky predplácala. Žila milými i krušnými spomienkami na svoju domovinu, z ktorej musela s manželom ruského pôvodu Anatolijom Lange v roku 1945 núteno emigrovať. Žila na rôznych miestach sveta – v Brazílii, Iráne, USA. Rečou i písmom ovládala osem jazykov. Táto mimoriadne nadaná, talentovaná, rozhladená, všestranná a pritom skromná žena pracovala dvadsať rokov v Organizácii Spojených národov v New Yorku. Viackrát, aj v čase pred rokom 1989, s problémami navštívila milované Slovensko. Naposledy v roku 2015. Jej životná púť sa skončila posledný marcový deň tohto roka v North Tustin v Kalifornii. Česť jej pamiatke. Nech odpočíva vo večnom pokoji!

(red)

HUMORESKA

Milí priatelia, budúci spolustraníci! Blížia sa voľby. Na našom malom Slovensku máme stošesťdesiat politických strán a hnutí, z toho je deväťdesiat v likvidácii. Práve sa zakladá ďalších šesť strán. My budeme siedma. Kto by nechcel päťtisícový plat a ubytovanie za tridsaťpäť eur?! Budúca najväčšia strana, verte mne, predsedovi a financmajstrovi strany. Recept na výhru vo voľbách si nezoberieme od izraelskej marketingovej agentúry pána Árona. Aj keď tá zaznamenala nesporný úspech v posledných prezidentských voľbách a je veľmi obľúbená medzi terajšími progresívnymi i kvázikonzervatívnymi stranami.

Zvolíme samostatnú stratégiu a taktiku. Víťazná strana musí byť univerzálna – v programe, názve a členskej základni. Zjednotíme všetkých občanov. Z vyhlásení

kov za škôlku. V každej dedine bude nemocnica. Chorí budú v samostatných izbách s vlastným lekárom a sestričkou. Lieky zadarmo. Každý volič dostane za účasť na voľbách

strany, ako je napríklad názov Sliz, Vrah, Slop alebo Cvok. Podobne neodsúhlasíme názvy, ktoré by mohli navodzovať dojem nesprávneho fungovania strany, ako napri-

nijaká kresťanská, moslimská, židovská alebo ateistická strana, nijaké BLM, WLM, YLM. To tu už všetko bolo a vieme, ako to dopadlo. Návrhy farieb stranických tričiek a loga konzultujte s políciou a NAKA, pozor na červenú, žltú, zelenú, modrú, hnedú, čiernu a dúhový mix. Biela – modrá – červená trikolóra nie je v kurze. Ale u nás sú vítaní všetci, ktorí zaplatia stranický príspevok. Ako hovoril Shakespeare, kde idú vpredu peniaze, tam sú všetky cesty otvorené. Preto kandidátska listina sa bude zostavovať podľa výšky príspevku. Viac dáš, vyššie sa posunieš. Na vaše peniažky sa teší naša budúca strana a môj netransparentný účet na Kajmanských ostrovoch.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Zakladá sa šesť nových strán, my budeme siedma...

missiek a programov ostatných strán zlížeme smotanu. Chceme, aby všetky deti mali svoju matku, mali čo jesť a na svete bol mier. Aby bola nulová DPH na potraviny, dôchodcom sa zvýšili dôchodky o sto percent a prídavky boli päťsto eur na každé dieťa. Mladé rodiny dostanú pri narodení dieťaťa trojizbový komunálny byt s nájomným dvesto eur vrátane energií a poplat-

tis eur. Za najdôležitejší krok k víťazstvu vo voľbách považujeme správny názov strany. Podľa prieskumov najviac hlasov dostávajú strany, ktoré majú názov zložený zo štyroch písmen, z toho tretie je samohláska. Očakávam vaše návrhy. Dopredu vás upozorňujem, že neodsúhlasíme názvy, ktoré síce majú štyri hlásky, ale mohli by sa negatívne spájať s funkcionári

klad Hnus, Klam, Krach alebo Trop. Ak by išlo o skratku, v plnom názve sa treba vyvarovať prídavných mien ako demokratická, národná, ľudová, komunistická, sociálna a socialistická, fašistická, bolševická a nacistická. Nedajbože slovenská. Naša univerzálna strana nebude spájať či rozdeľovať ľudí ani na základe konfesie, rasy, pohlavia a veľkosti topánok. Takže

Davista Daniel OKÁLI sa narodil v Liptovskom Mikuláši pred stodvadsiatimi rokmi

Významný verejný, politický a kultúrny činiteľ

Text a foto: Peter SCHVANTNER

Matica slovenská si cielene pripomína významné osobnosti kultúrneho, politického, národného a spoločenského života. Takou bol aj právnik, advokát, publicista, spisovateľ, politik, odbojár, verejný činiteľ, kultúrny pracovník a v rokoch 1968 – 1973 prvý podpredseda MS a od roka 1975 člen Výboru MS Daniel Okáli.

MEMORIÁL

V pondelok 13. marca Matica slovenská, Inštitút ASA a Klub Nového slova spoločne zorganizovali spomienkové podujatie pri príležitosti stodvadsiateho výročia narodenia Daniela Okáliho. Počas neho si prítomní vypočuli odborné referáty vedeckého pracovníka Slovenského literárneho ústavu Dr. Lukáša Perného, ktorý v širších súvislostiach ozrejmil jeho život a dielo. Ďalší referát predniesol významný spisovateľ, kulturológ a člen Vedeckej rady MS prof. Jozef Leikert, ktorý podrobne priblížil Okáliho literárne dielo aj prínos pre časopis DAV, ktorý má budúci rok storočnicu. Osobné spomienky pridal jeho syn Ivan Okáli, ktorý je známy sloven-

Zaujímavú besedu o Danielovi Okálii organizovala Matica slovenská.

ský ekonóm. Prítomná bola aj rodinná známa Jana Schillerová-Horváthová, dcéra spisovateľa Ivana Horvátha.

Daniel Okáli bol významný politický a kultúrny dejateľ 20. storočia. Narodil sa 9. marca 1903 v Liptovskom Mikuláši. V päťdesiatych rokoch ho obvinili z buržoázneho nacionalizmu. Za mrežami strávil deväť rokov, z väzenia sa dostal v roku 1960 a neskôr ho rehabilitovali. V rokoch 1968 – 1973 zastával funkciu prvého podpredsedu Matice slovenskej, pričom podľa slov jeho syna Daniel Okáliho na toto matičné obdobie spomínal len v dobrom. Zaujímal sa najmä o osudy ľudí, ktorí boli z Maďarska presťahovaní na Slovensko.

Matica slovenská sa aj takýmto spôsobom usiluje priblížiť významne osobnosti našich dejín.

Liptovskomikulášski matičiari si slávnostne uctili ženy, nositeľky života

Sviatok dostal prívlastok matičný

Text a foto: Peter VRLÍK

Mikulášski matičiari počas roka pripravujú pre svojich členov niekoľko spoločenských podujatí, ktoré utužujú priateľstvá a stmelujú matičný kolektív. Nebolo to inak ani na Matičný deň žien. Skratka MDŽ zostala, ale matičiari ho nazvali po svojom. Desiateho marca sa v tamojšom Dome Matice slovenskej stretli matičiarky, zaplnili veľkú sálu a čakali, aký program pre nich organizátori pripravili. S básňou od Pavla Koyša, venovanú ženám, vystúpil Milan Stročm a po ňom sa predstavil matičný spevokol SENIOR s piesňami ospevujúcimi matky, ktoré máme všetci radi, lebo sú nositeľkami života. Potom sa k prítomným prihovoriť predsa Miestneho odboru MS Ferdinand Chovanec

a riaditeľ Domu MS a podpredseda MS Marek Nemec. Matičným ženám svojou troškou „do mlyna“ prispeli aj matiční divadelníci Vincent Urban a Pavol Mráz, ktorí vystúpili v dvoch scénkach v reštaurácii a Bačovské prekáračky. Hudobný sprievod im robil harmonikár Ľubomír Kura. Matiční herci rozpovedali ešte pár vtipov, hudobník zahral hrst ľudových pesničiek, ktoré si spoločne zaspievali aj oslávenkyne. Priehrštim humoru prispel k atmosfére i podpredseda MS Marek Nemec. Ako už býva zaužívaným zvykom, na konci programu dostali ženy malú kytíčku. Pre ženy bolo pripravené aj malé občerstvenie, kde sa neformálne debatovalo, prítomní si aj spoločne zaspievali.

Atmosféra matičného stretnutia počas sviatku žien v Liptovskom Mikuláši

Matica slovenská so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027, zastúpená štatutárnym orgánom JUDr. Mariánom Gešperom, predsedom Matice slovenskej,

VYHLASUJE podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčítym osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin, zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 137/11, výmera 246 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 138/1, výmera 10103 m² – záhrada – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 138/6, výmera 186 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 138/13, výmera 104 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 138/14, výmera 2273 m² – záhrady, parc. č. 138/16, výmera 207 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 139, výmera 59 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 140, výmera 3015 m² – zastavané plochy a nádvorie – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 142, výmera 84 m² – zastavané plochy a nádvorie, parc. č. 143, výmera 755 m² – záhrada – nehnuteľná kultúrna pamiatka; stavby: súp. č. 93 na parc. č. 142, druh stavby – iná budova, popis stavby – budova, súp. č. 94 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka, bez súp. č. na parc. č. 137/11, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby humno, bez súp. č. na parc. č. 138/6, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby – hospodárska budova; časť B: vlastníci Matice slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSČ 036 01, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: ťarchy – bez zápisu,

ten je podľa § 5 ods. 7 a 8 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh,

preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 2 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena v III. kole, vychádzajúc z vypracovaného znaleckého posudku, je znížená o 30 %, a to nasledovne: pozemky – 201.678,82 €, stavby – 62.837,10 €, spolu 264.520,- €. So znaleckým posudkom na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť u riaditeľky TIU Eleny Danczovej na tel. č.: 0905 313 273, e-mail: investicie@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice sloven-

skej, P. Mudroňa č.1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť naraz v plnej výške v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti, a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 28. 4. 2023, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 9. 5. 2023. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovateľia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo dopĺňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné, tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 21. 4. 2023
Reg. č. TIÚ – 1/2023
JUDr. Marián Gešper
predseda Matice slovenskej

MATIČNÉ DEPEŠE

BUSTA ROMANOVÍ

Minulú nedeľu 16. apríla v Novom Ruskove, rodisku nezlomného slovenského národovca a svetoznámeho kanadského podnikateľa Štefana Boleslava Romana, zakladateľa a prvého predsedu Svetového kongresu Slovákov a člena Zahranicnej Matice slovenskej, aj z iniciatívy tamojších matičiarov a matičného ústredia v Martine odhalili tomuto zapálenému bojovníkovi za slovenskú štátnosť a demokraciu portrétnu bustu.

KÁLNIČANIA SPOMÍNALI

Kálnički matičiari i tamojšia verejnosť si pravidelne pripomínajú význam i myšlienky Jozefa Miloslava Hurbana, beckovského rodáka, ktorý mal k ich obci pozitívny vzťah, keďže sem neraz prichádzal ku krstným rodičom. Na túto skutočnosť nadväzuje i dlhoročná aktivita tunajšieho MO MS, na podnet ktorého v spolupráci s obcou bol zhotovený pamätník v miestnom parku J. M. Hurbana aj zriadený náučný Hurbanov chodník medzi Kálnicou i Beckovom. V spolupráci s turistickým oddielom TJ Zavažan sa i tento rok 18. marca na 206. výročie Hurbanových narodenín uskutočnil turistický peší prechod, na ktorom sa zúčastnilo vyše pol stovky účastníkov. Prítomní starostovia E. Benko z Beckova a M. Borcovan z Kálnice sa pri tejto príležitosti dohodli na rozšírení spolupráce a predsedníčka KV MS TSK Ž. Hrančová prisľúbila i ďalšiu matičnú podporu.

KVETNÁ NEDEĽA VO VRÚTKACH

Miestny odbor MS vo Vrútkach a tamojšia rímskokatolícka farnosť usporiadali na tohtoročnú Kvetnú nedeľu v miestnom Kostole sv. Jána Krstiteľa literárno-hudobný program pod názvom Uvažovanie nad siedmimi Ježišovými slovami na kríži. V osemnástich vstupoch sa striedali dojímavé texty posledných Kristových slov na kríži v podaní komorného zoskupenia Misió pod umeleckým vedením Olgy Cipciarovej a Maroša Kramára. Duchovnú-kultúrnu slávnosť poctili návštevou Mons. Tomáš Galis, žilinský diecézny biskup, primátor mesta Branislav Zacharides i tajomník MS Viliam Komora.

PLŇNÍCI VYRAZIA

Omšou v Kostole sv. Antona Pustovníka o 10. hodine v areáli kartuziánskeho kláštora pod Troma korunami, posvätením plti, vystúpením folklórnych súborov v Krčme pod lipami, odomknutím Dunajca symbolickým kľúčom, splavom plti z prístaviska v Červenom Kláštore do Lesnice a pohostením tamojšími tradičnými goralskými kulinárskymi špecialitami sa túto sobotu 22. apríla začína turistická a pltnická sezóna v Národnom parku Pleniny.

O TURKOCH V TEKOVE

V priestoroch Mestskej knižnice v Zlatých Moravciach sa v marci Mesiaci knihy uskutočnilo uvedenie publikácie Turci v Tekovskej župe od spolupracovníka našich novín spisovateľa Miroslava Piusa. Súčasťou podujatia bola aj beseda s autorom, ktorú obohatilo čítanie úryvkov z jeho novej knihy.

SPOMIENKOVÝ KONCERT

V Nižnej Polianke v okrese Bardejov sa túto nedeľu 23. apríla uskutočnil spomienkový koncert pri príležitosti 108. výročia Veľkonočnej bitky v Karpatoch. Na programe sú prednášky historikov a koncerty vojenských hudieb i vystúpenia ľudových súborov s vojenskými piesňami. Organizátori pripravili aj bohatý sprievodný program s ukázkami výstroja a výzbroje, tematickou výstavou obrazov a dobovou vojenskou kuchyňou.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V Kultúrnom stredisku Fontána v bratislavskej Dúbravke sa 13. marca tohto roka zišli na výročnom rokovaní tamojší matičiari. Prítomných na členskej schôdzi privítala Terézia Vizinová, poverená vedením tohto odboru. Matičnú organizáciu v tejto mestskej časti nášho hlavného mesta povedie do septembrového valného zhromaždenia, ako to na rokovaní navrhla predsedníčka Krajskej rady MS Mária Voznická.

Priestor pre mládež

Spevácky zbor potom so všetkými prítomnými zaspieval hymnu Matice slovenskej Kto za pravdu horí a za oceňujúceho potlesku zazneli aj ďalšie piesne. Pred zhromaždeným auditoriom vystúpil najprv s prednáškou historik Ivan Mrva, ktorý sa v nej zamerával na prínos katolíckeho kňaza Juraja Papánka na poli vedy, keď už v roku 1780 napísal Prvé dejiny slovenského národa. Ivan Mrva sledujú historickú líniu svojho predchodcu v odbore pripomenul jednotlivé dejinné medziny vývoja na našom území od obranných vojen rímskeho cisára Marca Aurelia cez dobovacie vpády Avarov a Samov prvé slovenské štátne spoločenstvo, formovanie a expanziu Veľkomoravskej ríše za kráľa Svätopluka po príchod solúnskych bratov Cyrila a Metoda, rozširovanie kresťanstva, pôsobenie a význam ich misie až po ich inšpiratívny odkaz do súčasnosti a fungovania nášho samostatného demokratického štátu. Súčasťou prednášky bolo tiež premietanie dokumentárneho filmu spojeného etapami vzniku slovenskej štátnosti. T. Vizinová po historikovom vystúpení vyzdvihla ďalší dôležitý dejinný dátum – stošesťdesiate výročie Matice slovenskej, pričom poukázala na zameranie, cieľ a poslanie tejto národnej ustanovizne Slovákov, čo ilustrovala aj mottom od spoluzakladateľa a prvého podpredsedu MS Karola Kuzmányho. V diskusii vystúpil tiež riaditeľ Domu MS v Bratislave Ján Kšiňan s programovými podnetmi na oživenie činnosti matičnej organizácie v Dúbravke. Aj v ďalšom priebehu rokovania sa v tomto smere upriamila pozornosť najmä na potreby omladenia radov organizácie, k čomu majú perspektívne prispieť aj podujatia, ako napríklad pripravovaná exkurzia so školákmi do Nitry a Bojnej 18. mája tohto roka.

František BRUNOVSKÝ

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

V Mikuláši oslávili 175. výročie Žiadostí slovenského národa Na Liptove vzbĺkol plamienok národnej revolty

Text a foto: Peter VRLÍK

Pred 175 rokmi terajším liptovskomikulášskym Námestím Žiadostí slovenského národa kráčala história mesta, a nielen to, práve tu vzbĺkol plamienok revolty proti starému zatuchnutému feudálnemu režimu. Tu sa budovali základy moderného slovenského národa, ktorý si začal hľadať miesto na mape Európy.

Toto mikulášske námestie sa stalo svedkom udalostí, ktoré predznamovali revolučný rok 1848 a ktoré poznáme pod názvom JAR NÁRODOV. Vyžadovalo si to nesmiernu osobnú statočnosť predstúpiť pred verejnosťou s požiadavkami národa, ktorý sa začal len prebúdzat' a ktorý vrchnosť neuznávala. Slovenskí vlastníci vyslali z Liptova jasný signál, že tu pod Tatrami žije národ, ktorý sa hlási o svoje práva a hľadá si miesto v Európe. Vtedy hrozilo pre vyhlasovateľa, ako aj pre zostavovateľov Liptovských žiadostí prenasledovanie, perzekvovanie za ich názory. Boli to však odvážni národovci, pre ktorých slovo národ, národné práva, národná sloboda neboli len prázdnyimi pojmi, pre ktoré sa dokázali obetovať

Na Námestí Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši matičiari pripravili spomienku na túto významnú udalosť pred 175 rokov.

i neochvejne bojovať. Zostávajú pre nás vzorom osobnej statočnosti, odhodlania spraviť niečo pre svojich blízkych, pre svoj národ. My si môžeme len položiť otázku: Máme i v súčasnosti dostatočné národné čítanie, sme patrične hrdí na našu vlasť, na ľud, ktorý v nej žije?

Vynášanie Šmertky – symbolu zimného živorenia v Spišskom Štvrtku Morena skončila v plameňoch a vo vode Štvárskeho jarku

Text a foto: Valéria LESIČKOVÁ

Vynášanie Moreny – Šmertky – aj v Spišskom Štvrtku má korene ešte v predkresťanskom období, keď ľudia verili, že prírodu ovládajú nadprirodzené sily, ktorých konanie možno ovplyvniť. Morena (Šmertka) symbolizovala nevládnú zimu, preto ak ľudia chceli, aby po tomto neprajnom období prišla jar s novým prebúdajúcim sa životom, museli ju spáliť a potom vysypať popol do potokov a prúdov jarných vôd v riekach. Mala podobu slamenej figuríny oblečenej do ženských šiat. Aj v miestnej škole tento zvyk uchovávali a dievčatá z Detskej folklórnej skupiny Nežabudka v minulých dňoch začínajúcej sa jari spálili a popol vysypali do Štvárskeho jarku.

(se)

Členky folklórnej skupiny Nežabudka vo Spišskom Štvrtku pri vynášaní Moreny

Chorvátskych matičiarov z privítali v Trstenej Plody dlhoročnej krajskej spolupráce

Text a foto: Jana FRANČEKOVÁ

Chvilé spoločných stretnutí matičiarov z chorvátskeho Meduriča a ich kolegov v Trstenej patria k tým nezabudnuteľným. Zaradí sa k nim aj to z konca februára tohto roka, keď MO MS v Trstenej zorganizoval vo veľkej sále Domu kultúry priateľské posedenie krajanov, rodinných príslušníkov, priateľov a matičiarov z oboch družobných miest. Na stretnutí sa zúčastnila aj primátorka Mesta Trstená PhDr. Ing. Magdaléna Zmarzláková.

Na krajskom stretnutí v Trstenej vládla dobrá nálada.

Po hymnickej piesni Kto za pravdu horí matičná predsedníčka Jana Frančeková úprimne privítala všetkých prítomných, medzi nimi aj predsedu Matice slovenskej v Meduriči Jozefa Jozefčíka a predstaviteľov viacerých spoločenských organizácií v meste. Primátorka M. Zmarzláková v príhovore vyzdvihla dlhoročnú krajskú spoluprácu a vyslovila vďaka tým, ktorí vytvorili podmienky pre krajanov, aby mohli navštíviť zaujímavé historické miesta Trstenej. Program stretnutia spestrili žiaci ZUŠ pod vedením riaditeľa Mgr. Jozefa Tretinu. Umelecký zážitok z tanečných vystúpení, hudobnej produkcie a zo spevu bol mimoriadne pozitívny. Hlboké emócie umocnili ďalšie vystúpenia a recitácie, kde svoj talent i vitalitu demonštroval najmä deväťdesiatročný čestný predseda MOM Ing. Augustín Šinál. Poďakovanie a krajský pozdrav pridal i predseda MS v Meduriči Jozef Jozefčík, ktorému Trstenčania jeho aktuálny narodeninový deň skrášlili sladkým prevkapaním.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V našom kvíze zo SNN č. 6/2023 sme sa pýtali, ako je pomenovaná celoslovenská súťaž žiakov ZŠ v prednese slovenských povestí. Správne odpovedali tí, ktorí uviedli, že má názov Šalianský Maťko a v tomto roku sa uskutoční jej finále v Šali už dvadsiaty ôsmy raz. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Mária Tomášová, Košice; Ján Kúdelka, Sliac; Otilia Podhorská, Trenčianske Teplice

• Akému jubileu zasvätila tento rok Matica slovenská?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty, ktoré nájdete v tiráži týchto novín – aj elektronicky – našej administrátorke Ľubici Rišianovej do vyjdenia ďalšieho čísla SNN.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

23. apríla

– pred štyridsiatimi rokmi sa narodila tenistka Daniela Hantuchová (1983), na okruhu WTA získala sedem titulov v dvojhre; má kompletnú grandslamovú zbierku trofejí v mixe, v roku 2002 prispela rozhodujúcou mierou k historickému triumfu Slovenska v Pohári federácie

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel herec, filmový režisér a scenárista Paľo Bielik (1910 – 1983), je zakladateľskou osobnosťou slovenskej kinematografie; preslávil sa postavou Jánošíka, úspech filmu mu otvoril dvere do SND, ako režisér sa podpísal pod jedenásť slovenských filmov

– pred piatimi rokmi zomrel spisovateľ Peter Krištúfek (1973 – 2018), trojnásobný finalista literárnej súťaže Povedka a dvojnásobný finalista literárnej ceny Anasoft litera; okrem kníh vytvoril aj vyše dvadsať autorských dokumentárnych filmov

25. apríla

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel spevák a gitarista Jozef Dubán (1964 – 2003), spevák v skupinách Money Factor a Tublatanka; vyštudoval právo, vydal sólový album a účinkoval aj na Novej scéne v muzikáli Kráľ Dávid

27. apríla

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil režisér Dušan Hanák (1938), v roku 1969 debutoval hraným filmom 322, s odstupom troch rokov nasledoval jeho najslávnejší celovečerný dokumentárny film Obrazy starého sveta; predtým ako sa v osemdesiatych rokoch zviditeľnil známym filmom Ja milujem, ty miluješ, nakrútil Ružové sny

– pred pätnástimi rokmi zomrel operný, operetný a muzikálový spevák Štefan Babjak (1931 – 2008), bol spoluzakladateľom a sólistom Spoločnosti Divadla Jozefa Gregora Tajovského; k jeho najvýraznejším úlohám patria barytónové postavy z diel skladateľa Giuseppe Verdiho

30. apríla

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil historik Vladimír Matula (1928 – 2011), pracoval v Historickom ústave SAV, v rokoch 1955 – 1958 bol riaditeľom Slovenského národného múzea v Martine; venoval sa téme slovenského národného obrodenia a osobe Ľudovíta Štúra

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil režisér a scenárista Juraj Jakubisko (1938 – 2023), slovenský Fellini, bol členom Európskej filmovej akadémie; výrazným výtvarným prejavom zaujal už v debute Kristove roky (1967) a potom vo filmoch Zbehovia a pútnici (1968) a Vtáčkovia, siroty a blázni (1968)

1. mája

– pred stopiatimi rokmi bola na prvomájovej manifestácii v Liptovskom Mikuláši prijatá Mikulášska rezolúcia (1918), prvý verejný dokument, ktorým sa slovenský národ otvorene prihlásil k právu na sebaurčenie a k myšlienke česko-slovenskej vzájomnosti

– pred sedemdesiatimi rokmi spustila vysielanie Česko-slovenská televízia (1953), ČST mala dlho spočiatku jeden program a časovo obmedzené vysielanie; denné vysielanie sa začalo v roku 1959

2. mája

– pred dvadsiatimi rokmi obnovili Bratislava a Viedeň zmluvu o oficiálnom partnerstve (2003)

Ludovít KUSAL